

DEVLET SU İŞLERİ

Sayı 267 • Kasım 1983

Tercan Barajı ve Hidroelektrik Santrali İnşaatı

«Erzincan - Tercan, Tuzla çayı»

- İnşaatı 1984 yılı sonunda tamamlanacak tesis 34 000 hektar alana sulama suyu temin edecek. Herbiri 5 000 kilovat olan üç adet ünitesi olacak, yılda 48,5 milyon kilovatsaat elektrik enerjisi üretecek

ERZİNCAN, (DSİ VIII.) — Tercan Barajı; Erzincan ili Tercan ilçesinin 3 kilometre güneydoğusunda Tuzla çayı üzerinde bulunmaktadır.

İlk olarak 1969 yılında ihalesi yapılmış 1974 yılında tasfiye edilmiştir. İkinci defa 1975 yılında ihalesi yapılan Tercan Barajı 1978 yılında tekrar tasfiye edilmiş olup, son kez 1981 yılında bir milyar 300 milyon lira keşif bedeli üzerinden bir milyar 228 milyon 619 bin liraya ihalesi yapılmıştır.

Yapımı devam etmekte olan Tercan Barajı ve hidroelektrik santral tesisleri son kısım ikmal inşaatı 31 Aralık 1984 tarihinde bitirilmek üzere plânlanmıştır.

Projenin Özellikleri

Rezervuar,

Maksimum su kotu	: 1468,40 m
Normal su kotu	: 1463,00 m
Minimum su kotu	: 1440,00 m
Toplam kapasite	: 178 milyon m ³
Faydalı kapasite	: 151 milyon m ³
Feyezan kapasitesi	: 2600 m ³ /san

Baraj,

Tipi	: Zonlu toprak dolgu
Kret kotu	: 1471,12 m
Talveg kotu	: 1414,00 m
Temel kotu	: 1403,00 m

Talvegten yüksekliği	: 75,00 m
Kret genişliği	: 12,00 m
Kret uzunluğu	: 363,00 m
Dolgu hacmi	: 3,10 milyon m ³

Derivasyon,

Tipi	: Daire kesitli tünel
Adedi	: 2
Çapı	: 5,40 m
Uzunluk, No. 1	: 458,00 m, enerji tüneli olarak kullanılacak
Uzunluk No. 2	: 472,00 m, su tutulduğunda iptal edilecek

Sulama ve enerji gayeli olarak plânlanan Tercan Barajı 34 000 hektar sahaya sulama suyu temin edecek ve $3 \times 5 000 = 15 000$ kilovat kurulu güç ile yılda 48,5 milyon kilovatsaat enerji üretecektir.

Tercan Barajı ve hidroelektrik santral tesisleri son kısım ikmal inşaatı olarak ihale edilen Tercan barajında eksik kalan gövde dolgusu tamamlanmış, enerji tünelinecebrî boru montajı bitirilmiştir. 4 m çapında ve 25 mm sac kalınlığında olan cebrî boru ile tünel arası betonlanması ikmal edilmiş enjeksiyon çalışmalarına başlanmıştır.

Dolusavağın eksik hafriyatı yapılarak beton kaplama ve imalat işleri hızla devam etmektedir. Santral inşaatına proje ile ilgili sorunların çözümlenememesi dolayısıyla girilememektedir.

“ TEŞEKKÜR ”

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
Yüce tepe/ANKARA

Makamınızca onanan ve yaptırılan sel seddesi 31 Mayıs 1983 günü çok şiddetli yağış neticesi meydana gelen selleri toplamış ve kasabamızı büyük bir felâketten kurtarmıştır.

Bu vesile ile kasaba halkı adına şükranlarımızı arz ederim. Turhal ilçesi Şenyurt Belediye Başkanlığı, 1 Haziran 1983

Recep ZEREN
Belediye Başkanı

“ TEŞEKKÜR ”

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Efendim şahsınızda Aksu İşletme Mühendisi Sayın Sertip Demirer'e teşekkür etmek istiyorum. Beş senedir batan tarlamanın üstün iş bilgisi ve çalışmasıyla batmaktan kurtulmuş olup yaptığı tadilatla isteyerek te olsa batmayacağı denenmiş ve görülmüştür. Su işlerinde böyle çalışma şevki içinde olmasını diler şahsınıza ve Sayın Sertip Demirer'e teşekkür eder, mutluluklar dilerim. Saygılarımla, SERİK - Boztepe köyü, 4 Temmuz 1983

Süleyman TUNÇ

Türk insanının ve Türk toprağının muhtaç olduğu suyu bulmak gayemdir.

BÜLTENİ

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
yayın organı aylık haber bülteni

Sayı 267 • Kasım 1983 • Yıl 30

TÜRK! ÖĞÜN,
ÇALIŞ, GÜVEN!
ATATÜRK

Ön Kapak :
Prof. Arthur Kampf :
GAZİ MUSTAFA KEMAL, 1927
(Cumhurbaşkanlığı Makam Odası)

Arka Kapak :
KEMAL ATATÜRK, 1936
ANKARA ÇUBUK I BARAJI

Sahibi : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
Adına Genel Müdür
Sabahattin SAYIN

OET Dairesi Başkanı : Kadri ÖRENCİK

Sorumlu Yayın Müdürü : Bahattin TEK
Tanıtma ve Halkla İlişkiler Müdürü

Yayınlayan : Organizasyon, Eğitim ve Teknoloji Dairesi Başkanlığı
Tanıtma ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Yücetepe, Ankara

Basıldığı Yer : DSİ Basım ve Foto - Film İşletme Müdürlüğü
Etlik, Ankara

T. C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın görevi genel olarak enerji ve tabii kaynaklarla ilgili hedef ve politikaların, ülkenin savunması, güvenliği ve refahı, millî ekonominin gelişmesi ve güçlenmesi doğrultusunda tesbitine yardımcı olmak, enerji ve tabii kaynakların bu hedef ve politikalara uygun olarak araştırılmasını, geliştirilmesini, üretilmesini ve tüketilmesini sağlamaktır. *Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak Yurdumuz yerüstü ve yeraltı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yoldan faydalanmak maksadıyla kurulan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), Memleketimizde su ve ilgili faaliyetlerden sorumlu olan en etkin kuruluştur. DSİ'nin görev ve yetkileri : taşkın koruma, sulama,*

bataklık kurutma, enerji üretme, akarsularda ıslahat tesis ve işlerinin ve bunlarla ilgili olmak üzere her türlü araştırma, istikşaf, etüd, plânlama, proje, inşaat ve işletmelerinin yapılması; yeraltı suyu etüd ve araştırmaları için kuyu açma veya açtırma, kuyuları devretme veya kiralama, yeraltı sularının korunması ve tescili; Ankara, İstanbul ve nüfusu 100 bini aşan şehirlerin içme, kullanma ve endüstri sularının temin edilmesi ve bu maksatlarla ilgili olarak baraj, isale hattı ve tasfiye tesisleri inşaatlarının yapılması işlerinden oluşur. DSİ, K.K.T.C. su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesine katkıda bulunmakla da görevlidir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

— Ön ıçkapak : Tercan Barajı ve Hidroelektrik Santrali İnşaatı 3 İşçi Hakları, Grev ve Lokavt, Devletçilik ve Dernekler <i>Kenan EVREN</i> 6 Nöbetçi Millet (Şiir) <i>Behçet Kemal ÇAĞLAR</i> 7 Ulu Önder Atatürk <i>Fikret SARIGÖL</i> 11 Atatürk Barajı İnşaat Mukavelesi İmzalandı <i>28 Ekim 1983</i> 18 Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan EVREN Atatürk Barajı'nın Temelini Attılar <i>3 Kasım 1983</i> 31 Kaplan ŞENER, DSİ Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanı Oldu 32 Hüseyin TERZİ, DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı Oldu 33 Hidroelektrik Santrallara Ait Bazı Aksam ve Parçaların Yurt İçinden Temini Hakkında Kararname	34 Türkiye Hidroelektrik Santralları ve İlk Defa İşletmeye Konulan 32 MW'lık Yerli Türbin-Generatör Ünitesi <i>Hidayet BAŞEŞME</i> 38 Oryantasyon <i>Işıl BÜLBÜL</i> 43 Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali Derivasyon Tüneli İnşaatı <i>Raiif ÖZENCİ</i> 55 Urfa Tüneli'nde Çalışmaların Dünü ve Bugünü <i>Eftal GÖKÇE</i> 67 Kırşehir ve Yozgat Sulamaları <i>DSİ XII. Bölge Müdürlüğü</i> 72 Genel Müdürlük Faaliyetleri 80 Acı Kaybımız : Özdoğan GÜVEN — Arka ıçkapak : Karakaya Barajı Kamulaştırma ve İskân Çalışmaları

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanı

ORGENERAL KENAN EVREN'in

Türk Devleti Adına ANAYASA'yı Tanıtma Konuşmaları

**İŞÇİ HAKLARI, GREV VE LOKAVT,
DEVLETÇİLİK VE DERNEKLER**

«... Devlet ve fert birbirinin muarızı değil, birbirinin tamamlayıcısıdır.»

(Afet İnan, Ankara/1969)

«... Yeni Anayasa, grev hakkı ve lokavt'a bazı sınırlandırmalar getirmiştir. Grev ve lokavt, ancak toplu iş sözleşmesi yapılırken taraflar arasında anlaşmazlık çıkarsa uygulanabilecektir. Yoksa durup dururken, eskiden olduğu gibi grev ve lokavta gidilemeyecektir. Grev hakkı verirken, iyi niyete aykırı tarzda, toplum zararına ve millî serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz. Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın maksatlı veya kusurlu hareketleri sonucu grev uygulanan işyerinde sebep oldukları madde zararından sendika sorumlu olacaktır. Eğer, kanunun gösterdiği hallerde grev veya lokavt yasaklanmış veya ertelenmiş ise erteleme sonunda iki taraf arasındaki uyumsuzluk Yüksek Hakem Kurulu'na çözülecektir. Ayrıca, uyumsuzluğun her safhasında da taraflar anlaşarak yine Yüksek Hakem Kurulu'na başvurabilirler. Bu halde, Yüksek Hakem Kurulu'nun vereceği karar kesin olacaktır.

Siyasî amaçlı grev, genel grev ve lokavt, işyeri işgali gibi hareketler yapılamayacaktır. Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları Greve katılanlar tarafından hiçbir şekilde engellenmeyecektir. Birisinin, bir kişinin belli şartlarda grev yapmak hakkı ve hürriyeti varsa, ötekinin de çalışmak hak ve hürriyeti yok mu? Eğer çalışmak isteyenler, bu kadar çok sayıda olursa, demek ki o grev haksız bir grev-

dir. Çünkü (çalışıyoruz) diye o kadar çok ki, fabrika onlarla dahi çalışabilecektir.

Siyasî amaçlı grev de yasaklanmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kuruluyor diye vaktiyle otobüs şoförlerini greve sürüklediklerini hep bilirsiniz. Hiçbir alâkası yok. Otobüs şoförlerinin Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ne alâkası var? Ama Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulacak diye o şoförleri greve sürüklediler ve Ankara'da yolları kapadılar. Kimse de haklarında bir muamele yapmadı. Yaptıklarıyla kaldılar. Sanayileşme ve kalkınma yolunda olan bir memlekette haklı ve hakikî sebeplere dayanmadıkça bu türlü grevlere hoşgörü ile bakılamaz. Çünkü gayet iyi biliniyor ki bu gibi grevlerden neticede yararlanan işçi değildir. Hem işçi, hem işveren zarar görüyor. Sonuçta da memleket zararını çekiyor. *Kazananlar, sadece işçiyi bu haksız greve sürükleyen bir kısım sendika yöneticileridir.* Hazırladığımız Anayasa'nın yayınlanmasından sonra da Türk - İş Başkanı'nın yapmış olduğu açıklama, söylediklerini büyük ölçüde haklı göstermektedir.

Biz hiçbir zaman işçilerimizin karşısında olmadık. Olamazdık, çünkü biz orta halli ailelerin birer çocuğuyuz. Neler çektiğimizi biz biliriz. Ancak, dürüst ve namuslu olmak kaydıyla çok kazananların da karşısında değiliz.

Onlar da çok çalışmışlar, müteşebbis kişiler olarak veya babasından kalan işletmeleri çalıştırıyor ve memleket ihtiyaçlarını karşılıyor, dış ticarete yardımcı oluyor *Servet düşmanlığı, neticede bizi başka türlü rejimlere götürür.* O türlü rejimle idare edilen birçok ülkeler de vaktiyle uyguladıkları katı sistemin zararlarını görerek, onlar da özel teşebbüse ve mülkiyet hakkına saygı göstermeye başladılar. Özel teşebbüs ile devletin işlettiği işletmeler arasındaki farkı eğer anlamak isterseniz, devletin ürettiği malın satıldığı devlet mağazalarına gidiniz. Bir de özel teşebbüsün işlettiği mağazaya gidiniz. Aradaki farkı derhal göreceksi-

niz. Bir tarafta yüzünüze bile bakmazlar, diğer tarafta ise kapıdan karşılarlar.

Devlet, ülke ekonomisine büyük katkıları olan ve üretimden alıkonulmaları halinde ekonomimize zararı dokunacak özel teşebbüsleri de teşvik edici ve onu icabında destekleyici tedbirleri almak durumundadır. Bu bizde böyle olduğu gibi, Batı ülkelerinde de böyledir. Her devlet, ülke ekonomisine büyük katkıları dokunabilecek büyük işletmeleri korur, onların iflâsını önleyecek bazı tedbirler alır. Ama bu demek değildir ki, her iflâs eden fabrikaya el atacaktır.

Bu Anayasa'nın kabulünden sonra da göreviniz bitmiyor. Bu Anayasa'ya sizler gibi sağ duyu sahibi, Vatan ve Millet çıkarlarını her türlü şahsî çıkarlarının üstünde tutanlar, eğer ona sahip çıkarsa, ona el sürdürtmezseniz, o zaman bir faydası olur. Aksi takdirde ileride bunu kötü maksatlı kişiler bozmaya, orasından burasından delik açmaya çalışacaklardır. *Onlara bu imkânı vermeyeceksiniz.* Elbette zaman ilerledikçe diğer kanunlarımızda olduğu gibi Anayasa'mızın da bazı kısımları değişikliğe uğrayabilecektir. Bu değişiklikleri iyi tartacak ve gerekirse bunlara karşı çıkacaksınız icabında. Esasen vatandaşlar her konuda haklarına sahip çıksalardı bu durumlara düşmezdik.

Birçok DERNEK kuruluyor, meslek kuruluşu kuruluyor, sendika kuruluyor, kooperatif ve şirket kuruluyor. Ondan sonra da ona sahip

çıkılmıyor. Sahip çıkılmayınca da ufak bir grup, bu kuruluşu ele geçiriyor ve istediği istikamette sürükleyebiliyor. *Kötü niyetliler çok iyi ve kurnazca çalışıyorlar, iyi niyetliler ise daima pasif kalıyorlar.* Yalnız Anayasa değil, biraz evvel saydığım kuruluşlara dahil olmuş olmanız bile onların da kontrollerini ağız kalabalıklara, bağırıp çağıranlara ve namusu mücessemmiş gibi kendisini gösterenlere değil, doğru dürüst, çalışkan, az konuşup çok iş yapanlara vermelisiniz.

Biz ve sağduyu sahibi Vatandaşlarımız bu Anayasa'nın Türkiye'nin şartlarına en uygun bir Anayasa olduğuna inanıyoruz. Yalnız Anayasa bir milleti kurtaramaz. O Anayasa'yı uygun kanunlar çıkartılmaz ve doğru dürüst tatbik edilmezse ve sizler de bunu takip etmezseniz yine 12 Eylül öncesine gelebiliriz.»

Devlet Memurları Eğitimi Genel Plânı (Bakanlar Kurulu Kararı)

Karar Sayısı : 83/6854, Karar Tarihi : 25/7/1983

Resmî Gazete 26 Eylül 1983 - Sayı : 18 173

Devlet Personel Dairesince hazırlanan «Devlet Memurları Eğitimi Genel Plânı»nın yürürlüğe konulması 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 217 nci ve 2670 sayılı Kanunun 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 25/7/1983 tarihinde kararlaştırıldı.

Devlet Memurları Eğitimi Genel Plânı, aşağıda yazılı bölümlerden teşekkül ediyor.

Giriş, 1. Kısım : Devlet memurları eğitimi genel plânının niteliği, amacı ve kapsamı

2. Kısım : Devlet memurlarının yetiştirilmelerinde kurumlarca gözönünde bulundurulacak ilkeler ve usuller

3. Kısım : Eğitimde öncelikler

4. Kısım : Eğitim sorumluluğu

5. Kısım : Eğitimin unsurları

6. Kısım : Hizmet içi eğitim yönetmelikleri

7. Kısım : Kurumların yıllık eğitim programları

8. Kısım : Eğitim kurulları, eğitim birimleri ve eğitim merkezleri

9. Kısım : Eğitim yöneticileri ve görevleri

Plân'ın giriş bölümünde, «Ülke gerçekleri de gözönünde tutulmak kaydıyla hazırlanmış olan bu plân'ın, kamu kurum ve kuruluşları personelinin tamamının, yapılan değişikliklere ve teknolojik değişmelere uyabilme-

leri için ihtiyaç duyulan eğitimin süreklilik esasına göre, standart ve koordineli bir biçimde yürütülmesinin temin edilmesi için» gerçekleştirileceği kaydediliyor.

BİLİM VE TEKNOLOJİ YÜKSEK KURULU

Ankara, (4 Ekim 1983) — Başbakanlığa bağlı «Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu» kuruldu.

Kurul, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikasını, ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve millî güvenlik hedefleri doğrultusunda belirleyecek.

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, bu alanda yapılan araştırma ile çalışmalarını yönlendirecek. Kamu kuruluşlarıyla özel kuruluşlar arasındaki koordinasyonu da sağlayacak.

Hangi alanlara ne oranda araştırma ve geliştirme yatırımı yapılacağını da belirleyecek olan Kurul, Başbakanın başkanlığında Devlet, Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım, Maliye, Millî Eğitim, Sanayi ve Teknoloji, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Tarım ve Orman Bakanları ile Devlet Plânlama Müsteşarı, TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanı ve Genel Sekreteri'yle Yüksek Öğretim Kurulu ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu başkanlarından oluşuyor.

NÖBETÇİ MİLLET

Yaradan hey yaradan,
Dört yıl değil, bin yıl geçse aradan,
Sensin ateş diye kanımızdaki,
Sensin ışık diye önümüzdeki,
Ey yanımızdaki,
Beş-on mermere, bir avuç toprağa sığan
Sınırsız mavi umman hey..
Yeni kıyılar bulur, yeni yarlar kazardın,
Sen her köpürüp taşmanda,
Her konuşmanda,
Milletinin alın yazısını yeniden yazardın.
Bakışların inanmayanı ezerdi.
Sağ kolun bir orağa benzerdi :
Başlardı yurt tarlasında, fikrin ve hissin hasadı.
Cümlelerin, ya örsden kalkardı,
Ya çıkardı kindan.
Başak saçların sarkardı, harman alınından.
Halk biçilmiş ekin gibi düşerdi dizlerine,
Milyonlar katılırdı sözlerine,
Miknatısa koşan zerrelere gibi,
Sözünde çarpışıp düşerdi..
Tam sustuğun an kıyamet,
Tam konuştuğun anlarsa mahşerdi :
Rab, gökte «Dinleyin» derdi meleklerine,
Yıldızlar girerdi, yeni mahreklerine;
Irmaklar kavuşurdu, yeni denizlerine;
Halk biçilmiş ekin gibi düşerdi dizlerine..
Şimdi nöbetçi olmak için Ant-Kabrine,
Tamamlayabilmek için tavâfını,
Sarmış yalın kılıçlar gibi etrafını,
Tutuyor nöbet,
Bu millet,
Bu vaktiyle ayaklarını, ummanlar yalayan,
Bu üç kat'ayı atının, nahıyla damgalayan,
Bu Timuru, Atillayı, Oğuzu,
Bu Yıldırım, Fatih, Yavuz,
Bu seni yetiştiren, ulu millet,
Ağır başlı, dimdik,
Uyamak, tetik,
Ant-Kabrinde tutuyor nöbet..

Sen dünyanın, dönüp dolaşıp geleceği,
Uğrunda milyonların seve seve öleceği,
En büyük maksat için
Dünyaya ilk karşı koyansın.
Nasıl içimizdeysen bütün varınla,
İşte öylece, dünya davâlarındasın..

O ışık saçların, o alev sözlerinle,
O gök gözlerinle sen,
Ey ıssız geceler içinden,
Bize eşsiz sabahı getiren,
Ey asırlardır dul bayrağın eşi,
Ey gece yarılarımızın güneşi,
Ey ışık saçlar,
Ey yele kaşlar,
Ey çekilmiş hançer bakışlar,
Ey fikri döven şakaklar,
Ey kalem parmaklar,
Ey ay-yıldız el,
Ey en büyük,
Ey Atatürk..

Getir dudaklarını, bir bir alnımıza koy,
Dağlansın ateşinle bu soy,
Oyy Atatürk Oyy.
İrkiemez Ata çocuğu, irkiemez :
Zaptedilmez Atam, zaptedilmez,
Biz varken senin hisarının burçları :
Bakışlarımız kılıç uçları,
Bekliyoruz devrimini biz.
Çökmeyeceğiz diz..

İsterse hayat zehrolsun,
İsterse refah kahrolsun,
İsterse kurşun düşsün, yanımıza, belimize,
İsterse geçinmek için,
Bir dilim kuru ekmek, geçmesin elimize,
Halel gelmez bizim ateşimize :
Dünya düşse peşimize,
Yer sarsılsa yerinden,
Ne senden geçeriz, Ne senin eserinden.

Behçet Kemal ÇAĞLAR

ULU ÖNDER ATATÜRK

“Üstün Kişiliği ve Hizmetleri,,

Fikret SARIGÖL

DSİ Savunma Sekreteri

Ulu Önder Atatürk'ün 45'nci ölüm yıldönümü olan 10 Kasım 1983 Perşembe günü saat 9:10'da Devlet Su İşleri mensuplarının iştirakiyle Yüce-tepe konferans salonu'nda yapılan anma toplantısı'nda Savunma Sekreteri Fikret Sarigöl tarafından yapılan konuşma aynen şöyle :

«— Değerli DSİ mensupları,

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu, Türk İnkılabı'nın mimarı ve Türk Ulusunun mümtaz evladı, dünyanın en önde gelen büyük devlet adamlarından Mustafa Kemal Atatürk; düşüncesi, davranışları ve uygulamalarıyla çok yönlü bir Liderdir. Onun bu yönleri ve émsalsiz kişiliği bir çok otoriteler, bilim adamları ve tarihçiler tarafından incelenmiş, değerlendirilmiş ve sayısı binlerle ifade edilen eserlere konu olmuştur.

Atatürk öncelikle kendi ulusuna yaptığı hizmetler nedeniyle ulusunun saygı ve sevgisine hak kazanmış ve onun kalbinde sonsuza kadar yaşayacak müstesna bir yere sahip olmuştur.

Onun bu yeri, kadirbilir, anlayışlı ve geçmişi olduğu kadar geleceği de değerlendirmek yeteneğinde olan Türk Ulusu'nun vefalı sinesinde dir.

Mustafa Kemal Paşa, uçurumun kenarına getirilmiş, yoksul bırakılmış ve daha da kötüsü bağımsızlığının tehlikeye düşmesi gibi bir durumla yüzyüze gelmiş Türk Ulusuna kırılmaz iradesi, düşünceleri ve girişimleriyle emperyalist bir dünyaya karşı meydan okumuş bir önderdir. Onun bu önderliği aynı zamanda birçok mazlum milletlere de ilham ve güç kaynağı olmuştur.

Dünyanın Türk Ulusuna yakıştırmak gafletinde, bulunduğu yüz kızartıcı bir işgale ve mezalime karşı

ilk isyan bayrağını açan ve ulusunun önüne düşerek onu ayağa kaldırıp, kutsal bir mücadelenin başarılı örneğini vermiştir. Onun bu mücadelesi başlangıçta birçok çevrelerin küçümseyici bakışlarına hedef olmuşsa da zamanla bu alaycı bakışlar yerini hayret, hayranlık ve takdir duygularına bırakmıştır.

Atatürk'ün önderliğinde sürdürülüp zaferle sonuçlandırılan Türk Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra başlayan Türk İnkılabı'nın ve ülke kalkınmasının olumlu hamleleri, tesbit edilen çağdaşlaşma, amacına yönelik olarak daima ileri gitmiş ve güçlenmiştir. Bu reformlar ve kalkınma hareketleri Türk Toplumunu çağdaş uygarlık yolunda yürüten, köhnemiş eski kurumları ortadan kaldıran ve yüzlerce yıldanberi süregelen yanlış düşünce ve tutumları değiştiren bir nitelik taşıması nedeniyle de tüm dünya uluslarının takdirine mazhar olmuştur.

Ünlü İngiliz tarihçisi Lord Kinross'un şu sözleri bu konudaki gerçeği çok iyi belirtmektedir.

Lord Kinross şöyle diyor :

«Atatürk bir yandan savaş adamıdır; öte yandan da barış adamı. İçindeki büyük askerî deha, ulusunu çökmekten kurtarmış ve gene içindeki devlet adamı özelliği; hayatına ışık saçtığı ulusunun yeniden doğuşunu sağlamıştır.»

Lord Kinross

Değerli mesai arkadaşlarım,

Yaşamı boyunca gösterdiği çabalar, Türk Ulusu'na verdiği yön, Devlet Kuruculuğu ve Devlet Adamlığı, çeşitli konulardaki fikir ve tutumuyla dünya uluslarını da etkilemesi bakımından Atatürk çok yönlü niteliklere sahip bir lider vasfını kazanmıştır.

Atatürk hayata bir asker olarak atılmış, mesleğinin ve o zamanlarda cereyan eden savaşların da gereği olarak Trablusgarp'ta, Çanakkale'de, Kafkas Cephesi'nde, Suriye ve Filistin'de ve en sonunda da çok sevdiği ulusuyla el ve gönül birliği içinde Kurtuluş Savaşı'ndaki büyük yerini almıştır.

Hiç şüphe yok ki Atatürk'ün en büyük eseri «Türk Bağımsızlık Savaşı»dır. Zira bu savaş kazanılmadan hiçbir şeyin olamayacağını Atatürk çok iyi biliyordu. İşte hazırlanışı, uygulanışı ve milletçe yönetilişi bakımından sadece askerî bir zafer olarak değil aynı zamanda büyük bir Siyasî Zafer olarak da dünyada geniş akisler yapmıştır.

Onun en yakın silâh ve mesafî arkadaşı, Başbakanı ve daha sonraları Türkiye'nin 2 nci Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü bu konuda şöyle demiştir.

«Atatürk'ün askerlik nitelikleri gerçekten yüksektir. Siyasal niteliklerinin daha büyük olduğu görülür. Bu ikisi birleşince Atatürk'ün kişiliği müstesna bir ölçüye varmış oluyor.»

Atatürk'ün siyasette temel dayanağı halktan alınan güçtü. Ona göre «Ülke ve Ulusun esenliği için çalışanlar, ulusun yardım ve güveninden emin bulunmazlarsa kuşkusuz güçlü olamazlar.» temel düşüncesinde anlamını bulmakta idi;

Atatürk'ün Devlet Adamlığı bir dizi önemli reform hareketleri ve inkılaplarla taçlandırılmıştır. Bu onun Devrimci bir Lider olarak tanınmasını ve anılmasını sağlamıştır. Onun inkılâpçı düşünce ve atımları her alanda yâni Kurtuluş Savaşı'nda, askerî, siyasî, sosyal ve ekonomik tüm konularda somut olarak kendini göstermiştir ve daima çağdaşlaşma yönünde ve karakterinde olmuştur. Kısaca çağdaşlaşma Türk İnkılâbı'nın (Atatürk İnkılâbı'nın) özünü ve mayasını teşkil etmiştir.

Her konuda olduğu gibi inkılapları da yaparken de daima en önde kendisi olmuş, milletine yaklaşmasını bilmiş ve birçok şeyin anlatılması ve uygulanması için yurt gezileri yapıp halkın arasına girmiştir.

1925 yılında Şapka İnkılâbı için Kastamonu'ya giderken bizzat şapkayı giymiş ve orada tanıtmıştır.

Keza 1928 yılında yeni Türk Harfleri'nin tanıtılması ve halkın okuma ve yazmaya karşı ilgisini çekmek için Ulu Önder bir başöğretmen olarak kara tahta başına geçmiş; köy, kasaba, şehir demeden büyük uğraşı vermiştir.

Atatürk'ün en büyük uğraşlarından biri de onun millî eğitim davamıza verdiği önem'dir. Bu konuda gerek kendisinin gerekse yerli ve yabancı bilim adamlarının söylediği çok ilginç sözler vardır. Bunların hepsini bir bir sıralamak çok vakit alacağı için sadece birine değinmekle yetinmek istiyorum.

Bu konuda bir Alman Profesör (Dr. Schöfer) sunuları söylüyor :

«Türk bağımsızlık savaşının askerlik bakımından büyük olan önemi Mustafa Kemal'i tarihin en büyük askerleri düzeyine çıkarmıştır. Fakat Savaş meydanlarındaki başarılarına, devlet adamı olarak daha güçlü başarılar katmasını bildiği için, o insanlığın en kudretli eğitimcileri arasına yükselmiştir.»

Değerli DSİ mensupları,

Atatürk gerçekten eğitim konuları ile çok uğraşmıştır. Çünkü o diğer konular gibi çağdaşlaşma'ya bir ân önce erişebilmenin önemli ve emin yollarından birinin de eğitimden geçtiğini çok iyi bilmekteydi.

Bir gece Çankaya da Atatürk yine yakın ve değerli arkadaşları ile toplantı halindeydi. Masada ünlü şairlerimizden Behçet Kemal Çağlar da vardı. Konuşulan çeşitli konular arasında bir ara Atatürk Behçet Kemal'e dönerek :

«Behçet sana yarım saatlik bir zaman veriyorum. Bu süre içinde benim nasıl bir insan olduğumu ve memlekete yaptığım hizmetleri dile getiren bir şiir yaz da görelim.» buyurur. Behçet Kemal, bitişik odalardan birine girer ve şahane bir şiir yazar. Bu olaya tanık olanlardan bir muhterem zatın anlattığına göre, şiir'de Atatürk çok yüceltilir ve hemen hemen tüm hizmetleri büyük bir övgüyle vurgulanır. Şiiri büyük bir dikkatle dinleyen Atatürk'ün yüzünde memnuniyet ifadesi yerine bir üzüntü ifadesi belirir ve nihayet şiir bittiğinde Atatürk'ün ne diyeceği merakla beklenir.

Atatürk, Behçet Kemal'e şöyle der :

«Herşeyi yazmışsın fakat çok önemli olan bir yönümü unutmuşsun. Ben herşeyden önce bir öğretmendirim. Bunu belirtmediğin için çok üzgünüm.»

Sayın dinleyenlerim,

Atatürk'ün kendisine özgü bazı vasıfları ve davranışları üzerinde de kısaca durmak istiyorum.

Bunlar bir bakıma Atatürk'ün başarı sırlarının bir bölümünü oluşturmaktadır ki, işte bunlardan örnekler :

- 1 — Atatürk prensip sahibi idi.
- 2 — Türk Ulusu'ndan başka hiçbir ulus ve devlete inanmaz ve güvenmezdi.
- 3 — Amaç edindiği ve doğru bildiği dâvâsına yakınlarını, muhitini ve tüm ulusunu inandırmasını bilirdi.
- 4 — Yalnız Türk Ulusu'na güvenerek hedeflerini yâni düşmanlarını teker teker yakalar ve ezerdi. Yâni askerî deyimle ve tam anlamıyla bir İç Hat manevrası uygulardı.

- 5 — Maceraperest değildi, sözlerinde ve icraatında daima samimî idi. Çürük ve sakat fikir taşımaz, dolayısıyla böyle işler de yapmazdı.
- 6 — Daima kendi fikirlerine inanır, hiçbir kimse- nin ve çevrenin kandırıcı sözlerine yer vermezdi.
- 7 — Her işe uygun ve yetenekli insan seçerdi.
- 8 — Tek ana hedef güderdi, Tali Hedeflere önem vermezdi.
- 9 — Vatan ve Millet meselelerinde canını esirge- mez ve en tehlikeli işlere önce kendisi girerdi. (Hatay meselesinin en kritik dönemlerinde has- ta olmasına rağmen Güney illerini dolaşmış, askerî birlikleri denetlemiş ve Türk'ün gücünü tüm dünyaya ilân etmiştir.)
- 10 — Derin bir kültüre sahipti. Dünya meselelerini daha askerî lise sıralarında öğrenci iken ve Harp Okulu'nda öğrendiği Fransızcasıyla tet- kik etti.
- Sofya Ateşemiliteri iken Bulgar dil ve edebiya- tını, Velihaht Vahdettin ile birlikte Almanya'ya gittiğinde I.'nci Dünya Harbi'nin neticesinin ne olacağını ve Almanya'nın durumunu, Arabis- tan'da bulunduğu zamanlarda da Arap dil ve edebiyatını incelemiştir.
- Dini, en derin din adamlarından daha iyi bili- yordu. Bunun aksini söyleyenler ve islâmiyete hizmet etmediği şeklinde kanaat besleyenler çok büyük haksızlık etmektedirler.
- 11 — Askerî bilgi ve kültürünü daima Harp Tarihi ile meşgul olmakla ve bunları fırsat buldukça tekrarlayarak kuvvetlendirmiştir.
- 12 — Ecnebi Komutanlara nazaran Atatürk hiç mağlup olmamış bir Komutandır.
- Büyük bir İmparator ve ünlü bir Komutan olan Napolyon, muazzam ordusuyla bir avuç Türk Askerine komuta eden Cezzar Ahmet Paşa'ya Akkâ'da yenilmiştir.
- Yine ünlü bir Komutan olan Büyük Frederik bile mağlup olmuştur. Fakat Atatürk hiç bir sa- vaşta yenik düşmemiştir ve onun için en bü- yük Komutandır.
- İkinci Dünya Harbinin muzaffer Komutanla- rından General Eisenhower Berlini Ruslara bırakmak gibi bugün hâlâ halledilemeyen bü- yük bir hata yapmıştır.
- Özetle : Atatürk hem yenilmemiş hem de hata yapmamış bir Komutandır.
- 13 — Gerek nefsinde ve gerekse millî menfaatlerde en yüce duyguları taşımıştır. Türk Uluşu'nu ve Türklüğü daima övmüş ve yüceltmıştır. Herşe- yin temelinde Türk Kültürü'nün yaptığını her

vesile ile vurgulamıştır. Ayrıca gençliğe çok büyük bir önem vermiş, gelecek için onlara çok güvenmiş, Cumhuriyeti onlara emanet et- miştir.

- 14 — Atatürk hiçbir gurura kapılmadan iş görmüş- tür. 1930 yılında söylediği şu söz onun bu ko- nudaki kesin kararlılığını ve ileri görüşlülüğü- nü çok güzel yansıtmaktadır. «Başarılarda gu- ruru yenmek, felâketlerde ise ümitsizliğe karşı gelmek lâzımdır.»

Millet namına koz kullanırken hayal ve entrika tanımamıştır. Düşmanlarını da hiçbir zaman ikişer üçer çağırılmamış, onları daima teker teker yenmeyi daha uygun bulmuştur. Bazı za- man birisiyle uğraşırken diğeriyle dost olmuş- tur.

Örneğin : Büyük taarruza yakın dönemlerde Fransızlarla anlaşma yaparak Güney Cephe- sinde tasarruf edilen kuvvetlerle Batı Cephesi- ni takviye etmiş ve ayrıca o dönem için kü- çümsenmeyecek bir yardım olarak Fransızlar- dan (100) kamyon alınmıştır.

Atatürk daha sonraları yâni ölümüne yakın ta- rihlerde Hatay meselesini de siyasi bir başarı ile hallederek, bu güzel ilimizin Anavatana il- hak edilmesini sağlamıştır.

- 15 — Atatürk Cumhurbaşkanı olduktan sonra bile ço- ğu zaman yemeklerini, muhafız alayı subay ve erleri ile yer, onlarla hem hal olurdu. Bu onun gerçekten bir halk adamı olduğunu gösteren canlı bir örnektir.
- 16 — Atatürk zeki, kurnaz, azimli ve tedbirli olduğu kadar da iyi bir psikolog ve sosyolog idi. İn- sanları ve toplumları çok iyi anlar, onların ar- zu ve yaşayış biçimlerini yakından takip eder en uygun önlemleri ya da atılımları kolaylıkla yapar ve böylelikle başarıya ulaşırdı.
- 17 — Çok cesur ve kahraman yaradılışlı idi. En kötü şartlarda dahi savaşa girmekten çekinmemiş ve bunda da başarı sağlamıştır. Ki- şisel cesareti için özel bir örnek : Çölde yolu- nu kesen Arapları otomobilinden inerek kam- çıyla kovalamıştır.

İşte sayın dinleyenlerim,

Atatürk hakkındaki bugün burada söyleyecekle- rimi tamamlarken özellikle şunu belirtmek istiyö- rum.

Atayı kaybedeli (45) yıl oldu. Ebediyete akıp giden her (10) Kasımlar artık bizim için keder dolu, ağıt dolu günler olmamalıdır. Onu yalnız 10 Kasım- larda, 19 Mayıs'da, 30 Ağustos'ta, 29 Ekim'de değil yaşamımızın, çalışmalarımızın her ânında an- mak ve ondan güç almak mecburiyetinde olmalıyız.

Bizler için tek sağlam ve aydınlık yol onun yoludur. Onu takip ettiğimiz ve onu iyi anladığımız sürece daima yükselecek ve daima güçleneceğiz.

Atam ebedî istirahatgâhında müsterih uyu.

Cumhuriyetin daima yaşayacak ve yeni nesiller onu sana lâyık bir şekilde koruyacaklardır.

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!..»

DSİ Bülteni ● Kasım 1983 ● Sayı 267 Özel

ATATÜRK BARAJI ÖZEL SAYISI

Bu özel sayı, bu projede görev almış ve çalışmaları ile projenin hali hazır aşamaya getirilmesinde büyük katkısı olmuş olan DSİ elemanlarından bir grup tarafından hazırlanmıştır. Amaç, bu müstesna projenin bu aşamaya gelinceye kadar geçirdiği safhaları tesbit etmek ve bundan sonra geçireceği aşamaları tanıtmaktır. «Atatürk Barajı Özel Sayısı», DSİ - OET Dairesi Başkanlığı, Yüce-tepe/Ankara'dan temin edilebilir.

ATATÜRK BARAJI

«Özel sayısı»

DSİ Bülteni : Kasım 1983

Sayı : 267 Özel

3 Kasım 1983 Perşembe günü, büyük bir yurttaş topluluğunun da iştirakiyle, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in huzurlarında yapılan temel atma törenleriyle ATATÜRK BARAJI inşaatına fiilen başlanması dolayısıyla, **DSİ Aylık Haber Bülteni : ATATÜRK BARAJI «özel sayısı»** hazırlandı. Kasım 1983 tarihli ve «267 Özel» sayılı bu nüshada şu incelemeler yer alıyor :

1. ÖNSÖZ — Sabahattin Sayın, Devlet Su İşleri Genel Müdürü
2. ATATÜRK BARAJI VE DÜNYADAKİ BÜYÜK BARAJLAR - Refik Akarun -, DSİ Genel Müdür Yardımcısı
3. ATATÜRK BARAJI VE AŞAĞI FIRAT PROJESİ - Ahmet Ünver -, DSİ Genel Müdür Yardımcısı
4. ATATÜRK BARAJI İLE İLGİLİ PLÂNLAMA ÇALIŞMALARI - Sayhan Bayoğlu -, DSİ Etüd ve Plân Dairesi Başkanı
5. ATATÜRK BARAJI İLE İLGİLİ MÜHENDİSLİK JE- OLOJİSİ VE MALZEME ETÜDLERİ - Turhan Aklan, DSİ Jeoteknik Hizmetler ve Yeraltı suları Dairesi Başkan Yardımcısı
6. ATATÜRK BARAJI VE AŞAĞI FIRAT PROJESİ EKONOMİSİ - Yüksel Sayiner, DSİ Etüd ve Plân Dairesi Başkan Yardımcısı
7. ATATÜRK BARAJI İLE İLGİLİ SULAMALAR - Özden Bilen, DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanı

8. GÜNEYDOĞU ANADOLU OVALARINDA İÇME, KULLANMA VE ENDÜSTRİ SUYU SORUNLARININ ÇÖZÜMLENMESİNDE ATATÜRK BARAJI - Recep Üstüner, DSİ İçmesuyu ve Kanalizasyon Dairesi Başkanı

9. ATATÜRK BARAJI VE HİDROELEKTRİK SANTRALI PROJESİ - Vehbi Bilgi ve Suat Pasin, DSİ Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkan Yardımcıları,

10. ATATÜRK BARAJI VE HİDROELEKTRİK SANTRALI İNŞAATI SÖZLEŞME VE İHALELERİ - Mümtaz Turfan, Daire Başkan Yardımcısı; Sami Sızmaz, İnşaat Tatbikat Fen Heyeti Müdürü ve Erol Çalimli, Karakaya - Oymapınar Fen Heyeti Müdürü, DSİ Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkanlığı

11. ATATÜRK BARAJI SÖZLEŞMESİ'NİN HUKUKSAL YÖNLERİ - Nilüfer Kılıç, DSİ İ. Hukuk Müşaviri

12. ATATÜRK BARAJI'NIN FİNANSMAN SORUNU - İbrahim Taşkın, DSİ Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkanı

13. ATATÜRK BARAJI PROJESİ İLE İLGİLİ KAMULAŞTIRMA VE İSKÂN SORUNLARI - Halûk Toprakoğlu, DSİ Tarımsal Kalkınma Dairesi Başkanı

14. GÜNEYDOĞU ANADOLU OVALARI'NIN GELİŞTİRİLMESİNDEKİ SORUNLAR - Tahir Aydıngöz, DSİ İşletme ve Bakım Dairesi Başkanı

15. ATATÜRK BARAJI'NDA BUGÜNE KADAR YAPILAN ÇALIŞMALAR - İsfendiyar Tuncer, DSİ ATATÜRK BARAJI XVI. Bölge Müdürü, Bozova/Urfa

16. BASIN'DA ATATÜRK BARAJI - Kadri Örencik, DSİ Organizasyon, Eğitim ve Teknoloji Dairesi Başkanı
«Özel sayı»nın amacı, bu müstesna proje'nin hali hazır aşamaya gelinceye kadar geçirdiği safhaları tesbit etmek ve bundan sonra geçireceği aşamaları tanıtmaktır.

Atatürk Barajı

İnşaat mukavelesi imzalandı

28 Ekim 1983 Cuma

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
Yüce-tepe, Ankara

İhale'nin Yapılması : 26 Ağustos 1983

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «İnşaat» işleri ihalesi, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü «merkez ihale komisyonu»na 26 Ağustos 1983 Cuma günü yapılmıştır.

30 Haziran 1983 günü, birinci grupta yeterlik belgesi verilen firmalara gönderilmiş olan ihale evrakının aynısı ve davet mektubu, ikinci ve üçüncü grupta yeterlik belgesi verilmiş olan firmalara da gönderilerek ihalenin 26 Ağustos 1983 Cuma günü yapılacağı bildirilmiştir. Yine 30 Haziran 1983 günü, birinci grupta yeterlik belgesi verilmiş olan firmalara da ikinci bir davet mektubu gönderilerek ihalenin 26 Ağustos 1983 tarihinde yapılacağı bildirilmiştir.

İhale, 26 Ağustos 1983 Cuma günü Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkanlığı toplantı salonunda saat 15'te yapılmış ve 6 adet firma ve firma grubu bu iş için teklif vermiştir.

Teklif veren firma ve firma gruplarının isimleri ve teklifleri şöyledir :

1. Palet İnş. ve Tic. Ltd. Şti.
Seri İnş. ve Tic. Ltd. Şti.
Enerji-Su İnş. ve Tic.
Ltd. Şti. 102 842 062 500 TL.
2. Güntekin İnş. A.Ş. Güriş
İnş. ve Müh. A.Ş. Yüksel
İnş. A.Ş. 104 671 302 381 TL.
3. Doğu İnş. ve Tic. Ltd. Şti. 108 065 428 300 TL.
4. Garanti İnş. Ltd. Şti. Arı
İnş. A.Ş. Nafiz Yürekli
Genel A.Ş. 124 516 432 000 TL.

5. Hikmet Ataman ve Ort.
Koll. Şti. Alke İnş. Ltd.
Şti. 128 135 409 000 TL.
6. Overseas Bechtel Inc.
Enka İnş. A.Ş. 144 606 774 332 TL.

İhale'nin Sonucu

Merkez İhale Komisyonu'na tekliflerin değerlendirilmesi yapılmış ve gerekli düzeltmelerden sonra Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «inşaat» işleri işleri'nin 102 814 062 500 TL bedel üzerinden;

- Palet İnşaat ve Ticaret Limited Şirketi
- Seri İnşaat ve Ticaret Limited Şirketi
- Enerji-Su İnşaat ve Ticaret Limited Şirketi grubuna ihale edilmesi kararlaştırılmıştır.

İhale'nin Tasdiki : 9 Eylül 1983

Merkez İhale Komisyonu'na yapılan değerlendirmeler ve kararlaştırılan sonucun; müteakiben DSİ Genel Müdürlük Makamı'na komisyonca takdim edilmesinden sonra «ihale» kararı DSİ Genel Müdürlük Makamı'na 9 Eylül 1983 Cuma günü tasdik olunmuştur.

İhale kararı, 14 Eylül 1983 günü adı geçen firma grubuna tebliğ edilmiştir.

Mukavelenin İmzalanması : 28 Ekim 1983

Sözleşme tasarısının Maliye Bakanlığı'na vize edilmesini müteakip, ihaleyi kazanan Palet, Seri ve

DSİ Kasım'83

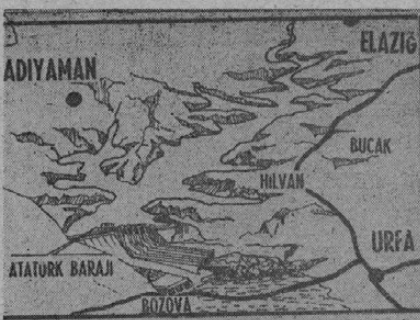
Merkez İhale Komisyonu'nca yapılan değerlendirmeler ve varılan sonuç Genel Müdüre takdim olundu ve tasdikine sunuldu, 9 Eylül 1983

26 Ağustos 1983 Cuma günü yapılan Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «inşaat» işleri ihale komisyonu, DSİ Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkanı İbrahim Taşkın'ın başkanlığında olmak üzere I. Hukuk Müşaviri Nilüfer Kılıç, Muhasebe Müdürü ve Bütçe Dairesi Başkanı Tuncer Şafak, Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi'nden Başkan Yardımcısı Mümtaz Turfan, İnşaat ve Tatbikat Fen Heyeti Müdürü Sami Sızmaz ve raportör İrfan Tümözen'den oluşuyordu.

DSİ Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Salonunda yapılan Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «inşaat» işleri ihalesini teklif veren firma ve firma grupları temsilcileriyle birlikte çok sayıda basın ve TRT mensupları da takip ettiler, 26 Ağustos 1983

Daha önceki baraj inşaatları				
Firma adı	Yıl	Baraj adı	Yatırım	Değeri TL
Palet	1967	Atatürk	Yapım	32 milyon
	1975	Özdemir	Toprak	100 milyon
Seri	1976	Etiler	Yapım	100 milyon

İhaleyi kazanan "Palet, Seri, Enerji-Su" inşaatçılarının üçlüsü, işi zamanında bitirme iddiasında

Atatürk Barajı'nın

temeli ekim sonunda atılacak

İlkel: "Atatürk Barajı ihalesi en geç 26 Eylül'de sonuçlanacak"

ANKARA, (Hürriyet) - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın başkanı Fahri Ünal, Atatürk Barajı ihalesi için yapılan açılış töreninde yaptığı konuşmada, ihale işi en geç 26 Eylül'de sonuçlanacağını belirtti.

"Enerji-Su" şirketi ortaklarından Gülce Aykut, ihale işini verilen 10 yıllık süreden önce tamamlanmayı amaçladıklarını belirtti. "Palet İnşaat" Genel Müdürü Sedat Ürdümlü ise ihale işinin bizde kalmasını istemediklerini söyledi. ENKA Holding Genel Başkanı Sarık Taz, "İhale işi zamanında bitirme iddiasında"

İhale işi zamanında bitirme iddiasında olduğunu söyledi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın başkanı Fahri Ünal, Atatürk Barajı ihalesi için yapılan açılış töreninde yaptığı konuşmada, ihale işi en geç 26 Eylül'de sonuçlanacağını belirtti.

Atatürk Barajı inşaatı hemen başlıyor

Atatürk Barajı için "ATA" şirketi kuruldu

A. Cemal Kuru, İki yıl sonra Barajı baba ve nece...

Güneydoğu Anadolu Projesi ile nadas tamamen kalkacak

Baraj ihalesi sonucu olumlu karşılandı

Atatürk Barajı ihalesi sonuçlandı

Cumhuriyet döneminin en büyük ihalesini "Palet Grubu" kazandı

Atatürk Barajı ihalesi sonucunda "Palet Grubu" kazandı. İhale için 25 Ağustos 1983'te durumu uygun görülen altı firma grubu teklif vermişti.

Güneydoğu Anadolu Projesi ile nadas tamamen kalkacak

BARAJI «PALET GRUBU» YAPACAK

Türkiye'nin en büyük barajını yapacaklar

"Atatürk Barajı bizim için milli bir davadır"

100 milyon dönüm arazi sulanabilecek

GIDA VE TARIM-1

Türkiye'nin en büyük barajını yapacaklar

İkinci ürün tarımından verimli sonuçlar alınacak

Atatürk Barajı için ilk ödenek 19 milyar lira

Temel 29 Ekim'de atılacak Atatürk Barajı'nın maliyeti, 1983 yıl fiyatları ile 250 milyar lirayı aşacak

Atatürk Barajı için ilk ödenek 19 milyar lira

Temel 29 Ekim'de atılacak Atatürk Barajı'nın maliyeti, 1983 yıl fiyatları ile 250 milyar lirayı aşacak

Atatürk Barajı'nın temelini Evren 3 Kasım'da atacak

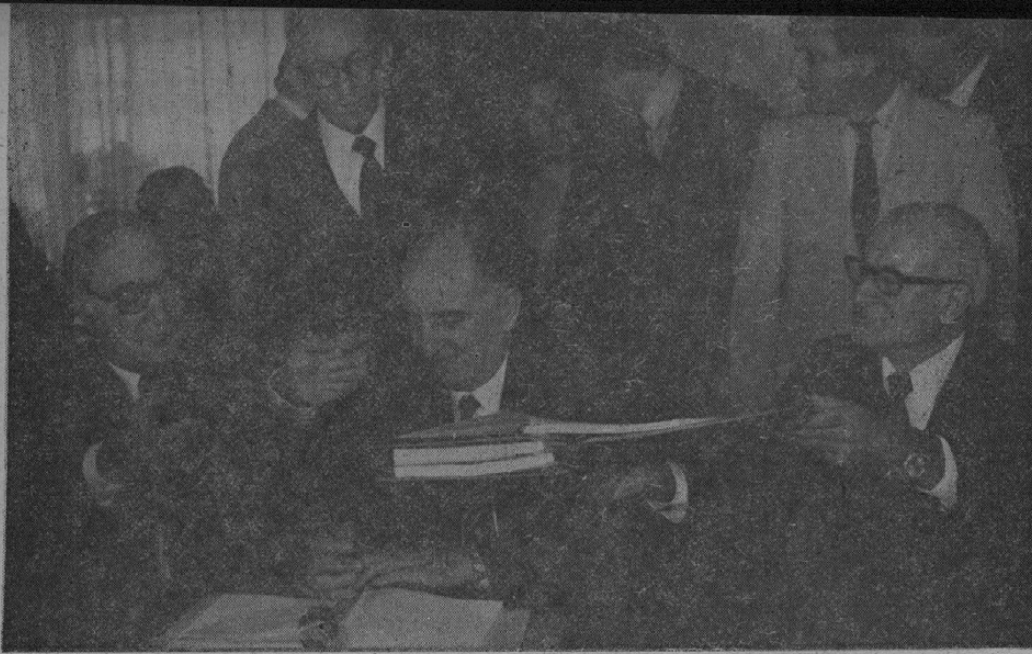
ANKARA, OZEL... Evren 3 Kasım'da atacak

Yedi küpeli göl

Atatürk Barajı'nın temelini Evren 3 Kasım'da atacak

ANKARA, OZEL... Evren 3 Kasım'da atacak

Yedi küpeli göl

DSİ Kasım'1983

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «inşaat» işlerine ait sözleşme DSİ Namık Kiper salonunda yapılan toplantıda idare adına Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın tarafından imzalandı, 23 Ekim 1983

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «inşaat» işlerine ait sözleşme, DSİ Namık Kiper salonunda yapılan toplantıda müteahhit Ata İnşaat Şirketi adına Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Cemâl Kura tarafından imzalandı, 28 Ekim 1983

Sözleşmenin imzalanması dolayısıyla Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın yaptığı konuşmada, «— Memleketimizde bu barajla sulanacak alanlarda elde edilecek değer artışı altı misline çıkmış olacak, üretilen enerji ile de bugünkü enerji üretimimize takriben üçte birine yakın ilâve bir katkıda bulunulacaktır.» dedi, 28 Ekim 1983

Enerji-Su İnşaat ve Ticaret Şirketleri tarafından 5 Ağustos 1983 gün ve 8/5132 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve işe ait sözleşme tasarısı hükümlerine göre 500 milyon lira sermayeli «Ata İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi» kurulmuştur.

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «İnşaat» işleri ihalesine ait sözleşme, 28 Ekim 1983 Cuma günü DSİ Genel Müdürlüğü Namık Kiper Salonu'nda saat 10:30'da açılan toplantıda idare ile müteahhit arasında imza edilmiştir. Basın ve TRT mensuplarının da takip ettiği sözleşme'nin imzalanmasına DSİ Genel Müdürü, Genel Müdür Yardımcıları, İhale Komisyonu, Hukuk Müşavirliği, Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanlığı, başmüşavirler, Daire başkanları iştirak etmişlerdir. İhaleyi kazanan şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının ve noter'in de hazır bulunduğu tarihte toplantıda, sözleşme önce idare adına Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın tarafından imza edilmiştir. Sözleşme müteakiben müteahhit Ata İnşaat Şirketi adına şirket Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Cemal Kura tarafından imza edilmiştir. Sözleşme'nin yasal imza muamelesinin tamamlanmasından sonra DSİ Genel Müdürü Sabahattin Sayın, İhalenin önemini belirtmek için yaptığı ko-

nuşmada, «— *Ata İnşaat Şirketi'nin mümtaz yöneticileri, kıymetli mesai arkadaşlarım, Bugün bir merasimle memleketimizin en büyük yapısı, Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin gövde, santral ve ilgili yapılarının inşaatı ile ilgili sözleşmeyi imzalamış bulunuyoruz.*» Sınır değiştiren ve bu sebeple de önemli olan bu büyük akarsuyumuz Fırat nehri üzerinde inşa edilecek böyle bir yapının bir Türk firması tarafından taahhüt edilmesini gurur verici olarak değerlendiriyorum.» demiştir. Genel Müdür Sayın'ın konuşması aşağıda aynen verilmiştir. Daha sonra Ata İnşaat Şirketi Başkanı Ahmet Cemal Kura yaptığı konuşmada, «— *Bu eserin yapımı ise, Türkiye'nin dünya önünde bir imtihanı olacaktır. Böyle bir imtihanda, böyle bir millî dâvâda milletimizi mahcup etmeye hiçbir hakkımız olmadığını biliyoruz.*» demiştir. Başkan Kura'nın konuşması aşağıda aynen verilmiştir.

Sözleşmeye göre «işin» süresi, işe başlama tarihinden itibaren 120 ay olarak tesbit edilmiş bulunuyor. İnşaatın temeli önümüzdeki günlerde Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren tarafından atılarak «inşaat» başlatılacak.

SAYIN'IN KONUŞMASI

«*Ata İnşaat Şirketi'nin mümtaz yöneticileri, kıymetli mesai arkadaşlarım,*

Bugün bu merasimle memleketimizin en büyük yapısı, Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin gövde, santral ve ilgili yapılarının inşaatı ile ilgili sözleşmeyi imzalamış bulunuyoruz.

Güneydoğu Anadolu'da 8,7 milyon dönüm arazinin sulanması ve inşa edilecek 2 400 megavat'lık santral ile, devreye girdiği tarihte yılda 8,9 milyar kilovatsaat enerji üretimi için gereken suyu sağlayacak bu baraj 84,5 milyon metreküp gövde hacmi ile benzerleri içinde dünyada «*üçüncü*» ve sedde şeklinde inşa edilmiş depolama tesisleri de düşünülürse «*beşinci*» büyüklükte bir tesis olacaktır.

Bu barajla birlikte Fırat nehri tamamen kontrol altına alınmış olacak ve mansabındaki sulamalara ihtiyacı olan suyun sağlanması imkân dahiline girmiş olacaktır.

Memleketimizde bu barajla sulanacak alanlarda elde edilecek değer artışı *altı* misline çıkmış olacak, üretilen enerji ile de bugünkü enerji üretimimize takriben *üçte biri'ne* yakın ilâve bir katkıda bulunulacaktır.

Sınır değiştiren ve bu sebeple de önemli olan bu büyük akarsularımız Fırat nehri üzerinde inşa edilecek böyle bir yapının *bir Türk firması* tarafından taahhüt edilmesini gurur verici bir olay olarak değerlendiriyorum.

Ata İnşaat Şirketi'ni meydana getiren şirketler daha evvel küçük ve fakat benzeri üç adet barajı inşa etmiş ve idare ile herhangi bir ihtilâfa düşmeden başarı ile tesisleri ikmal ederek işletmeye devretmiştir. Bunu bu tesis için de kendilerine olan güvenimizi belirtmek için ifade ediyorum.

Bu tesisin zamanında, gecikmeden ikmali *Türk ekonomisi* için fevkalâde önemlidir. Bu hususta idaremiz ve basının ilgisinden de bilindiği üzere Türk milleti fevkalâde hassastır. Bu

Sözleşmenin imzalanması dolayısıyla Ata İnşaat Şirketi Başkanı Ahmet Cemâl Kura yaptığı konuşmada «Bu eserin yapımı ise Türkiye'nin dünya önünde bir imtihanı olacaktır. Böyle bir imtihanında, böyle bir millî dâvâda milletimizi mahcup etmeye hiçbir hakkımız olmadığını biliyoruz.» dedi, 28 Ekim 1983

sebeple müteahhitlikten bu ilgi ve önemle mütenasip bir çaba ve performans bekliyoruz.

Bu ihale, başta Barajlar Dairesi ve Hukuk Müşavirliğimiz personeli ve onun değerli yöneticileri olmak üzere bütün ilgili mesai arkadaşlarımla, Devlet Su İşleri mensuplarına yakışan bir sorumluluk ve memlekete hizmet şuru ile çalışmalarını sonunda bu safhaya erişmiş bulunmaktadır. Kendilerine huzurunuzda teşekkür ederim.

Bu sözleşmenin memleketimize hayırlı olması dileğiyle sözlerime son verirken hepinizi saygı ile selâmlar, başarılar dilerim.»

KURA'NIN KONUŞMASI

«Kıymetli DSİ mensubu arkadaşlarımız, sayın misafirlerimiz ve gazetecilerimiz,

Böyle bir günümüzde bizlerle beraber olmanızdan dolayı hepinizi candan selâmlar, saygılar sunarım.

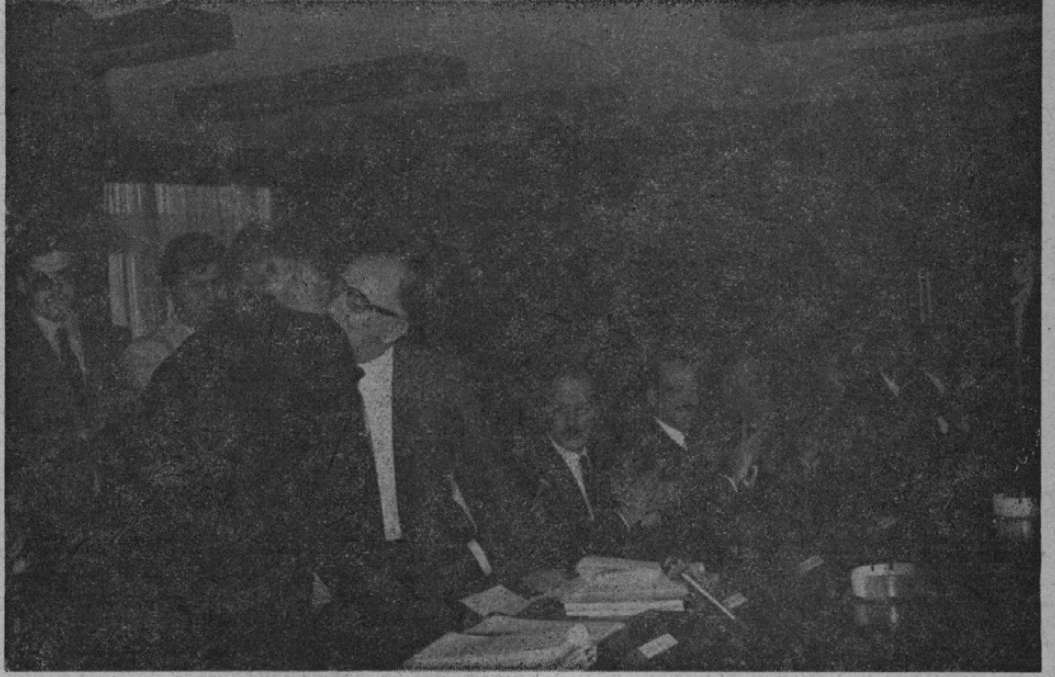
Biraz evvel sayın Genel Müdürümüz, Türkiye'nin en büyük bayındırlık eseri olan Atatürk Barajı teknik bilgiyi verdikten sonra bizim de dahil olduğumuz ilgililere teşekkür ettiler.

Biz de kendilerine teşekkür ediyoruz. Ben barajın teknik yönünden ziyade bu kadar büyük bir eserin yapılması hakkında Türkiyemizde doğan küçük tereddütleri izah etmeye çalışacağım. Şöyle ki, bu barajın eski tarihlerde yalnız yabancı müteahhitlerle yapılacağı mülâhazası Türkiye'de düşünülüyordu ve sanki bu şekilde ayarlanıyordu. Son zamanlarda Türk firmaları da bu işe dahil edildi. Ve iş te, bir Türk firması -altı Türk firması üzerinden biri - üzerinde kaldı. Bu, tabii, kısmen basınımızda kısmen de bazı vatandaşlarımız arasında tereddütler doğurdu.

Bizim üzerimizde kaldığı zaman; gerek devlet sektöründen gerek birçok vatandaşlardan ve millî müesseselerimizden büyük tebrikler aldık. Bize kuvvet ve cesaret verdiler. Hattâ bizimle beraber ihaleye girmiş olan ve bu işi, onların da bitireceklerinden katî olarak emin olduğumuz müteahhit arkadaşlar da bize kuvvet ve cesaret verdiler. Ama gene de bu işin izahını bir vazife biliyoruz.

Şöyle ki, *birinci durum*, biz bu işi firmalar grubu olarak aldık. Ama yalnız başımıza da yapmayacağız. Altmış senedir Cumhuriyet Türkiye'sinde bir sürü gurur verici bayındırlık eserleri bitirilmiştir. Bu eserlerin bitirilmesinden doğan teknik, yapıcı ve müşavir kadrolar mevcuttur. Bu kadrolar iş bizim üzerimizde kaldığı andan itibaren, sırf vatan sevgisiyle -çünkü hepiniz biliyorsunuz ki Atatürk Barajı'nın ehemmiyetini bilen bir Türk'ün tüylerinin diken diken olmasına imkân ve ihtimal yoktur- sırf vatan sev-

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali «İnşaat» işleriyle ilgili olarak idare ve müteahhit arasında imzalanarak yürürlüğe giren «sözleşme»nin memleket ve milletimize hayırlı ve uğurlu olması temennisiyle Genel Müdür Sayın ve Başkan Kura, İnşaat başlanması safhasına gelmiş olmasını kutladılar, 28 Ekim 1983

gisiyle, bizim daima yanımızda ve arkamızda olacaklarını bildirmişlerdir. Biz de onların içine girmiş olmaktan dolayı firmalar grubu olarak, şimdi de Ata İnşaat Şirketi olarak büyük bir gurur duymuşuzdur.

İkinci mesele, sanki toplumda bu işin tamamını biz yapacağız şeklinde bir mülâhaza var. Halbuki kat'iyen böyle bir durum yoktur. Atatürk Barajı yalnız geride kalan yapım kısmı değildir. Muhakkak bunun evvelâ etüdüleri, sonra plânlamaları, sonra onun projeleri, istimlâk plânlamaları, muvakkat fizibilite raporları yapılmış, hattâ son zamanda ekonomik durumumuzun istikrara doğru gitmesinden kuvvet alınarak muvakkat finansman kaynakları tesbit edilmiş veya temin edilmiştir. Bunlar da çok büyük işlerdir. Sadece inşaatın geri kalan yapımını yapmak; hattâ bu işin Türkiye üzerindeki ehemmiyeti takdir edilerek bir öncülük yapılmış, derivasyon tünelleri daha evvel ihale edilmiştir. Ve şimdi bu tüneller kardeş bir Türk firması tarafından bizim görüşümüze nazaran muvaffakiyetle de devam ettirilmektedir, yapılmaktadır. Bunlar da az işler değildir. Onun için, biz kendimizi bu işe yarısından hattâ yarısından da sonraki işleri haketmiş bir firmalar grubu olarak görüyoruz. Daha evvelce yapılmış bir sürü işler vardır.

En sonunda, bu iş için bir mukavele dosyası hazırlanmıştır. Tabii biz bir sürü yüzlerce işe girdik, aldık. Mukavele dosyasını tetkik ettiğimiz zaman hayretler içinde kalmamanın imkânı yok. Her noktası bu işi yaptırmak için bir aşkla çalışmanın, büyük bir ustalığın ve tecrübenin eseridir.

İçinde işin akımını sağlayan birçok abaklar ve işin bitimini sağlayacak birçok umdeler vardır. Öyle

bir mukavele dosyası da biz görmedik ve hazırlanmasında emekleri olanları da takdirde karşıyoruz.

Bütün bu anlatmalarımıza rağmen gene de kısmen tereddütlü olan kimseler olabilir. Onlara da son defa şunları söylemek mecburiyetini hissediyoruz. Biz bu büyük noktaya bedavadan gelmedik. İçimizde Cumhuriyetin en büyük okullarından alınmış feyz, memleketin dört bir köşesinde otuzbeş senelik didinmenin tecrübeleri... Hiçbir maddî düşüncemiz yoktur. Biz bu işe hayatımızın geri kalan kısmını da vermiş olduğumuzu biliyoruz.

Son zamanlarda Türkiye'miz Atatürk'ün en büyük arzusu olan geri kalmışlık zincirini kırarak çağdaşlık düzeyinde muntazam adımlarla ilerlemeye başlamış durumdadır. Bu eserin yapımı ise Türkiye'nin dünya önünde bir imtihanı olacaktır. Böyle bir imtihanda, böyle bir millî dâvâda milletimizi mâhcup etmeye hiçbir hakkımız olmadığını biliyoruz. Kaldı ki, allah göstermesin böyle bir durumun utanmazlığına tahammül edecek bünyelere de sahip değiliz.

Bu şey vesilesi ile, bizi candan tebrik eden bütün müesseselere, bütün teknik elemanlarımıza, devlet ve DSİ mensuplarına, bizi bu işi millî bir görev kabul edilerek bizim için apayrı bir finansman ve kredi düşünen millî bankalarımıza huzurunuzda teşekkür eder ve bizi, burada bize de görev vermiş olan devlet ve milletimize minnet ve şükranlarımızı sunarız.»

Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren

Atatürk Barajı'nın temelini attılar

3 Kasım 1983 Perşembe

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
Atatürk Barajı XVI. Bölge Müdürlüğü
Bozova, Urfa

EN BÜYÜK ESER'E BAŞLARKEN,

Bahattin TEK

ATATÜRK Barajı ve Hidroelektrik Santrali inşaatının temelini atıldığı 3 Kasım 1983 Perşembe sabahı baraj inşaat mahalline erken saatlerden itibaren başta Urfa, Adıyaman illerinden olmak üzere tüm çevre illerinden akın akın halkımız gelmeye başlamıştır. Hava açık, gök yüzünde aralıklı bulutlar vardı. Fırat'a doğru dalgalanan şanlı bayrağımızın yanında DSİ bayrak ve flâmaları dalgalanıyor, günün mânâ ve önemini arttırır tarzda ileride gem vurulacak Fırat'a âdeta selâm duruyorlardı. Tören yerinde toplanan halkın önünde civardan gelen öğrenciler mahallî halk oyunlarını sergiliyorlar, halkın coşkun sevgi ve tezahüratını alıyorlardı. Mini mini ilkokul yavrularını alkışlayan halk ellerinde pankartlarla törenin yapılacağı mutlu âni bekliyorlardı.

Tören yerinde böyle bir coşkulu kalabalığın bekleyişi sırasında gökyüzünde uçan helikopterler Sayın Cumhurbaşkanımızı ve Millî Güvenlik Konseyi Üyeleri ile Başbakanımızı ve Bakanları getiriyordu. Gelen misafirlerin site inşaatının bulunduğu mahalle inmelerinden ve kendilerine burada teknik bilgilerin sunulmasından sonra otomobillerle tören yerine geldiler. Törende ilk önce DSİ Atatürk Barajı XVI. Bölge Müdürü İsfendiyar Tuncer, DSİ Genel Müdürü Sabahattin Sayın'ı kürsüye davet etti. Genel Müdür Sayın'ın konuşmasından sonra kürsüye davet edilen Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren halka hitaben yaptıkları konuşmalarını bitirmelerinden sonra patlayan dinamitlerle «derivasyon» inşaatından sonra bu defa en büyük eserin, «Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali» inşaatını başlatmış oluyorlardı. Daha sonra, artık istikbâle daha güven ve umutlarla

bakan coşkulu halkın en içten tezahüratı ile tören yeri yavaş yavaş boşalıyordu.

Sayın Cumhurbaşkanımız konuşmalarında,

«Sevgili vatandaşlarım... Barajların bir faydası da, biliyorsunuz, sulamada kullanılmasıdır. Sulamanın Urfa Tüneli vasıtasıyla Güneydoğu ovalarımıza da götürülmesi ve üretimin artırılması imkânı bu suretle sağlanmış olacaktır. Ondan dolayıdır ki, Urfa Tüneli çalışmaları birkaç seneden beri devam etmektedir.

Eğer bu tahakkuk edecek olursa inşallah bu Güneydoğu Bölgemiz, Çukurova misali bir üretim kapasitesine sahip olacaktır. İkinci bir Çukurova olacaktır.

Sevgili Vatandaşlarım... Bu barajın yapımının bir özelliği de, herşeyi ile Türk mühendisi ve Türk müteahhitleri ile Türk işçisinin eseri olmasıdır. Gerçekleştirecek olan Türk müteahhitleri, Türk mühendisleri ve Türk işçileridir.» dediler.

Genel Müdür Sayın, özellikle şu hususları da vurguladı,

«Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu yapı ile ilgili olmak üzere inşaatı ikmal edilmiş olan yaklaşım yolu ve site tesisleri hariç, ATATÜRK Barajı, ana yapısı inşaatına, malûmları olduğu veçhile, 21 Ekim 1981 tarihinde huzurunuzda temeli atılan «derivasyon tüneli» inşaatı ile başlamıştır.

Bu tünellerin inşaatı 1985 yılı başlarında bitirilmiş ve Fırat Nehri bu tünellere yıl sonunda çevrilmiş olacaktır. İnşaat müteahhidi *Doğuş İnşaat Şirketi* tarafından yürütülmektedir. Bu tarihe kadar firma, in-

Cumhuriyet döneminin en büyük yatırımı

ATATÜRK BARAJI

Önder ŞENYAPILI

3 KASIM'DA TEMELİ ATILYOR

ERÇİ "Siyaset" açıldı, yeni önderler, yeni siyasal kadrolar seçilmeye başladı. Bir tarihîlik için adını aldı.

DSİ Genel Müdürü ve başkanı olan Muhsin Ertuğrul. Sayın ile görüşme yapıldı. "SÖZÜ - Atatürk Barajı'nın inşaatında önemli rolü" SAVIN - 29 Ekim 1980

Atatürk Barajı'nın mukavelesi imzalandı

ANKARA (Tercüman) Cumhuriyet tarihinin en büyük yatırımı olan Atatürk Barajı'nın mukavelesi, dün Ankara'da Atatürk Barajı İnşaatı Müdürlüğü tarafından imzalandı. Mukavele, 30 yıl süreyle geçerli olacaktır.

Cumhuriyet tarihimizin en büyük projesi

Atatürk Barajı'nın temeli yarın Evren tarafından atılıyor

Türkiye'nin en büyük, dünyanın 4. büyük dolgu barajı olacak dev tesis ile 8.7 milyon dönüm arazi sulanacak, 8 milyar kilovatsaat elektrik üretilicek

Atatürk Barajı'nın temeli yarın atılıyor

Cumhuriyet tarihinin en büyük yatırımı olan Atatürk Barajı'nın temeli yarın Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından atılacak. Temel atma hazırlıkları devinerek, yapılan inşaatın sonucu baraj inşaatına kazanan Palet-Sarı-Enerji Şu Grubu da şartnamesi belirlenen mali hükümetle, hükümet tarafından...

Harran'la Fırat nişanlandı

Çurçur duyuluyor

Cumhurbaşkanı, Türkiye'nin en büyük yatırımı olan Atatürk Barajı'nın inşaatı ilk dinamiti patlatarak başla.

Temel atma töreninde yöre halkının duygularını yansıtan şarkıta "Mikah merasimimize hoş geldiniz, doğduğumuzda da yerli" sözleri barajın geçimden bitirilmesi dileğini taşıyor.

Atatürk Barajı inşaatı için hazırlanan harita. Harita, Harita Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

"Refah Abidesi"nin temelini attık

CUMHURİYET TARİHİNİN EN BÜYÜK ESERİNİN TEMELİ ATILDI

Cumhurbaşkanı Evren: "Sanayileşmenin ilk şartı yeterli enerjiye sahip olmaktır"

Soluk DÜZENLİ - Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Atatürk Barajı ile hidroelektrik santralini temelli, alta Urfa'nın Bonova ilçesinde attı. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Atatürk Barajı ve hidroelektrik santralini temel atma töreninde şöyle konuştu: "Buradan iki sene önce 21 Eylül 1981 tarihinde yine buraya geldim. Atatürk'ün doğumunun 100. yılı olan o yıldı. Yine bir temel atıyoruz. Bu barajın devreye alınması, Türkiye'nin temeli atılmıştır. Ne anlama gelir? Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümünde, Türkiye'nin en büyük yatırımı olan Atatürk Barajı'nın temelini attık."

dişiyordu. Böyle eserler ancak Türk milleti olabilir. Sahipleniriz. Biliyor musunuz? Birer enerji abidesi. Birer vatan abidesi. O halde burada enerji için her şeyi hissetmiş oluyoruz. Hissedilen her şeyi de tahmin ediyoruz. DÜNYA'DA BEŞİNCİ SIRA YALACAK - Bu barajın tamamlandığında Türkiye'nin hidroelektrik kapasitesi yüzde kırk artacaktır. Bu barajın hidroelektrik santralini atarak enerji üretimini, yerel ve ulusal bakımından Türkiye'nin büyük yatırımı olan Atatürk Barajı'nın temelini attık."

Bunun yanında yurt ekonomisinde de tesis emekçisi dolayısıyla sanayi sektörü için kapasite ile çalışmaktadır. EN DÜZ ENERJİ ÜRETİMİ - Enerji üretiminde en ucuz enerji üretimi şekli bu şekilde hidroelektrik santrallerdir. Hacı sudan üretilen elektrik en ucuzdur. Tesis bunun bir misaliyi verir. Eğer kârlıdır işletilen bir elektrik santralini yıl kabul ederseniz, fuel-elle çalışan bir elektrikli santral kıyızın mal olur. Her türlü hidroelektrik santralini...

En komşumuz İfade etmiş. 1930'ten itibaren... ATATÜRK BARAJI İLE YEPYENİ BİR TÜRKİYE - Türkiye'nin elektrik ihtiyacının yüzde birini, yedi milyar kilovatsaat elektrik üretilicek. Her yıl sadece bu santrelden sağlanacak. Her yıl sadece bu enerji üretimi için yılda 2 milyon tonluk fuel-oil ihtiyacını gerek kalamayacağı gibi 340 milyar dolarlık da döviz tasarrufu sağlanacaktır. Temel atma törenine katılan Köylü kadunları, "Atatürk Barajı ile yepyeni bir Türkiye"

gelenen proje, bir seçtiği imparatoru döneminin hararet günlerinin yetmişine karıştırmıyor. Birinci derecede mi edebilmelidir. 970 yılında 3.1 yer olan Türkiye'nin nüfusu, 1980'e milyara ulaşmıştır. Bu yıl 1990'da 5.2 ve 1991'de 6.1 milyara ulaşması beklenmektedir. Bu bir devletin geleceği bir önde gelen ekonomistlerin bir olan Mustafa Kemal Atatürk'ün çok karamsarlığı bütün ciddiyetle emeğimizin gözükme Besin maddeleri yemeli bir ifade ile tanıma

oluşu bir bereket getirecek dev tesis, yar ilraya mal olacak evreye giricek. Enerji devletin tarafsızlığı olan baraj, yedinci enerji üretilicek ve Urfa tüneline olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in 3'e geçerek...

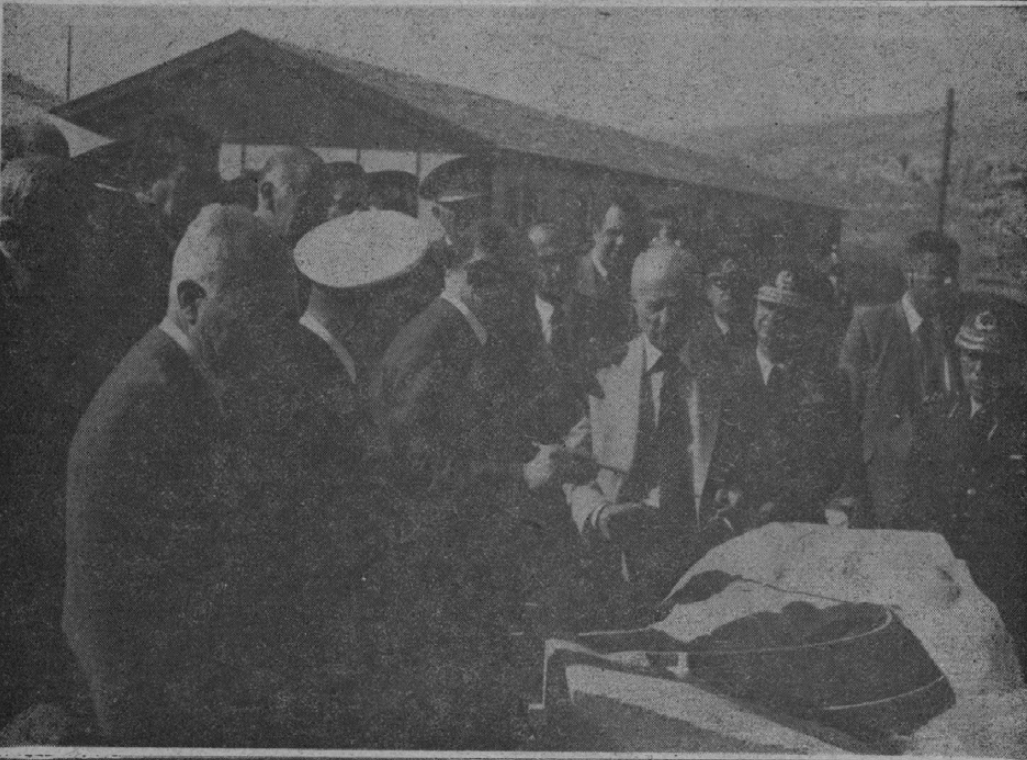
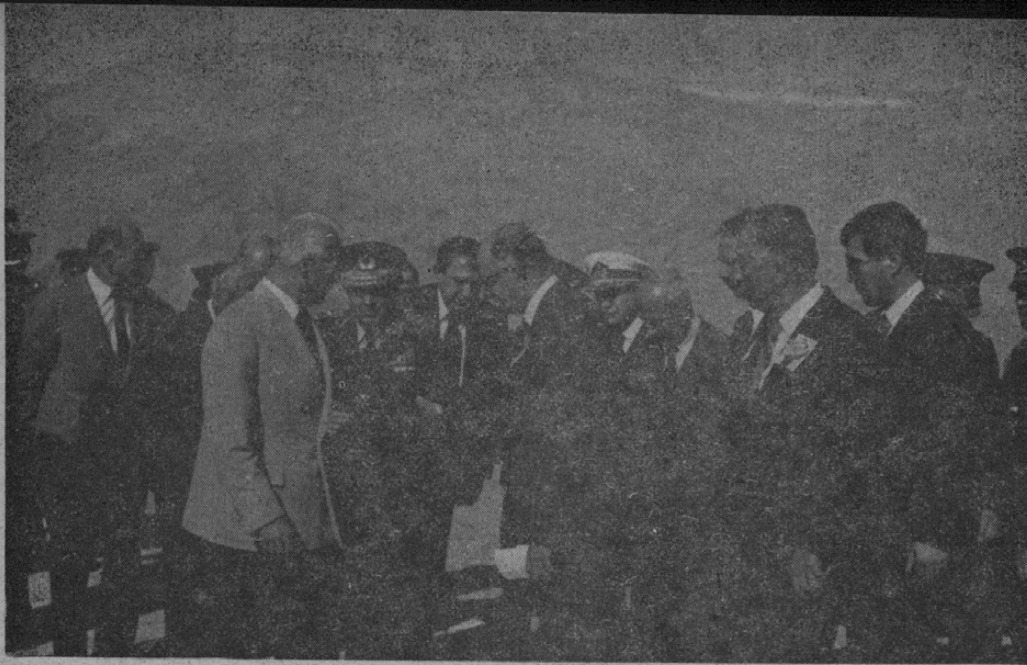
Temel atma törenine katılan Köylü kadunları, "Atatürk Barajı ile yepyeni bir Türkiye"

DSİ Kasım'1983

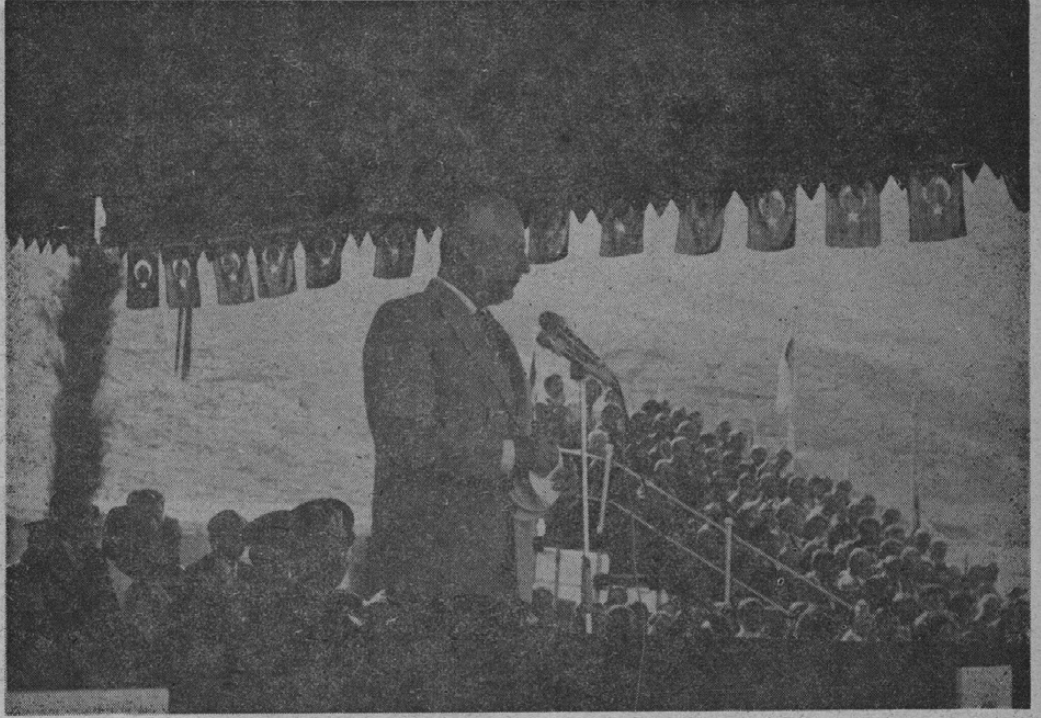
Tarihî temel atma töreni dolayısıyla, Millî Güvenlik Konseyi Üyeleri Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nurettin Er-sin, Hv. K.K. Hv. Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Dz. K.K. Oramiral Nejat Tümer, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun, Başbakan Bülend U-lusu, Devlet Bakanı Nimet Özdaş, Bayındırlık Bakanı Tahsin Önalp, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Turgut, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahir İlkel, Sayın Cumhurbaşkanımız ile birlikte bulunuyorlardı, 3.XI.1983

Tören yerine geçilmesinden önce Sayın Cumhurbaşkanımıza, Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın tarafından verilen briefing'de Atatürk Barajı «maketi» üzerinde inşaatın teknik özellikleri arzolandu, 3.XI.1983

Atatürk Barajı temel atma töreni, İstiklâl Marşımızın okunmasıyla açıldı, 3.XI. 1983

Sayın Evren, yaptıkları temel atma konuşmalarında, "on-beş sene sonra bu bölgenin çehresi değişecektir. Bu kuraklık gidecek buraya Allah'ın nimeti yağacaktır. Etraf yemyeşil ormanlarla kaplı, tarlalar sulanıyor, bir yerine üç alınıyor... Şimdikininki üç misli ürün alınıyor ve bunu düşünerek," dediler.

şaatın programına göre yürütülmesi ve bir aksama olmaması için takdire şayan bir çaba göstermiştir. Huzurunuzda kendilerine teşekkür ederim. Bundan sonra da, taahhüt ettiği bu işi aynı hız ve heyecanla yürüterek ana gövde inşaatını da etkileyecek bir gecikmeye sebebiyet vermiyeceğine; ve böylece, Türk mühendis ve müteahhitlerinin müşterek çabaları ile meydana gelecek bu muazzam eserin zamanında ikmal edilerek bu husustaki iddiamızı yani «ATATÜRK Barajı'nı Türk mühendis ve müteahhitleri inşaaya muktedirler ve zamanında bitirecekler» şeklinde ifade ettiğimiz iddiamızı ispatlayacağımıza olan güvenimi belirtmek isterim.

ATATÜRK idealleri ancak böylesine iddialı çalışmalarla tahakkuk edecektir.»

Sayın Cumhurbaşkanımız ve Genel Müdür Sayın aynen şu konuşmaları yaptılar.

EVREN'İN KONUŞMASI

Cumhurbaşkanı Kenan EVREN, ATATÜRK Barajı gövde yapısı ve hidroelektrik enerji santrali inşaatına başlanması dolayısıyla huzurlarında düzenlenen temel atma töreninde yaptığı konuşmada, ATATÜRK Barajı'nın Türk milletinin en büyük eseri olacağını söyledi. Cumhurbaşkanı Kenan EVREN şöyle dedi :

«Sevgili Vatandaşlarım,

Bundan iki sene evvel 21 Ekim 1981 tarihinde yine buraya gelmiş, Atatürk'ün doğumunun 100 ncü yılı olan o yıl da bu barajın «derivasyon tünelleri»nin temelini atmıştık.

Ne mutlu bir tesadüf ki, bu sene de Cumhuriyetimizin 60 ncü yıldönümünü yaşıyoruz. Atatürk'ün kurduğu ve bize emanet ettiği Cumhuriyetimizin 60 ncü yıldönümünde de barajın temelini atıyoruz. Bu iki temel de «atılma töreni»nde bulunmam benim için büyük bir bahtiyarlık olmuştur.

Atatürk Barajı

Şimdi Türk milletinin gerçekleştirdiği eserlerin en büyüğü olacak olan bu Atatürk Barajı'na biz sahip çıkmıyoruz. İleride belki yine sahip çıkanlar olabilir, imzam vardı ve saire diyerek. Bu eserler Türk milletine aittir. Bunun çalışmaları çok evvelden başlamıştır. O zaman başlatanlara şükran borçluyuz. Teşekkür ediyoruz. Bundan sonra bitireceklere de başarılar diliyoruz. Böyle eserler ancak Türk milletinin olabilir, şahısların olamaz.

Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın yaptığı temel atma konuşmasında Atatürk Barajı'nın Aşağı Fırat Projesi'nin en önemli yapısı olduğunu belirtti, 3.XI.1983

Bizler ancak birer aracı olabiliriz. Birer vasıta olabiliriz. O halde bundan emeği geçen herkesin hissesi vardır. Hissesi olan herkesi de takdirle yâdediyorum.

En Büyük Eser

Sevgili Vatandaşlarım ... Bu baraj tamamlandığında bugüne kadar ülkemizde hizmete sunulan «en büyük bir eser» olacaktır. Bu baraj hizmete girdikten sonra gerek enerji bakımından gerekse sulama bakımından Türkiye'nin büyük bir ihtiyacını giderecektir. Şimdi biraz evvel Sayın Genel Müdür'ün izahatını dinledik. Bu baraj dünyadaki barajlar arasında «beşinci» sırayı almaktadır. Enerji bakımından çektiğimiz sıkıntıları da hepimiz biliyorsunuz. Bugün sanayileşmenin birinci şartı kâfi enerjiye sahip olmaktır. Tabiat şartlarına bağlı olan bu enerji santrallerimizde vâki olan bazı «ufak tefek ârızalar» sanayi sektörünü büyük sıkıntılara duçar etmektedir. Nitekim geçen sene tabiat şartları dolayısıyla az yağın yağmurlardan dolayı bazı barajlarımız -bunların başında Keban Barajı gelir- kâfi derecede su olmadığından dolayıdır ki, bu sene elektrik

enerjisi sıkıntısı çekmekteyiz. Bunun sıkıntısı yurt ekonomisine de tesir etmekte ve dolayısıyla, sanayi sektörü tam kapasite ile çalışmamaktadır. Sevgili Vatandaşlarım... Atatürk'ün bize hedef olarak gösterdiği muasır medeniyet seviyesine yükselebilmemiz ancak kâfi enerji üretmemizle mümkün olabilecektir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren bir faktör de, o ülkede kişi başına tüketilen enerji'dir. Maalesef Türkiye bugün bu gibi kişi başına tüketilen enerji bakımından gerilerde sıra almaktadır. İşte bu gibi enerji santrallerimiz devreye girdiğinde, Türkiye de artık, o gibi ileriye, ileri gitmiş ülkelerin safına girecektir.

En Ucuz Enerji :

Hidroelektrik Enerji

Sevgili Vatandaşlarım... Enerji üretiminde en ucuz üretim şekli, bu şekilde hidroelektrik santralleridir. Yâni sudan üretilen elektrik en ucuzdur.

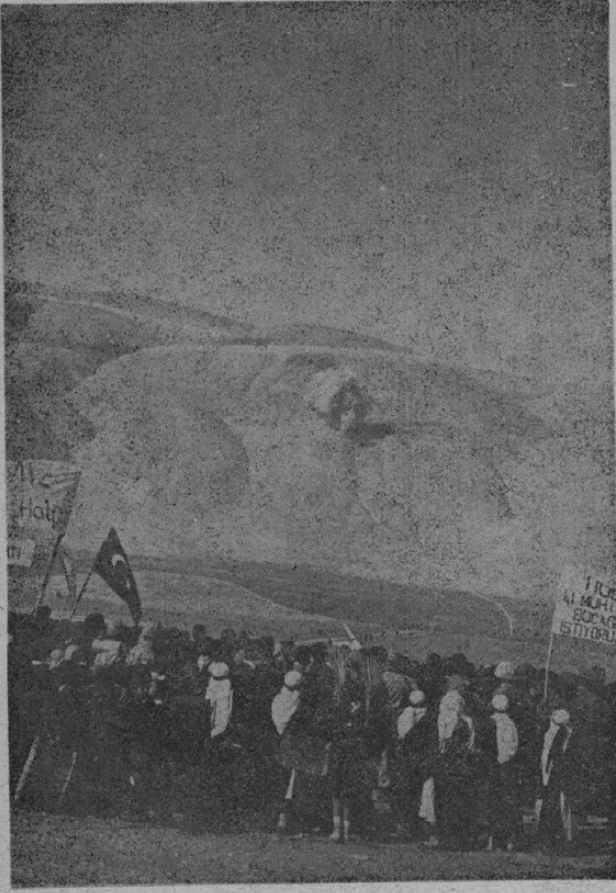
Size bunun bir misalini vereyim. Eğer kömürle işletilen bir elektrik santralini yüz kabul edersek, fuel-oil ile çalışan bir elektrik santrali ikiyüz'e mal olur.

Türk Milletinin en büyük eseri olacak ATATÜRK Barajının temelini atığımız bugün en mutlu günümüzü yaşıyoruz. Türkiye'nin geri kalmasından kaçınması, hızla sanayileşmesini gerçekleştirmesi ve sosyal ziraatın yaygınlaştırılması ancak böyle eserlerin arka arkaya devreye sokulmasıyla mümkün olacaktır.

Bu büyük eserin gerçekleştirilmesinde bugüne kadar emeği geçen bütün ilgililere teşekkür ederken, Baraj ve Hidro elektrik santra-
linin programlanan zamanda ve hatta bu
zamandan da evvel bitirilmesini bekler,
ilgililere başsağlık dilerim.

3.11.1983

ATATÜRK BARAJI'NIN TEMELİ ATILDI — Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren, Fırat'ın karşı sahilindeki baraj temelinde ateşledikleri «ilk dinamit»le 3 Kasım 1983 Perşembe günü baraj inşaatını başlattılar.

Eğer bunu hidroelektrik santralında yapacak olursak yüzde elliye düşer.

Kömürle işletilen 100 ise, aynı enerjiyi suyla 50 ile elde edebiliriz. Eğer bunu fuel-oil ile çalıştıracak olursak 200 yani iki misli fazla para vermemiz gerekir.

Güneydoğu Sulamaları Gerçekleştirilecek

Sevgili Vatandaşlarım... Barajların bir faydası da, biliyorsunuz, sulamada kullanılmasıdır. Sulamanın Urfa Tüneli vasıtasıyla Güneydoğu ovalarımıza da götürülmesi ve üretimin artırılması imkânı bu suretle sağlanmış olacaktır. Ondan dolayıdır ki, Urfa Tüneli çalışmaları birkaç seneden beri devam etmektedir.

Eğer bu tahakkuk edecek olursa inşallah bu Güneydoğu Bölgemiz, Çukurova misali bir üretim kapasitesine sahip olacaktır. İkinci bir Çukurova olacaktır.

Sevgili Vatandaşlarım... Bu barajın yapımının bir özelliği de, herşeyi ile Türk mühendisi ve Türk müteahhitleri ile Türk işçisinin eseri olmasıdır. Gerçekleştirecek olan Türk müteahhitleri, Türk mühendisleri ve Türk işçileridir.

Kıymet Bilelim

Bugün bu gibi büyük dev eserleri gerçekleştirecek bir seviyeye gelmemiz ancak Cumhuriyet idaresiyle mümkün olabilmiştir. İki sene evvel burada yapmak istediğim konuşmada da ifade ettiğim gibi 920'lerin sonunda 930'ların başında Türkiye'de değil böyle bir enerji santrali yapmak, baraj yapmak, ilkokul büyük bir ilkokul binasını yapacak müteahhit ve mühendisimiz yoktu. Oradan başladık ve bu seviyeye geldik. Bunu ancak Cumhuriyet idaresine borçluyuz. Cumhuriyetimizin kadrini bilelim, kıymetini bilelim. Bu bakımdan bizlere Cumhuriyeti emanet eden Ulu Önder Atatürk'ü bir defa daha minnet ve şükranla anıyorum.

Nükleer Enerji

Sevgili Kardeşlerim... Bu dev tesisin temelini atarken Türk Milletine enerji ile ilgili başka bir müjdeyi de burada vermek istiyorum. Uzun zamandan beri hükümet ülkenin elektrik enerjisi sorununa köklü bir çözüm bulmak için büyük bir gayret sarfetmekteydi. Bugünden yarına kısa vâdeli hesaplarla bu konunun çözümlenemeyeceği ortaya çıktı. 1990'lı yıllara girdiğimizde projelendirilebilen elektrik enerjisi tesislerinin hepsi de üretime girse, Türkiye'nin hızlı kalkınması, büyümesi bünyede yeni enerji kaynaklarına ihtiyaç göstereceği ortaya çıkmıştır. Bu sebepten, tek çaremiz nükleer enerjiyi kullanmaya başlamamızdır ki, bunu yine iki sene evvel burada temel atarken söylemiştim. Bir tek nükleer enerji santraliyle bu enerji açığımızı gidermenin mümkün olmadığı anlaşılmıştır. İşte bundan dolayı hükümet tek bir nükleer santral yap-

ATATÜRK BARAJI

Tören yerine geçilmesinden önce Sayın Cumhurbaşkanımıza, Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin Sayın tarafından verilen brifing'de Atatürk Barajı «maketi» üzerinde inşaatın teknik özellikleri ve ayrıca barajın Güneydoğu Anadolu projesi içindeki önemli fonksiyonu hakkında bilgi arzölundu, 3.XI.1983

Atatürk Barajı temel atma töreni, İstiklâl Marşımızın okunmasıyla açıldı, 3.XI.1983

Atatürk Barajı'nın temelini attıktan sonra şeref defterine intibalarını yazan Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren, bugün en mutlu günümüzü yaşadığımızı belirttiler, 3.XI.1983

Atatürk Barajı inşaatına başlanması dolayısıyla Sayın Cumhurbaşkanımızın şeref defterine yazdıkları intibalarını Millî Güvenlik Konseyi Üyeleri, Başbakan ve Bakanlar da imzatarlar, 3.XI.1983

mak yerine dörtbaşı mamur tam bir nükleer program benimsemeye karar vermiştir. Bu program hem Türkiye'de modern dünyanın gereği olan nükleer teknoloji dönemini başlatacak ve hem de ihtiyacımız olan üçbin ilâ 4 bin megavat enerjiyi sağlayacaktır.

Hükümet, dünya üzerinde nükleer santral yapımını gerçekleştirebilen ve bize bunun için gerekli kredileri de temin ederek, teklif yapmış bulunan yabancı şirketlerle müzakereleri tamamlamış, değerlendirmelerini yapmış ve sonunda üç şirkete Türkiye'de birer nükleer santral yapmaları için niyet mektubu vermiştir. Bu şirketler şunlardır : 990 megavat'lık santral yapımı için Federal Almanya'nın bir şirketi, 1200 megavat'lık bir veya iki ünitelik santral yapımı için ABD'nin bir şirketi ve nihayet 635 megavat'lık santral için Kanada'nın bir şirketi. Saydığım bu şirketlerle, bu üç büyük şirketle nihaî görüşmeler tamamlanacak ve 1984 yılı içinde nükleer santralların yapımına başlanacaktır. Bu da tahakkuk ederse, nükleer enerji alanında birçok ülkeden geri kalmış olan Türkiye, bu sahada da diğer ülkelerin arasına girmiş olacaktır. Böylece, tabiat şartlarına daima belbağlamadan nükleer santrallerin devreye girmesiyle elektrik üretiminde çektiğimiz sıkıntı nisbeten ortadan kalkacaktır. Bugün bütün sanayi bildiğiniz gibi elektrik enerjisine bağlıdır.

Bu Bölgenin Çehresi Değişecektir

Sevgili Vatandaşlarım... Burada birkaç tane pankart okudum. Bazı vatandaşlarımız, «köyümüz sular altında kalacak, ne olacağız» diyor. Haklıdır. Yalnız köy değil, bir ilçemiz dahi sular altında kalıyor. Ama, o ilçelerimiz kuraklıktan harap olup fakir fukara bir halde yaşayacaklarına ve Allah göstermesin zelzele ile yıkılacağına sular altında kalarak bu bölge münbit bir hale gelsin. Onları yerleştirecek sahaları bu millet, bu devlet bulacaktır. Elbette onlar açıkta kalmayacaktır. Fakat düşününüz ki, onbeş sene sonra bu bölgenin çehresi değişecektir. Bu kuraklık gidecek buraya Allahın nimeti yağacaktır. Etraf yemyeşil ormanlarla kaplı, tarlalar sulanıyor, bir yerine

üç alınıyor... Şimdikinin üç misli ürün alınıyor ve bunu düşünerek, bazı vatandaşlarımızın bu sıkıntıya katlanması sıkıntı da değil nakil sıkıntısına katlanması gerekmektedir. Vatandaşlarımızın, milletimizin selâmeti bakımından onlara elbette bir yer bulunacaktır. Sokakta bırakılmayacaktır. Keban Barajı yapılırken de, aynı durumla karşılaşıldı. Oradaki köylerdeki vatandaşlarımız da başka bölgelere gönderildi ve orada iskân edildiler. Onlar korkmasınlar, endişelenmesinler. Ayrıca birçok vatandaşlarımız da su istiyor, elektrik istiyor. İşte burası gerek su ve gerek elektrikle dolu bir hale gelince, o köylerimizin hepsine su ve elektrik tabii ki, verilecektir. Ama beklemeden de, o tarihleri beklemeden de suyun ve elektriğin verilmesi için gerekli çalışmalar da elbette yapılacaktır.

Sevgili Vatandaşlarım,

Böyle bir eserin gerçekleştirilmesinde ve temel atılma töreninde bulunduğum için tekrar duyduğum mutluluğu belirtiyorum. Ve bu esere hizmeti geçmiş olan tüm ilgililere, bundan evvel ve bundan sonra emeği geçeceklerle teşekkür ediyorum, takdirlerimi sunuyorum. Bunu gerçekleştirecek olanlara da başarılar diliyorum. Ve bunun Milletimize ve bölgeye hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum.»

SAYIN'IN KONUŞMASI

Devlet Su İşleri Genel Müdürü Sabahattin SAYIN, Cumhurbaşkanlığı Sayın Kenan EVREN'in huzurlarında düzenlenen temel atma töreninde yaptığı konuşmada, ATATÜRK Barajı'nı Türk mühendis ve müteahhitlerinin inşaya muktedir olduğuna ve zamanında bitirileceğine olan güvenini belirtti. ATATÜRK idallerinin ancak böylesine iddialı çalışmalarla tahakkuk edeceğini söyledi. Genel Müdür SAYIN'ın konuşması şöyle :

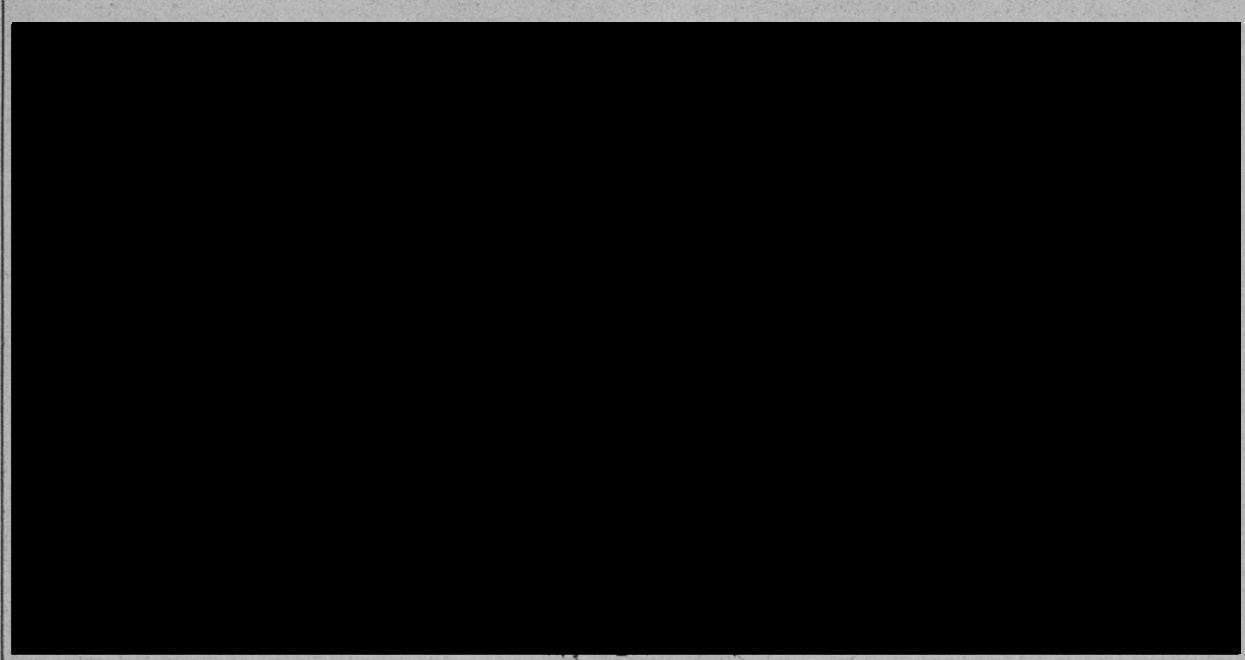
«Sayın Cumhurbaşkanım,

Cumhuriyetimizin 60 ncı yıldönümünü idrak ettiğimiz şu günlerde, memleketimizin gelmiş geçmiş en büyük tesisi ATATÜRK Barajı ve Hidroelektrik Santrali ana yapısının temelinin atılması münasebetiyle tertiplenen bu

Bu gün 3 Kasım 1983 . Sayın Cumhurbaşkanımızın Onurlandırdığı bir Tâienle ATATÜRK barajı ve hidroelektrik santrali gövde yapısının temelini atıldığı gün.. Bu halinin başarı ile sonuçlanmasında özellikle aşağıda imzaları bulunan DSI personelinin büyük katkısı olmuş ve bu ihale bu personelin vatan sevgisi ve görev şuurunu içinde getirmiş ve bu şekilde başarılarla sonuçlanmıştır.

Memleketimizin ekonomisinin gelişmesinde ve güneydoğu anadolunun kalkınmasında büyük katkısı olacak bu eserin onayına gelmesinde emeği geçenler daima şükranla anılacaktır.

Eserin memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını dileriz.

toplantıyı huzurlarınızla şereflendiren başta zatiâliniz olmak üzere bütün devlet büyükelirini, sayın konuklarımızı ve vatandaşlarımızı saygularıyla selâmlarım.

ATATÜRK Barajı'ndan

Sağlanacak Faydalar

ATATÜRK Barajı, Güneydoğu Anadolu projesi adı verilen ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde Fırat ve Dicle nehirleri su toplama havzalarında yer alan projeler topluluğunun en büyüğü Aşağı Fırat Projesinin en önemli yapısidir.

ATATÜRK Barajı'nda toplanacak su ile, Aşağı Fırat projesi içinde yer alan Urfa - Harran, Mardin - Ceylanpınar, Siverek - Hilvan ve Bozova ovalarında 3 milyon dönümü cazibe ve gerisi pompajla olmak üzere 7 milyon 270 bin dönüm arazi sulanacaktır. Bu barajla ayrıca Aşağı Fırat Projesi dışında Suruç - Baziki ovasında bir milyon 430 bin dönüm arazinin sulanmasının hedef alan sulama projesine ihtiyacı olan su sağlanacaktır. Böylece bu baraj vasıtasıyla, Güneydoğu Anadolu'da 8 milyon

700 bin dönüm arazinin sulanması imkân dahiline girmiş olacaktır.

Bu alan halen Çukurova'da sulanan alanın dört katından fazladır.

Baraj inşaatının diğer maksadı elektrik enerjisi üretimidir. Barajın mansap eteğinde inşa edilecek hidroelektrik santrali vasıtasıyla, işletmeye girdiği yıllarda yılda ortalama 8,9 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretilecektir. Bu miktar yaklaşık olarak 1982 yılında memleketimizde üretilen toplam elektrik enerjisinin üçte biri mertebesinde ve Keban Barajı'nın yılda ürettiği ortalama enerjinin de 1,25 katıdır.

Baraj İnşaatının Mahiyeti

Sayın Cumhurbaşkanım,

ATATÜRK Barajı yapı olarak temelden 184 metre ve nehir yatağından 169 metre yüksekliğinde kaya dolgu tipinde bir barajdır. Gövde hacmi 84,5 milyon metreküp'tür. Bu miktar Keban Barajı'nın 5,6 misli ve Assuan Barajı'nın ise iki katıdır.

Baraj gerisinde, Keban Barajı göl hacminin yaklaşık olarak 1,6 misli, 48,5 milyar met-

DSİ ATATÜRK BARAJI XVI.CI BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Bölge Müdürü ve Bölge Müdür Muavinleri

İsfendiyar TUNCER

Raif ÖZENCİ

Besalet TİMOÇİN

Nafiz ORAL

reküp su toplanacaktır. Böylece teşekkül edecek göl alanı 81 700 hektar'dır. Adıyaman, Urfa ve Diyarbakır illeri hudutları içinde kısmen veya tamamen göl alanı içinde kalacak olan üç ilçe, dört bucak ve 135 köyde yaklaşık olarak 22 700 adet parsel kamulaştırılacaktır.

1980 nüfus sayımına göre bu yerleşim üniteleri içinde bulunan toplam nüfus 55 bin'dir.

ATATÜRK Barajı Hidroelektrik Santrali, barajın hemen mansabında, nehir akışına göre sağ yamacın dibinde inşa edilecektir. Santral binasında sekiz adet -beheri 300 megavat gücünde türbin- generatör grubu bulunacaktır. Böylece 2400 megavat güç ile ATATÜRK Barajı Hidroelektrik Santrali, Keban Barajı Hidroelektrik Santrali'nin nihai gücünün 1,8 misli ve Türkiye'nin en büyük hidroelektrik santrali olacaktır.

Santral binası 258 metre uzunlukta, 58 metre genişlikte yani hemen hemen bir futbol sahasının iki misli büyüklüğünde bir alanı kaplayacaktır.

Bu santral vasıtasıyla üretilen enerjiyi bir fuel-oil santrali ile elde etmek için gerekli yıllık fuel-oil miktarı 2,2 milyon ton ve değeri ise 380 milyon dolar veya yaklaşık olarak yılda 95 milyar lira'dır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu yapı ile ilgili olmak üzere inşaatı ikmal edilmiş olan yaklaşım yolu ve site tesisleri hariç, ATATÜRK Barajı, ana yapısı inşaatına,

malûmları olduğu veçhile, 21 Ekim 1981 tarihinde huzurunuzda temeli atılan «*derivasyon tüneli*» inşaatı ile başlanmıştır.

Bu tünellerin inşaatı 1985 yılı başlarında bitirilmiş ve Fırat Nehri bu tünellere yıl sonunda çevrilmiş olacaktır. İnşaat müteahhidi *Doğuş İnşaat Şirketi* tarafından yürütülmektedir. Bu tarihe kadar firma, inşaatın programına göre yürütülmesi ve bir aksama olmaması için takdire şayan bir çaba göstermiştir; huzurunuzda kendilerine teşekkür ederim. Bundan sonra da, taahhüt ettiği bu işi aynı hız ve heyecanla yürüterek ana gövde inşaatını da etkileyecek bir gecikmeye sebebiyet vermeyeceğine; ve böylece, Türk mühendis ve müteahhitlerinin müşterek çabaları ile meydana gelecek bu muazzam eserin zamanında ikmal edilerek bu husustaki iddiamızı yani «*ATATÜRK Barajı'nı Türk mühendis ve müteahhitleri inşaaya muktedirdir ve zamanında bitirecektir*» şeklinde ifade ettiğimiz iddiamızı ispatlayacağımıza olan güvenimi belirtmek isterim.

ATATÜRK idealleri ancak böylesine iddialı çalışmalarla tahakkuk edecektir.

İnşaatın İkinci Kademesi

Sayın Cumhurbaşkanım,

İnşaatın ikinci kademesi, bugün bu merasimle başlanacak olan «*baraj, santral binası ve bununla ilgili yapılar*»dır. İnşaat, *Ata İnşaat Şirketi*'nce taahhüt edilmiştir. İnşaatın ihale bedeli 102 milyar 842 milyon lira'dır.

Ata İnşaat şirketini, anlaşmamıza uygun olarak Palet, Seri ve Enerji-Su İnşaat Şirketleri birleşerek kurmuşlardır. Bu şirketlerden Palet İnşaat Şirketi, Atikhisar ve Güzelhisar Barajlarını; Enerji-Su İnşaat Şirketi ise Süloğlu Barajı inşaatlarını başarı ile ikmal etmişlerdir. Halen Palet İnşaat şirketi 90 megavat gücündeki Köklüce Hidroelektrik Santralı'nı inşa etmektedir.

Bugüne kadar bu firmaların yaptığı işlerin boyutları, taahhüt ettikleri bu işe nazaran daha küçük olmakla beraber, firmaların aldıkları her iş sözleşme ve eklerinin belirttiği çerçevede ve idare ile herhangi bir ihtilâfa girmeden bitirmiş olmaları bu şirketler grubuna olan güvenimizi desteklemektedir. Kendilerinden, yeni şirket kurarken taktıkları ismin ağırlığı ve taahhüt ettikleri işin önemi ile mütenasip ve Türk mühendislik ve müteahhitliğinin kudretini gösterecek ve gelecek nesillere güç kaynağı olacak bir performansı beklemek Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü mensupları olarak hakkımızdır ve bu güvenle, bugün bu faaliyete başlıyoruz.

İnşaatın Termin Plânı

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu barajla ilgili olarak;

- 1989 yılı sonunda barajda su tutulması,
- 1991 yılında Urfa Ovasına su vermeye başlanması,
- 1991 yılının ikinci yarısında ilk ünite türbin-generatörünün çalışmaya başlaması,
- 1994 yılında son ünitelerin de devreye girilmesiyle, barajla ilgili bütün faaliyetin tamamlanması programlanmış bulunmaktadır.

Bu ihaleyi takip edecek olan cebrî boru ve elektromekanik aksamla ilgili ihaleler de, bu programı aksatmayacak şekilde yapılacaktır.

Diğer Enerji İnşaatlarımız

Sayın Cumhurbaşkanım,

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü memleketimizin elektrik ihtiyacının sağlanmasında, enerji üretim tesislerinin inşaatlarının programında belirtilen süreler içinde bitirilmesinin önemini müdriktir. Çalışmalarını buna göre düzenlemiş bulunmaktadır.

- OYMAPINAR Barajı inşaatı ikmal edilmiştir. Hidroelektrik tesis bu yıl sonuna kadar işletmeye girmiş olacaktır.
- ASLANTAŞ Barajı da ikmal edilmiştir. Baraj'da su tutulmasına bu ay içinde başlanacaktır. Hidroelektrik tesisin ilk ünitesi 1984 yılının Nisan ayında enerji üretimine başlayacaktır.
- KARAKAYA Barajı inşaatına da hızla devam edilmektedir. Gücü Keban Barajı'ndan büyük, 1800 megavat olan bu hidroelektrik tesisin baraj gövde betonuna başlanmıştır. Tesis 1986 yılına kadar ikmal edilerek ilk ünitesi ile üretime geçilecektir.

ATATÜRK, Karakaya, Keban Baraj ve Hidroelektrik Tesisleri'nden sonra, güç bakımından memleketimizin "dördüncü" büyük tesisi, ALTINKAYA Baraj ve Hidroelektrik Tesisi inşaatına da programına göre hızla devam edilmektedir.

Bunlar dışında ihale edilmiş diğer santallerin inşaatına da revize edilmiş programlarından büyük bir sapma yapmadan devam edilmektedir.

Basınımızın yakın bir ilgi ile izlemiş bulunduğu bu tesisin de zamanında ikmali Genel Müdürlüğümüzün başlıca amacıdır.

Teşkilâtımız ve bu barajla ilgili müteahhitlerimiz bugüne kadar bu amaçla ve bilinçli bir sorumluluk şuuru içinde çalışmalarına devam etmişlerdir. Bundan sonra da aynı heyecanla çalışmalara devam edilecektir. Kendilerine güveniyorum.

Arzederim. »

DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı Kaplan Şener, DSİ Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanlığına atandı, 19 Ekim 1983

Kaplan ŞENER

DSİ Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanı oldu

Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı görevini ifa ettiği sırada 19 Ekim 1983 tarihinde Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanı olarak atanan Kaplan Şener, 1929 yılında Erzincan'da doğdu. 1955 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nden mezun olarak *Orman Yüksek Mühendisliği* diploması aldı. Vatanî görevini 10 Aralık 1955 — 31 Mayıs 1957 tarihleri arasında *yedek subay* olarak tamamladı. 31 Mayıs — 24 Eylül 1957 tarihleri arasında Erzurum Devlet Orman İşletme Merkez Müdürlüğü'nde, 1 Ekim 1957 — 1 Mart 1967 tarihleri arasında Erzurum DSİ VIII. Bölge Müdürlüğü'nde *orman yüksek mühendisi* olarak, 1 Mart 1967 — 5 Nisan 1976 tarihleri arasında yine Erzurum DSİ VIII. Bölge Müdür-

lüğü emrinde *Bölge Müşaviri* ve *Bölge Müdür Muavini* olarak çalıştı. 5 Nisan 1976 — 21 Temmuz 1977 tarihleri arasında Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanlığı ve Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı emrinde *Teknik Müşavir* olarak, 21 Temmuz 1977 — 30 Mayıs 1983 tarihleri arasında Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkan Yardımcısı olarak, 30 Mayıs-24 Ekim 1983 tarihleri arasında *Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı* olarak çalıştı. Daire Başkanlığı görevini sürdürmekte iken 19 Ekim 1983 tarihinde *Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanı* olarak atandı.

Evli olan Kaplan Şener, iki çocuk babasıdır.

YENİ GELEN YAYINLAR DSİ Merkez Kütüphanesi Yüce-tepe, Ankara

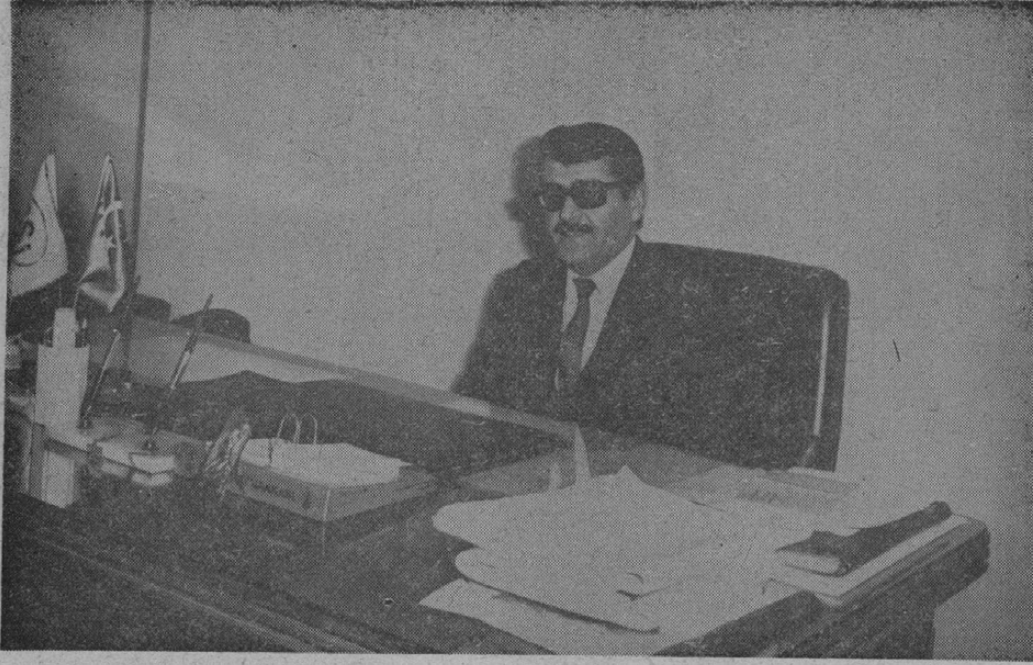
● *Workshop*, Su Kaynaklarının Geliştirilmesinde Sistem Analizinin Uygulanması, Editör M. Bayazit, 30 Mayıs-3 Haziran 1983, İstanbul. 20×28 cm, 256 sahife.

● Basınçlı Enjeksiyon, Çeviren: Ali Faruk Öztan, DSİ Genel Müdürlüğü Kütüphanesi, 1982 Ankara. 17×24 cm, 125 sahife.

● Mühendislik Hidrolojisi Çalışmalarında İstatistik Yöntemler Rehberi, Mehmet Uygun Diler, Bursa 1982. 17×24 cm, 82 sahife.

● Kıbrıs Türk Federe Devleti Su Problemleri ve Sondaj Makinaları Hakkında Rapor, DSİ Jeoteknik Hizmetler ve Yeraltı Suları Dairesi Başkanlığı, 1982 Ankara. 21×29 cm, 48 sahife.

● Su Yapılarında Kavitasyon, DSİ Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Yayın no. Hİ-711, 1980 Ankara. 20×28 cm, 81 sahife.

DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkan Yardımcısı Hüseyin Terzi, Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı oldu, 19 Ekim 1983

Hüseyin TERZİ

DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı oldu

DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkan Yardımcılığı görevini sürdürmekte iken 19 Ekim 1983 tarihinde Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı olarak atanan Hüseyin Terzi, 1932 yılında Daday'da doğdu. 1959 yılında mezun olduğu Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden *Ziraat Yüksek Mühendisliği* diploması aldı. 7 Şubat — 22 Mayıs 1955 tarihleri arasında Kütahya Şeker Fabrikası'nda çalıştı. 13 Temmuz 1959 — 1 Temmuz 1969 tarihleri arasında DSİ Etüd ve Plân Dairesi Başkanlığı'nda *ziraat yüksek mühendisi* olarak çalıştı. Vatanî görevini 1 Nisan 1963 — 31 Mart 1965 tarihleri arasında *yedek subay*

olarak ifa etti. 29 Ekim 1969 — 2 Temmuz 1976 tarihleri arasında Plânlama ve Program Bütçe Dairesi Başkanlığı'nda *Başmühendis* olarak çalıştı. Aynı daire Başkanlığı emrinde 2 Temmuz 1976 — 4 Ağustos 1977 tarihleri arasında *Fen Heyeti Müdürü* olarak çalışan Hüseyin Terzi, 4 Ağustos 1977 — 19 Ekim 1983 tarihleri arasında *Daire Başkan Yardımcısı* olarak görev ifa etmiştir. 19 Ekim 1983 tarihinde *DSİ Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı* olarak atanan Hüseyin Terzi, evli ve iki çocuk babası bulunuyor.

“TEŞEKKÜR”

**DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA**

Aydın ili Sultanhisar İşletmesince hizmete giren, Yenipazar'da sol sahil sulama kanalına «yedek üst kanal et ilâvesiyle» bizler civar arazilerimizi sulama mutluluğuna kavuştuk. Kaya beye, hizmete emeği geçenlere şükranlarımızı sunarız. Saygılarımızla, 1 Ağustos 1983

**Ali ESKİCİOĞLU
Yenipazar/AYDIN**

**«TEŞEKKÜR»
DSİ IV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE
KONYA**

Konya ili Beyşehir kazasına bağlı köyümüz Çamlıca köyü göl mevkiindeki arazilerimizin bataklıkdan kurtarılması için yaptığımız müracaat üzerine sayın müdürlüğünüz ve personeliniz ilgilenererek bu talebimizi yerline getirmiştir.

Bizleri büyük bir sıkıntıdan kurtarmış bulunmaktasınız. Bunun için sizlere ve bütün emeği geçen personele teşekkürlerimi yollar sıhhat ve afiyetler temenni ederiz. 12/9/1983

**Beyşehir Çamlıca köyü adına
Muhtar İbrahim VURULMAZ**

**Hidroelektrik Santrallara ait türbin ve generatör ünitelerinin
"bazı aksam ve parçaları"nın yurtiçinden temini hakkında**

Bakanlar Kurulu Kararı

(Resmî Gazete 29 Ağustos 1983 - Sayı : 18 150)

Karar Sayısı : 83/6911

Hidroelektrik Santrallara ait türbin ve generatör ünitelerinin bazı aksam ve parçalarının yurtiçinden temini hakkında ekli Karar'ın yürürlüğe konulması ; Yüksek Plânlama Kurulunun 9/6/1983 tarihli ve 45 sayılı Raporu üzerine, 30/9/1960 tarihli ve 91 sayılı Kanununun 12 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 27/7/1983 tarihinde kararlaştırılmıştır.

**27/7/1983 Tarihli ve 83/6911 Sayılı Kararname-
nin Eki Karar**

1 — Yurtiçinde kurulacak hidroelektrik santrallara ait türbin ve generatör ünitelerinin temininde, yurtdışı ile fiyat ve kalite uygunluğu sağlamak kaydıyla yerli muhteva oranının artırılması ön plânda tutulur. Bu nedenle 100 MW güce kadar ünitelerin aşağıda zikredilen parça ve aksamı Türkiye'de uygun fiyat ve kalitede imal edilebildiğinden şimdilik en az bu parçaların yerli üreticilerden alınması sağlanacaktır.

2 — Siparişi alacak yerli veya yabancı kuruluşların sözkonusu parçaları Türkiye'de yerli firmalardan temin etmeleri gerektiği hükmü ihale şartnamelerine konulacaktır.

3 — Yerli temin edilecek türbin ve generatör parçaları :

1. Cebri borular
2. Kelebek vanalar
3. Emme borusu, dirseği ve salyangoz (Hız çemberi ve sabit kanatlarla komple)
4. Türbin ve generatöre ait yağ ve basınçlı hava boru donanımı
5. Basınçlı ve basınçsız hava ve yağ tankları
6. Generatör stator ve rotor çelik karkası
7. Türbin ve generatör taşıyıcı köprüleri
8. Türbin kapağı

4 — Özel ve gerekli hallerde bu parçalardan bazı-
larının yurtdışından temin edilebilmesi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının müşterek iznine bağlı olacaktır.

5 — Bu karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

"TEŞEKKÜR"

**DSİ II. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE
İZMİR**

Sayın Müdür Beyim, Köylere yönelik başarılı hizmetleriniz sayesinde İzmir ili Bayındır ilçesi Yakacık köyü Toprak Su Kooperatifi sulama kuyularımızın açılması 27 Haziran 1983 tarihinde teşkilâtınız Yeraltı Suları Şefliği tarafından tamamlanmış bulunmaktadır. Gösterilen bu başarılarınızdan dolayı, zatiâlinize ve Yeraltı Suları Şefi Sayın Zülküf Beye, Sayın Nedret Hanıma, Sondaj Şubeden Sayın İltan Beye, Başmühendis Sayın Ergün Beye, emeği geçen ismen tanıyamadığım tüm personele memnuniyetimizi belirtmek isterken, kooperatifimiz yönetim kurulu olarak, öncelikle şahsım, ve üye arkadaşlarım adına, teşekkürlerimizin kabulünü arzeder, başarılarınızın devamını dilerim. Saygılarımla, 1 Temmuz 1983

**Mehmet SARA
Bayındır İlçesi
Yakacık Köyü Toprak Su
Kooperatifi Başkanı**

"TEŞEKKÜR"

DSİ III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE

ESKİŞEHİR

Yıllardır bizleri perişan eden köyümüzü göç ettirir duruma getiren üç komşu köy arasındaki batoklığı-
mız başta siz büyüklerimizin gayret emir ve direktifleri ile Devlet Su İşleri Müdürlüğünün Kütahya Şube Müdürlüğü elemanlarının üstün çalışkan vatan ve Millet sevgisi üstündeki çalışmaları neticesi bizleri, gelecek nesillerimizi kurtarmıştır.

Evvêlce göl olan arazimiz bugün ekilebilen vatan-
daşı arazisine bağlayan toprak durumuna gelmiştir. Bizler sizlere büyük küçük çocuk minnettarız. Arazimizin kontrolü halen DSİ Kütahya 34. Şube Müdürlüğü'nün kontrolünde olup Baba'nın Ana'nın evladı-
na baktığı gibi hâlâ bakmaktadırlar.

Sizleri bu üstün vazife anlayışı içinde olmanızı şahsım ve köyüm adına cümlemize selâm ve teşekkürlerimi sunar cümlemizin vazifesinde başarılar dilerim. 16 Ağustos 1983

**Altıntaş İlçesi IŞIKLAR Köyü
Muhtarı
Hakkı ŞAHİN**

Türkiye Hidroelektrik Santralleri ve
«ilk defa işletmeye konulan»
32 MW'LIK YERLİ TÜRBİN - GENERATÖR ÜNİTESİ

(8 Eylül 1983 Perşembe, Kızılırmak - Hirfanlı Barajı/Kırşehir)

Makina Mühendisi Hidayet BAŞEŞME

Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğü

Hidrolik Santraller İşletme Dairesi Başkanı

Hirfanlı hidroelektrik santralının ilk kez tamamen Türk mühendis ve işçilerince gerçekleştirilen dördüncü türbin-generatör ünitesinde, enerji üretimine başlandı.

27 kamu ve özel sektör kuruluşu ile bazı üniversitelerin işbirliği sonucu gerçekleştirilen türbin-generatör ünitesi günde 768 bin kilovatsaat elektrik enerjisi üretebilecek.

İthal edilmesi halinde bir buçuk milyar lira karşılığı döviz gereken ünite, Türkiye'de 640 milyon liraya maledildi.

Türkiye'de bundan sonra tamamen yerli malzeme kullanılarak günde iki milyon 400 bin kilovatsaat'e kadar enerji üretebilecek hidrolik türbin-generatör gruplarının imal edilebileceği tesbit edilmiş bulunuyor.

Kırşehir yakınlarında Kızılırmak üzerinde kurulu Hirfanlı hidroelektrik santralının öteki üç ünitesinde de, günde toplam iki milyon 304 bin kilovatsaat enerji üretiliyor.

**İşletme Halinde Bulunan
Hidroelektrik Santraller**

Mart 1983 sonu itibariyle Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) tarafından işletilen 36 adet hidroelektrik santralin toplam kurulu gücü 2938 MW olup bu santrallerdeki ünite sayısı 107'dir.

TEK'nun ortağı bulunduğu özel sektörlerce işletilen 4 adet hidroelektrik santral ve bu santrallerdeki 10 adet ünite ile birlikte yurdumuzda işletme halinde olan belli başlı hidroelektrik santral sayısı 40 ve bu santrallerdeki ünite sayısı 117 olup, bu 117 adet hidroelektrik santral ünitesinin toplam kurulu gücü 3122 MW'dir.

Bu 117 adet hidroelektrik santral ünitesinden başka bir MW'tın altındaki küçük güçlerde dahil olmak üzere çeşitli müesseselere, belediye, köy ve özel şahıslara ait 122 civarında hidroelektrik santral daha vardır. Ve bu santrallerdeki 260 civarındaki küçük ünitelerin toplam kurulu gücü 40 MW kadardır. Bu duruma göre yurdumuzda kurulmuş olan küçük - büyük hidroelektrik santral sayısı 162 civarındadır.

Yurdumuzda ilk hidroelektrik santral inşasına Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarından hemen sonra başlanmış ve 1929 yılında işletmeye açılmıştır. Bu duruma göre

re yurdumuzdaki hidroelektrik santral işletmeciliği 54 yılını doldurmak üzeredir.

İnşa Halindeki Hidroelektrik Santraller

Yurdumuzda 55 yıla yakın bir zamandan beri kurulmuş olan bütün hidroelektrik santral'lardaki türbin-generatör üniteleri ile yardımcı teçhizatı yurt dışındaki yabancı imalatçı firmalar tarafından tesis edilmiştir. Halen yurdumuzda inşa halinde bulunan ve toplam kurulu gücü 6608 MW civarında olan 14 adet hidroelektrik santrale ait türbin-generatör üniteleri ile yardımcı tesisleri de tamamen yurt dışındaki yabancı imalatçı firmalar tarafından tesis edilmektedir.

İnşa Edilecek Hidroelektrik Santraller

1970'li yılların sonlarındaki petrol fiyatları esas alınarak yapılan ekonomiklik hesaplarına göre yurdumuzdaki su kaynaklarından ekonomik olarak yılda üretililecek olan elektrik enerjisi 108 milyar kWh'dir. Günümüzdeki petrol fiyatları esas alınarak yapılacak ekonomiklik hesaplarına göre yurdumuzdaki su kaynaklarından yılda ekonomik olarak üretililecek olan elektrik enerjisi miktarının 140 milyar kWh düzeyine çıkacağı tahmin edilmektedir.

Bugün yurdumuzda tesis edilmiş olan bütün hidroelektrik santrallardan üretebildiğimiz elektrik enerjisinin miktarı, yılda takriben 14 milyar kWh civarındadır. Bu durumda, takriben 55 yıl içinde su kaynaklarımızın ancak yüzde 10 kadarını değerlendirebilmiş bulunmaktayız ve su kaynaklarımızın halen yüzde 90 kadarını değerlendirmeden boşa akıtmaktayız. Buna rağmen yurdumuzun ihtiyacı olan elektrik enerjisinin bir kısmını döviz ödeyerek Bulgaristan, Sovyetler Birliği gibi komşu ülkelerden satın almaktayız; bir kısmını ise döviz ödeyerek yurt dışından satın aldığımız fuel oil ve motorin yakarak üretmeğe çalışmaktayız.

Yurdumuzdaki su kaynaklarının daha fazla oranda değerlendirilmesi için 2005 yılına kadar inşa edilmesi plânlanan gücü bir MW'tın üzerindeki hidroelektrik santral sayısı 320 adet olup bu hidroelektrik santrallarda tesis edilmesi gereken türbin-generatör ünitesinin sayısı takriben 1100'dür.

2005 yılına kadar önümüzdeki 23 yılda inşa edilmesi plânlanan 320 adet hidroelektrik santralda tesis edilmesi gereken 1100 adet türbin-generatör ünitesi ile yardımcı teçhizatının, şimdiye kadar olduğu gibi yurt dışındaki yabancı imalâtçı firmalardan döviz ödeyerek temin edilmesi yoluna gidilmesi halinde, memleketimizin sınırlı olan döviz gelirlerinin çok büyük bir bölümü yalnız bu hidroelektrik santralların tesisi için harcansa da, bu santrallardan büyük bir kısmının gerçekleştirilmesi mümkün olamayacaktır.

Türbin ve Generatör Yedekleri Yurt İçinden Sağlanıyor

Halen çalışmakta olan hidroelektrik santrallar için gerekli olan yedek malzemeler de yakın zamana kadar yurt dışındaki imalâtçı firmalardan temin edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonunda son yıllarda hidroelektrik santralların makina teçhizatı yedeklerinin yüzde 100'ü elektrik teçhizatı yedeklerinin yüzde 80'i yurt içindeki kamu ve özel kesim fabrikalarının imkânları ile imal edilebilmektedir. Yurt içinde imâl ettirilen yedek malzemelerin yurt dışındaki imalâtçı firmalardan satın alınanlardan yüzde 50 daha ucuz olduğu yaşanan tecrübeler ile tesbit edilmiştir. Bu durum göz önüne alınarak;

32 MW'lık Hirfanlı Türbin - Generatör Ünitesi Yerli Olarak Gerçekleştirildi

1 — Çalışmakta olan yurdumuzdaki önemli 40 adet hidroelektrik santraldaki türbin-generatör üniteleri ve yardımcı teçhizatı için gerekli olan yedek malzemelerin yurt içinden daha güvenilir bir şekilde temin edilmesi imkânlarını geliştirmek;

2 — Hidrolik türbin-generatör ünitelerinin yurt içindeki kamu ve özel kesim fabrika ve işyerlerinde imâl

edilebilmesi için gerekli olan bilgi ve teknoloji birikiminin gelişmesine ve yayılmasına katkıda bulunmak;

3 — Puant saatlerinde puant gücün karşılanması için ilâve bir güç kaynağı kazanmak;

amaçları ile Hirfanlı hidroelektrik santralında 32 MW gücünde bir türbin-generatör ünitesi ile yardımcı teçhizatının yüzde 100 yerli olarak tesisi için dört yıla yakın bir süre yoğun çalışmalar yapılmıştır.

Yerli Hirfanlı Ünitesi, 1 Ağustos'tan Berî Sürekli Üretim Yapıyor

32 MW gücündeki bu türbin-generatör ünitesi ile yardımcı teçhizatının imalât projeleri ile teknik ve idarî şartnamelerinin hazırlanması, sipariş verme, imalât, kalite kontrolleri ve Hirfanlı hidroelektrik santralına nakledilmesi, montajı ve test çalışmaları tamamlanmış olup Temmuz 1983 ayı ortalarında tecrübe işletmesi çalışmalarına hazır hale getirilmiştir. Ağustos 1983 ayı başında tecrübe işletmesi tamamlanmış olan bu ilk yerli türbin-generatör ünitesi beş haftadan beri hiç bir arızasız çalışmakta ve üretim yapmaktadır (8 Eylül 1983).

27 Değişik Kuruluşa Ait 40 Ayrı İşyerinde İşbirliği Yapıldı

Hirfanlı hidroelektrik santralında yüzde 100 yerli olarak tesis edilmiş olan 32 MW gücündeki türbin-generatör ünitesi ile yardımcı teçhizatının imalât ve tesisinin gerçekleştirilmesi için aşağıda kaydedilen 27 kadar değişik kuruluşa ait 40 ayrı işyerinde aşağıda kaydedilen değişik işler yapılmıştır :

1. Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğü :

a) Hidrolik Santrallar İşletme Dairesi Başkanlığı : İmalât projeleri ile teknik ve idarî şartnamelerin hazırlanması, ihale işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve her türlü kontrol ve koordinasyon işleri; ünitenin start-up çalışmalarının yürütülmesi işleri;

b) Hirfanlı ve Yöresi HES İşletme Müdürlüğü : İmalât projelerinin hazırlanması, 154 kV'luk ayırıcıların imâlî, PMG generatörünün imâlî, türbin hız regülâtörünün imâlî ve beton dökümü işleri dahil her türlü montaj işleri;

c) Hidrolik Santrallar Sarıyar Merkez Atölyesi : Generatör stator bobinleri ile generatör rotor kutuplarının ve generatör soğutucularının imâlî için gerekli olan 12 adet özel amaçlı makina ve cihazın imâlî ile generatör stator bobinlerinin, generatör rotor kutuplarının imâlî ve generatör stator saclarının temizlenip izole edilmesi işleri;

d) İletim Şebekeleri İşl. Dai. Başkanlığı Adapazarı İmalât Müdürlüğü : Elektronik (statik) ikaz sistemi ile gerilim regülâtörünün projelendirilmesi ve imâlî işleri;

e) İletim Şebekeleri İşl. Dai. Bşk.lığı Test Müdürlüğü : Sarıyar'da imal edilen generatör stator bobinleri ile rotor kutuplarının izolasyonu ve power faktör testlerinin imalat ve montaj aşamalarında yapılması işleri;

f) Şebeke Tesis Dairesi Başkanlığı : Santral ile şalt sahası arasındaki 154 kV'luk enerji nakil hattı direklerinin dikilmesi ve 154 kV'luk iletkenlerin çekilmesi;

g) Şebeke Tesis Dai. Bşk.lığı Merkez Atölyeleri : Türbin panosu ile yardımcı panoların imali ve ağır parçaların Karabük - Kırıkkale - Ankara - Hırfanlı arasında nakliyesi işleri;

h) Trafo Merkezleri Proje Dal. Bşk.lığı : 10,6/154 kV, 40 000 kVA ana güç trafosuna ait şartnamelerin hazırlanması ve ihalesi;

i) Satınalma Dairesi Başkanlığı : Yurt içinde özel sektöre yaptırılan tüm işlerin ihalesinin gerçekleştirilmesi ve yurt dışından temini gereken bazı izolasyon malzemelerinin satın alınması;

j) Termik Sant. İşl. Dai. Bşk.lığı Kimya Lâb. Müdürlüğü : Bazı özel kimyasal analizlerin yapılması;

2. T.Ş. Fabr. A.Ş. Ankara Makina Fabrikası Müdürlüğü : Türbin emme borusu, türbin salyangozu, türbin kapağı ve aynaları, türbin kılavuz yatağı, türbin ayar kanatları ve hareket iletim kolları, türbin ayar kanatları servomotorları, türbin kelebek vanası ve servomotoru, türbin rotoru ve türbin şaftı, generatör rotoru gövdesi ve generatör şaftı, taşıyıcı yatak, taşıyıcı köprü, generatör statoru gövdesi, üst köprü, generatör muhafazası, basınçlı ve basınçsız yağ tankları ve boru donanımları, basınçlı ve basınçsız su devreleri boru donanımları v.s. gibi ana ve yardımcı tüm mekanik teçhizatın imali işleri;

3. Karabük Demir Çelik Fabrikaları :

a) Dökümhaneler Müdürlüğü : Türbin ve generatör şaftları ile kelebek vana şaftının ve taşıyıcı başlık ile muyluların dökülmesi, generatör taşıyıcı yatağı pabuçlarının ve beyaz metalinin dökülmesi, türbin rotoru kanatları ile alt ve üst gövdelerinin dökülmesi;

b) Makina Fabrikası Müdürlüğü : Taşıyıcı yatak pabuçlarının işlenmesi;

4. MKEK Kırıkkale Çelik Fabrikası Müdürlüğü :

Yardımcı şaft ile türbin ve generatör şaftları kaplinlerinin dökülmesi ve dövülmesi ve Karabük D.Ç. Fabrikalarında dökülen türbin şaftı ile generatör şaftının ve kelebek vana şaftının dövülmesi;

5. Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları : Generatör rotor nüvesi özel sacları ile generatör rotor kutupları nüvelerine ait özel sacların imali;

6. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü :

a) Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dai. Bşk.lığı : İnşaat projeleri ile betonarme ve kalıp projelerinin hazırlanması, beton dökümü işleri süresince danışmanlık ve kontrollük görevlerinin yapılması;

b) Araştırma ve Geliştirme Dai. Bşk.lığı Esenboğa Laboratuvarları : Her cins agrega malzemelerinin kontrolleri ile beton deneylerinin yapılması;

c) V. Bölge Müdürlüğü : Basınçlı beton enjeksiyon işlerinin yapılması;

7. ESAŞ Transformator San. A.Ş. : 10,6/154 kV'luk 40 000 kVA'lık ana güç trafosunun imali;

8. KAVEL Kablo San. A.Ş. : Koruma, kumanda ve kontrol devrelerine ait kabloların imali;

9. KALEKALIP Mak. San. A.Ş. : Generatör statoru nüvesi lâminasyon saclarının özel kesme kalıpları ile generatör rotoru nüvesi lâminasyon saclarının ve generatör rotoru kutupları lâminasyon saclarının özel kesme kalıplarının imali ve generatör statoru nüvesi lâminasyon sacları ile generatör rotoru nüvesi lâminasyon saclarının ve rotor kutupları nüvelerinin lâminasyon saclarının pres baskı kesme işlemleri;

10. RABAK Elektrolitik Bakır San. A.Ş. : Generatör rotor kutupları özel bakır iletkenlerinin imali;

11. SARKUYSAN Elektrolitik Bakır San. A.Ş. : Generatör stator bobinleri özel bakır iletkenlerinin imali;

12. Emek Elektrik San. A.Ş. : 10,6 kV'luk ve 154 kV'luk bazı akım ve gerilim trafolarının imali;

13. ALCE San. A.Ş. : 10,6 kV'luk bazı akım ve gerilim trafolarının imali;

14. Boğaziçi Döküm San. A.Ş. : Generatör rotor kutupları baskı flanşlarının dökülmesi ve işlenmesi;

15. BUKA Lâstik - Conta San. A.Ş. : Her türlü lâstik - kauçuk, keçe conta, salmastra gibi sızdırmazlık elemanlarının imali;

16. Çanakkale Seramik Fabr. A.Ş. : 154 kV'luk ayırıcılar ile akım ve gerilim trafolarının imalinde kullanılan izolatörlerin imali;

17. Teknim Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. : Generatör stator sargılarının sıcaklık sonda- ları ve göstergeleri ile türbin ve generatör yataklarının sıcaklık kontrol sonda- larının ve göstergelerinin imali;

18. Marshall Boya A.Ş. : Özel izolasyon gerilim verniği imali;

19. ÇENAM Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi : Gamagrafi metodu ile döküm parçalarının her türlü tahribatsız kalite kontrol muayenelerinin yapılması;

20. TÜBİTAK Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi : Ultrasonik muayene metodu ile şaftların ve çelik konstrüksiyon kaynak dikişlerinin her türlü kalite kontrol muayenesi;

21. İ.T.Ü. Yüksek Gerilim Test Laboratuvarı : Hirfanlı'da imâl edilen 154 kV'luk ayırıcıların yüksek gerilim izolasyon testlerinin yapılması;

22. O.D.T.Ü.

a) Elektrik Müh.İği Bölümü Test Laboratuvarı : Sator sacları karakteristiklerinin tesbit edilmesi;

b) Metallurji Müh. Bölümü Laboratuvarı : PMG generatörü için gerekli özel daimî miktatların imâli ile ilgili çalışmaların yapılması;

23. MSB. ARGE Laboratuvarları : Gamagrafi metodu ile tahribatsız malzeme muayeneleri ve kalitatif, kantitatif kimyasal analizlerin yapılması;

24. TSE Laboratuvarları : Özel bazı kimyasal analiz işlerinin yapılması;

25. MTA Enst. Laboratuvarları : Bazı özel kimyasal analiz işlerinin yapılması;

26. D.K.K.İği Gölcük Tersanesi : Türbin rotorunun dinamik balânsının yapılması;

27. AEG - ETİ Tic. ve San. A.Ş. : Bazı özel izolasyon malzemelerinin temin edilmesi.

Sonuç

Hirfanlı Hidroelektrik Santrali için yurt içinde devlet sektörü ile özel sektöre ait 27 kuruluşun 40 ayrı işyerinde TEK Türkiye Elektrik Kurumu'nun gayretleri, öncülüğü ve organizasyonu ile yüzde 100 yerli olarak imâl edilerek tesis edilmiş ve Temmuz 1983 ayı içinde test

çalışmaları tamamlanarak Ağustos 1983 ayı başında üretime geçmiş olan 32 MW nominal gücündeki türbin - generatör ünitesi ve yardımcı tesisleri ârizasız olarak çalışmaya ve üretimine devam etmektedir. Bu ünitenin tesisi için toplam olarak 640 milyon TL civarında para harcanmıştır. Bu duruma göre birim kW güç için tesis bedeli olarak 20 000 TL harcanmış olmaktadır. Oysaki; aynı güçte bir türbin - generatör ünitesi ile yardımcı teçhizatının yurt dışındaki yabancı imâlatçı firmalardan satın alınması halinde döviz olarak ödenecek paranın Türk parası karşılığı birim güç için takriben 45 000 TL/kW ve 32 MW için ise takriben 1,5 milyar TL civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Yukarıda yapılan kısa açıklamalardan sonra şu hususlar rahatlıkla söylenebilecektir :

1 — Türkiye'deki Devlet sektörü ile özel sektöre ait Türk Sanayiindeki bilgi ve teknoloji birikimi ile Türkiye'de kurulması plânlanan ve ünite gücü 100 MW'a kadar olan hidrolik türbin - generatör ünitelerini gerek devlet sektörü için ve gerekse özel sektör için yüzde 100'e yakın oranda yerli olarak imâl ve tesis etmek imkân dahilinde bulunmaktadır. Zira, su düşüsü 60 metre gibi küçük olan ve 60 m³/saniye gibi büyük bir debisi bulunan 32 MW nominal gücündeki Hirfanlı hidroelektrik santrali 4 no.lu ünitesinin fizikî büyüklüğü 150 metre düşümlü 100 MW gücündeki ünitelerden daha küçük değildir;

2 — İlk deneme ve bir tek adet olmasına rağmen bu ünitenin projelendirme, sipariş verme, imâlât, montaj, işletmeye alma testleri için geçen süre dış firmalara verilen siparişlerin gerçekleşmesi için geçen süreden çok fazla değildir;

3 — Ünitenin yüzde 100 yerli olarak tesisi için harcanan toplam para, yabancı imâlâtçı firmalara yaptırılan imâlât, montaj ve testler için harcanacak paranın yarısından fazla değildir.

" TEŞEKKÜR "

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE ANKARA

Kooperatifimize Genel Müdürlüğünüz, Bölge Müdürlüğünüz ve ekiplerinizce gösterilen ilgi ve sıcak alâkalarınızı esirgemiyerek bizlere de üretimimizde yardımcı olan, sondaj açılması ve pompalarının konulmasıyla bizlere üretim yapmamızda ve geçimlerimizin sağlanmasında gerekli olan araç ve gereci esirgemiyen büyük hizmeti olan teşkilâtınıza ortaklarımız ve yönetim kurulu adına en derin saygılarımla şükranlarımızı arz ederim. Hatay, Dört Yol, 10 Mart 1983

Kemal BOSO
Dört Yol Toprak ve Su
Kooperatifi Başkanı

" TEŞEKKÜR "

DSİ BASIM VE FOTO-- FİLM İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜNE ANKARA

Uhdemizde bulunan, Aşağı Dalaman Havzası Master Plân Etüdü Mühendislik Hizmetleri işi meyânında, firmamızca hazırlanmış bulunan «Master Plân Raporu ve Ekleri» ile «Özet Raporları (İngilizce - Türkçe)» nın basım işi, mukavelesindeki şartlara uygun olarak, müdürlüğünüzce yapılmış bulunmaktadır.

Bilvesile, personelimizin basım işinde gösterdiği dikkat ve itinadan dolayı sizi kutlar, teşekkürlerimizi sunarız. Saygılarımızla, Ankara, 7 Eylül 1983

Yılmaz KARATABAN
SULŞ PROJE Ltd. Müdürü

"Oryantasyon"

- Kurumların zamanla değişen çevre şartlarına uyabilmeleri ve uyum içinde varlıklarını sürdürebilmeleri, geniş ölçüde onların «insan kaynağı»na yeni bilgiler, beceriler ve davranışlar kazandırarak, bu dinamik çevreye uyumlarının sağlanması ile mümkün olur.
- Eğitim, dar anlamda fakat temel kavramıyla kurumlarda öğrenmeyi kolaylaştıran bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Meslek yaşamına aday olarak başlayan yeni elemanlara uygulanacak eğitim programı «oryantasyon», bir kurumun hizmet içi eğitim programlarının en önemlilerinden biridir.
- «Oryantasyon», yeni elemanlara kurumu, yapacakları görevleri, âmirlerini, çalışma gruplarını ve iş çevresini anlatan bir eğitim faaliyetidir. Bu faaliyetin ana fikri, yeni elemanlara kurumda doğru bir başlangıç temin etmek ve sıcak bir «Hoşgeldin» havası yaratmaktır.

Işıl BÜLBÜL

DSİ Organizasyon, Eğitim ve Teknoloji
Dairesi Başkan Yardımcısı

Giriş

Kurumların zamanla değişen çevre şartlarına uyabilmeleri ve uyum içinde varlıklarını sürdürebilmeleri, geniş ölçüde onların insan kaynağına yeni bilgiler, beceriler ve davranışlar kazandırarak, bu dinamik çevreye uyumlarının sağlanması ile mümkün olur. Çünkü eğitilmiş ve geliştirilmiş insan kaynağı, Kurumların gelişme düzeylerine kısa ve uzun vadede etki eden en önemli faktörlerden birisidir.

Eğitim, dar anlamda fakat temel kavramıyla kurumlarda öğrenmeyi kolaylaştıran bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Meslek yaşamına aday olarak başlayan yeni elemanlara uygulanacak eğitim programı (Oryantasyon) bir kurumun hizmet içi eğitim programlarının en önemlilerinden birisidir. Oryantasyon, yeni elemanlara kurumu, yapacakları görevleri, amirlerini, çalışma gruplarını ve iş çevresini anlatan bir eğitim faaliyetidir. Bu faaliyetin ana fikri, yeni elemanlara Kurumda doğru bir başlangıç temin etmek ve sıcak bir «Hoşgeldin» havası yaratmaktır. Diğer bir tarifle;

«Oryantasyon, elemanların Kurumlarına ve iş çevrelerine uyumlarını sağlayan rehberli bir düzenlemedir.»

Birbirinden farklı çevrelerden ve farklı kültür seviyelerinden biraraya gelen bu kişilerden çoğunun, iş dünyası hakkındaki bilgileri çok kısıtlı, hattâ çoğu zaman hiç yoktur. Alışkın olmadıkları bir iş çevresine uyup uyamama endişesi içinde Kurumlara girmektedirler. Bu nedenle, iyi plânlanmış oryantasyon programları ile bu elemanlara iyi bir başlangıç yaptırarak onların başlangıçta genel olarak sahip oldukları iş çevresine alışma endişeleri ve çekingenlikleri giderilmiş olur. Hattâ, özenle plânlanmış bir oryantasyon programı, kişilerin çoğu kez gereksiz olan korkularını da yenmeye yardımcı olur.

Ayrıca, oryantasyon programları kişilerde iyelik duygusunun doğmasına yardımcı olur. «Ben, bu organizasyona aidim.» Bu his, işte tatmin ve etkinlik yaratacağı gibi, kişinin âmirlerine ve çalışma arkadaşlarına bağlanmasına da geniş ölçüde yardım eder. Diğer taraftan, yapacakları görevlerin ne olduğunu

ve nasıl yapılacağını anlayan yeni elemanlar, böyle bir program uygulanmayanlara nazaran daha yüksek bir iş yapma moraline sahip olacaklardır. Kurumun amacını, sorumluluklarını, yapacağı görevini ve çevresini tanıyan eleman, çalışma hayatına iyi hazırlanmış demektir. Böylece oryantasyon programları elemanları çalışmaya teşvik eder ve verimliliğini artırır.

Sonuç olarak, iyi organize edilmiş ve uygulanmış bir oryantasyon programı, hem elemanların ve hem de Kurumun etkinliğini olumlu yönde geliştirir.

Oryantasyon'un Amaçları

Eğitim programlarının genel amaçları;

- 1) Eğitilen tarafından bilgi kazanımı,
- 2) Becerilerin geliştirilmesi,
- 3) Davranışların olumlu yönde değiştirilmesi veya geliştirilmesidir.

Oryantasyon programının amacını başlıca üç ana grup altında özetlemek mümkündür.

1) Yeni eleman üzerinde, Kurumu ve yapacağı iş hakkında olumlu bir etki yaratmak,

2) Görevlerinin neler olduğu ve bu görevi yaparken kişiden tam olarak ne beklendiği hakkında özel bilgi temin etmek,

3) Yeni elemanın kuruma ve yeni iş ortamına uyumunu kolaylaştırmaya ve çabuklaştırmaya yardım etmektir.

Oryantasyonun belli başlı amaçları şöyle sıralanabilir :

1) Yeni eleman için başlangıç masraflarını azaltacaktır. Yeni eleman, işini kurumun nasıl çalıştığını veya işin yapılması için kimlerle temas edeceğini bilemez. Bunun anlamı ise, bir müddet için yeni eleman tecrübeli elemana nazaran daha az verimli olacak ve yeni elemanın işinde verimli olarak çalışma düzeyine erişmesi için daha fazla zamana ihtiyacı olacaktır ki, bu da kişinin Kuruma maliyetini artırır. Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli görev pozisyonları için bu işe başlama masrafları şöyle tahmin edilmiştir. Üst düzeydeki yöneticiler 2000 dolar, orta düzeydeki yöneticiler 1000 dolar, şefler 1000 dolar, kıdemli mühendis 900 dolar, muhasebeci 750 dolar, sekreterler 400 dolar. Etkin bir oryantasyon programı ortalama personel masraflarını azaltır ve yeni elemanların kurum standartlarına daha kısa zamanda ulaşmasına olanak sağlar.

2) Oryantasyon programlarının bir diğer önemli amacı, yeni elemanların başlangıçtaki çeşitli endişelerini azaltmasıdır. İyi plânlanmış etkin bir oryan-

tasyon programı sayesinde elemanlar kısa sürede kendilerini etkin, istenilen ve ihtiyaç duyulan bir kişi olarak hissedeceklerdir. Böylece memnuniyetsizlikler, iş değiştirmeler, devamsızlıklar, şikâyetler ve yanlış anlamalar kısa zamanda en aza indirilmiş olacaktır.

3) Oryantasyon programlarının amaçlarından birisi de, kurumun gerçekçi olarak onlardan ne beklediğini yeni elemanlara anlatmaktır.

4) Ayrıca oryantasyon programları yöneticilere ve iş arkadaşlarına zaman kazandıracaktır. İşin ne olduğunu ve kısa zamanda en iyi şekilde nasıl yapılacağını önceden iyice bilmeyen veya uygun bir şekilde anlalmayan kişiler, görevin yapılması sırasında başkalarının yardımına ihtiyaç duyacaklardır. Böylece onlara yardım etmek durumunda kalan iş arkadaşları ve yöneticiler zaman kaybedeceklerdir. İyi oryantasyon programları herkese zaman kazandırır.

Oryantasyon'un Sorumluluğu

A — *Üst Yönetimin Sorumluluğu* : Herşeyden önce yeni elemanların oryantasyonu için uygun eğitim politikaları tesbit etmek ve bu politikaların uygulanmasını temin etmek üzere yetkili otoriteler tayin etmek üst yönetimin sorumluluğundadır. *Şu hususu önemle belirtmek isterim ki; aşırı iş değiştirmeler ve personelin moralini kaybetmesi, hangi kuruluş için olursa olsun, tolere edilemeyecek kadar pahalı ve zaman kaybettiricidir.*

B — *Eğitim Birimlerinin Sorumluluğu* : Oryantasyon programlarının eğitim sorumluluğu kurumdaki kuruma değişiklik göstermektedir. Tüm organizasyonlar eğitime aynı yaklaşımda değildirler. Bazıları ilk yöneticileri sorumlu tutarken, diğerleri en azından eğitimde ihtisas sahibi olmuş bazı özel görevlerdeki kişileri sorumlu tutmaktadırlar. *Bazı kurumlar da insan kaynağıyla ilgili birden fazla birim mevcuttur. Bu hallerde Daireler arasında iyi bir haberleşme ve işbirliği kurulmalıdır. Kurumlar tarafından uygulanacak oryantasyon programlarında görev alabilecek birden fazla birim varsa, her birinin bu konudaki görev ve sorumlulukları iyice belirlenmeli ve hiçbir işlem şansa bırakılmamalıdır.*

Bu konudaki düşünceler şöyle özetlenebilir. Oryantasyon eğitimi, eğiticilerle yöneticilerin müşterek sorumluluğunda olmalıdır. Aynı zamanda eğitim birimi, Kurum içerisindeki tüm elemanlarla ilgili konularda bilgi temin etmekten de sorumlu olmalıdır. Eğitim sorumluluğu birimlerde birimin amirlerine ait olduğuna göre, bu kişiler diğer programlarda olduğu gibi bu konulara da özel bir itina ile yönelmelidirler.

C — *Yöneticilerin Sorumluluğu* : O birimdeki yeni eleman ister hiç deneyimsiz işe ilk başlayan ele-

man olsun, isterse bir başka birimden naklen atan eleman olsun, birim amiri ona o birimde istendiği ve ona ihtiyaç duyulduğu hissini uyandırmaktan sorumludur.

Yönetici (şef, müdür veya diğer bir yönetici kademe) yeni gelenle birlikte onun yapacağı görevlerin neler olduğunu gözden geçirir, temas edeceği kişilerle tanıştırır, çalışacağı kısmı ve bağlı üniteleri gösterir. *Yeni elemana kendisinden, eğer mümkünse kısa ve uzun vadede neler beklendiği iyice anlatılmaktadır.*

Oryantasyon Programının Unsurları

Oryantasyon eğitiminin içeriği kurumdan kuruma ve birimden birime değişmesine rağmen, aşağıda bir oryantasyon programının temel olarak içerdiği hususlar açıklanmıştır.

Su hususu öncelikle ve önemle belirtmekte yarar vardır ki; Oryantasyon programı eğitilecek grubun karakteristikleri üzerine oturtulmalıdır.

A. Genel Kurumsal Oryantasyon :

Bu kısımda, kurumun tanıtılması amacıyla gerekli tüm bilgiler uygun bir düzenleme içinde yeni elemanlara verilir. Bu kısmın sorumluluğu «Eğitim Birimine» aittir.

B. Birimlerle İlgili Özel Oryantasyon :

Bu kısımda, elemanın çalışacağı birimle ilgili bir takım özel bilgiler verilecek olup, sorumluluğu «Birim Amirine» aittir.

C. Oryantasyonun Takip ve Kontrolü :

Eleman işe alındıktan birkaç ay sonra Eğitim biriminin temsilcisi veya bir yönetici tarafından bir kontrol görüşmesi yapılmalıdır. Bu görüşmenin amacı, işle ilgili birtakım önemli bilgileri yeniden vurgulamak ve elemanın mevcut herhangi bir sorusu veya sorunu varsa bunu açığa çıkarmak ve çözümlenektir.

Burada açıklanan hususların herbiri hakkında daha geniş bilgi vermeden önce, Oryantasyon programını yürütürken, birim amirlerine ve yöneticilere rehber olacak «beş» önemli hususu şöyle açıklayabiliriz.

1 — Oryantasyona en gerekli ve en âcil bilgilerin verilmesi ile başlanmalı, sonraları daha genel anlamda kurumun görev ve politikalarıyla ilgili bilgilerle devam edilmelidir.

2 — Oryantasyonun en önemli bölümlerinden birisini de yeni elemana âmirleri ve iş arkadaşları ile ilgili bilgilerin verilmesi kısmı teşkil eder.

Bunun yanında, etkin bir iş yapma standartına ulaşılması için ortalama olarak ne kadar süreye ihtiyaç olduğu ve soruların kime sorulabileceğinin yeni elemana en kısa zamanda açıklanması gerekmektedir.

3 — Oryantasyonun başlangıcında elemanın sorularına cevap verecek kişi, ya o bölümde çalışan deneyimi ve bilgisi fazla bir eleman veya birim âmiridir. Ayrıca, oryantasyonun bu kişiler tarafından yönetilmesi onun etkinliğini artırır ve ilerdeki kontrolünü kolaylaştırır.

4 — Oryantasyonun başlangıcında, Birimde çalışan tüm personelin aynı günde tanıştırılması yerine yeni elemanın birlikte çalışacağı kişilerle yavaş yavaş tanıştırılması daha uygun olur. Amaç, onların iş arkadaşlarını ve yöneticilerini tanımalarına yardımcı olmaktır.

5 — Yeni elemanları işle fazla yüklemekten önce, onlara yeterli zaman tanınmalıdır.

A — Genel Kurum Oryantasyonu :

Genel Kurum Oryantasyonu «dört» temel kısımdan oluşur :

1 — Takdim - Giriş :

a) Bir yetkili tarafından, «Kuruma Hoş Geldiniz» konuşması, yapılmalıdır.

b) Grup üyeleri arasında tanışmada; her kişi eğitimi ve kısa hayat hikâyesi hakkında birkaç söz söylemelidir.

c) Yeni elemana kurum ve önemli kişilerin tanıtılması amacıyla bir film ve slayt gösterisi yapılmalıdır.

2 — Kurumun konuyla ilgili önemli kısımlarını tanıtmaya amacıyla bir gezi düzenlenmelidir.

3 — Aşağıda maddeler halinde açıklanan ve tercihan «Personel El Kitabında» yer alacak bilgileri vermek üzere çeşitli uzmanlarca kısa konuşmalar yapılmalıdır.

4 — Kurumun sosyal imkânları ile ilgili bilgiler ayrı bir bölüm halinde vurgulanmalıdır.

Oryantasyon işleminin birinci kademesinde verilecek bilgiler şöyle açıklanabilir.

1 — Kurumun genel tanımı: Kısa tarihçesi, kuruluş kanunu, kurumsal örgüt yapısı, teşkilât şeması, görevleri ve sorumlulukları.

2 — Politika ve Prosedürleri: Çalışma saatleri, izinler, disiplin, sosyal imkânlar (Lojman, servis, kreş vb.) terfi imkânları, başka göreve geçme, yurt içi ve yurt dışı eğitim imkânları gibi.

3 — Ödemeler :

Maaş, yan ödeme, fazla çalışma ücreti vb. gibi.

4 — Faydalar :

Sigorta, emeklilik, kamp ve sosyal tesislerden yararlanma vb. gibi.

5 — İş Güvenliği :

Konuyla ilgili politika ve prosedürler, yangından korunma, savunma, ilk yardım vb. gibi.

6 — Sendikalar :

İsimleri, katılma şartları ve diğer bilgiler.

7 — Fiziksel İmkânlar :

Park yerleri, kafeteryadan yararlanma, binalara giriş ve çıkışlar ve diğer bilgiler.

Genel Kurum Oryantasyonu'nda sözlü, yazılı ve audio-visual olmak üzere «iç» tip öğretim metodu kullanılabilir. En çok kullanılan yazılı metod, yukarıda maddeler halinde açıklanan Kurumla ilgili birtakım anahtar bilgileri ihtiva eden bir «Personel El Kitabı»dır. Bunun yanında broşürler dağıtılacağı gibi, audio-visual teknikler, film, slayt, video vb. kullanılabilir.

B — Özel Birim Oryantasyonu :

Genel Kurum Oryantasyonu tamamlanan yeni elemana çalışacağı birimle ve yapacağı görevle ilgili gerekli bilgilerin verilmesi bu kısmın temel amacını oluşturur.

Bu kısımda yeni elemana verilecek bilgileri şöyle özetleyebiliriz.

1) Birim'in Görevleri :

Birim'in görev ve sorumlulukları ve yapısının açıklanması yapılmalıdır. Burada en önemli husus, birimin faaliyetlerinin diğer birimler ve Kurumun tüm yapısıyla olan ilgisinin özellikle vurgulanmasıdır.

2) Görevin Tanımı :

Yeni elemana yapacağı görevle ilgili bir «İş Tanımı» da verilmek suretiyle, görevin detaylı bir açıklaması yapılmalı ve özellikle o görevin birimin diğer faaliyetleriyle ilgisi açıklanmalıdır.

3) Birimle İlgili Özel Bilgiler :

Birimin kendine özgü durumları ile ilgili (Örneğin, dinlenme ve çay saatleri, güvenlik vb.) açıklamalar yapılmalıdır.

4) Birim'in Gezdirmesi ve Çalışanların tanıtılması.

Özel Birim Oryantasyonu kısmında âmirlerin tüm önemli konuları anlatıp anlatmadığından emin olmak için, bazı kuruluşlar her eleman için «Oryantasyon Kontrol Formu» doldurulmasını şart koşarlar.

C — Göreve Başlama ve Oryantasyonun Takip ve Kontrolü :

Oryantasyon programı yeni elemanın göreve başlaması ile sona erer. Bu noktada, şefi veya müdürünün oryantasyon programına devam etmesi gerekmektedir. Oryantasyonun kişi üzerinde yaptığı etki ve konuların iyi anlaşılıp anlaşılmadığının takibi için bir form geliştirilerek yeni elemana doldurtulabilir. Bu form yeni eleman tarafından doldurulduktan sonra âmiriyle birlikte gözden geçirilir ve ihtiyacı olan bilgiler kendisine verilir. İşe başladıktan bir ay sonra, oryantasyon gören grupla kısa bir toplantı yapılarak elemanın başlangıç döneminde işine ne derece uyum sağladığı anlaşılır ve oryantasyon programının değerlendirilmesine müsaade edilir. Bu toplantılar, elemanın ilk çalışma gününün veya ilk haftasının sonunda da yapılabilir.

Oryantasyonun takip ve kontrolünün, yeni elemanın işinde mutlu olmasını temin için Kurumun gösterdiği samimi bir ilgiyi aksettirmesinin yanısıra, iki temel amacı daha vardır.

Birincisi, takip ve kontrol sırasında bazı konuların belirginleşmesi için fırsat yaratmak,

İkincisi, eğitimle ilgili birime ve yöneticilere daha iyi programlar yapmak üzere bilgi temin etmektir.

Sonuç

Yeni elemanların oryantasyonu, etkin ve sürekli bir çalışma grubu oluşturmanın temel şartlarından biridir.

Oryantasyon programı uygulanan elemanlar bu programın sonunda;

1) Yaptığı görevin bağlı olduğu birim ve çalıştığı Kurumla olan ilgisini tanımlar,

2) Kurumun hedefleri ve görevlerini kısa bir zaman içinde anlar,

3) Kilit noktalarındaki personeli tanır,

4) Kendi görev ve sorumluluklarını zaman kaybetmeksizin anlar,

5) İşle ilgili detay bilgiler kazanır ve bunların nerede, nasıl kullanılacağını öğrenir.

Kişinin sağladığı bu yararların yanı sıra, Kurumun sağlayacağı uzun dönemli yararlar da vardır. Bunlar işgücü verimliliğinin artması, iş değiştirmelerin, işten ayrılmaların ve şikâyetlerin azalmasıdır.

DSİ gibi kısa zamanda hızla değişen Kuruluşlarda, çalışanların zaman içinde kendi kendilerini geliş-

tirmeleri görüşü veya düşüncesi artık geçerli bir çözüm yolu değildir. Şayet Kurumumuzda en üst düzeyde etkin bir çalışma sunmaya ve Kurumun her yönden geliştirilmesine devam edilmek isteniyorsa, personelimizin görevle ilgili bilgi ve becerilerini artırmak üzere eğitim programları düzenlemeye devam etmeliyiz. Bunun yanı sıra, bu eğitimin etkinlik düzeyini de çok yönlü olarak Kuruluşumuzun gelişme hızına paralel olarak artırmak durumundayız.

Bu amaçla, eğitim programları kapsamı içinde, *Devlet Memurları Eğitimi Genel Planı ve DSİ Hizmet*

İçi Eğitim Yönetmeliği'ne dayanılarak Genel Müdürlüğümüzde, açıktan veya başka Kuruluşlardan nakil yolu ile işe alınan veya görev değiştiren elemanlara DSİ'yi ve iş yerlerini tanıtmak ve görevlerini yürütürken ihtiyaç duyacakları bilgileri gecikmeksizin ve yeterince vermek amacıyla mutlaka oryantasyon programlarına yer vermeliyiz.

Eski bir söyleyiş vardır. *«İyi başlangıç yarı bitmiş demektir.»* Bu yolda hizmet verecek eğitimci, personelci ve yönetici arkadaşlarıma başarılar dilerim.

DSİ Genel Müdürü X. Bölge Müdürlüğü'nü Ziyaret Etti

Atatürk Barajı temel atma töreninde bulunmak üzere Bozova'ya giden DSİ Genel Müdürü Sabahattin Sayın, dönüşlerinde beraberlerinde Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Dairesi Başkanı İbrahim Taşkın ile X. Bölge'yi ziyaret etti.

4 Kasım 1983 günü Bölge toplantı salonunda Genel Müdür Sayın'ın başkanlığında Bölge Müdürü, Fen Heyeti ve Teknik Şube Müdürlerinin katıldığı bir toplantı düzenlendi.

Sohbet mahiyetindeki toplantıda X. Bölge Müdürü Sıtkı Demir, X. Bölge'ye zaman ayırdığı için Genel Müdüre teşekkür etti ve devamla, X. Bölge sınırları dahilinde mevcut sulama ve enerji potansiyelinin kullanımı için 1984 yılı yatırım programına tek-

lif edilen barajların programa alınmamasından dolayı bölgenin âtil kapasite ile çalışmaya devam edeceğini personelinin iş talep ettiğini ve bölgeye verilecek her görevin mevcut huzurlu çalışma ortamında en iyi şekilde yapılabileceğini ifade etti.

Genel Müdür karşılık olarak yaptığı konuşmada; 1984 yılının da, toparlanma ve yarım kalmış işlerin tamamlanması yılı olduğunu, yeni büyük projelerin arzu edilen düzeyde programa alınmadığını, çok arzu edilmesine rağmen Türkiye'nin 4. büyük barajı olan Ilisu ile Batman Barajı'nın bu nedenle programa girmediğini, 1984 mali yılında DSİ Genel Müdürlüğü bütçesinde yüzde 36'lık bir artışla 230 milyar olarak çıktığını ifade etmişlerdir.

Konuşmanın seyrinde teknik elemanların rotasyon konusu ile yetişkin meslek sınıfı personel ihtiyacı üzerinde duruldu. Bölgenin gerek meslek, gerekse sanat sınıfı personel ihtiyacı dile getirildi.

DSİ Genel Müdürü Sabahattin Sayın aynı gün Ankara'ya avdet etmişlerdir.

DSİ Genel Müdürü Sabahattin Sayın, X. Bölge Müdürlüğü'nü ziyaret etti, soldan itibaren : Sabahattin Sayın, İbrahim Taşkın, Kerim Soley ve Sıtkı Demir, 4 Kasım 1983 Diyarbakır

ATATÜRK BARAJI VE HİDROELEKTRİK SANTRALI

“Derivasyon Tünelleri İnşaatı”

- 20 Kasım 1981 tarihinde başlanılan «derivasyon tünelleri» inşaatı, 20 Kasım 1984 tarihinde bitirilmek üzere programına göre yürütülüyor

İnş. Yük. Müh. Raif ÖZENCİ

DSİ ATATÜRK BARAJI
XVI. Bölge Müdür Yardımcısı
Fırat, Bozova/Urfa

ATATÜRK Barajı

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali Güneydoğu Anadolu'da Urfa ili Bozova ilçesinin takriben 24 kilometre kuzey batısında Fırat nehri üzerinde enerji taşkın kontrolü ve sulama amaçları için inşa edilecek devasa bir tesistir.

Fırat nehri üzerinde Keban Barajı'ndan sonra yapımına başlanmış ve halen devam etmekte olan Karakaya Barajı'nın 180 kilometre mansabında inşa edilecek olan Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali $8 \times 300 = 2400$ MW kurulu gücü ile yılda ortalama 8,1 milyar kilovatsaat nihai elektrik üretim kapasitesine sahip olacaktır. Baraj gölünde toplanacak su ile Urfa - Harran ovasında 150 000 hektar, Mardin - Ceylanpınar ovalarında 342 000 hektar, Siverek - Hilvan ve yukarı Mardin ovalarında 180 000 hektar, Soruç - Baziki ovalarında 148 000 hektar, olmak üzere toplam 820 000 hektar arazi sulanabilecektir.

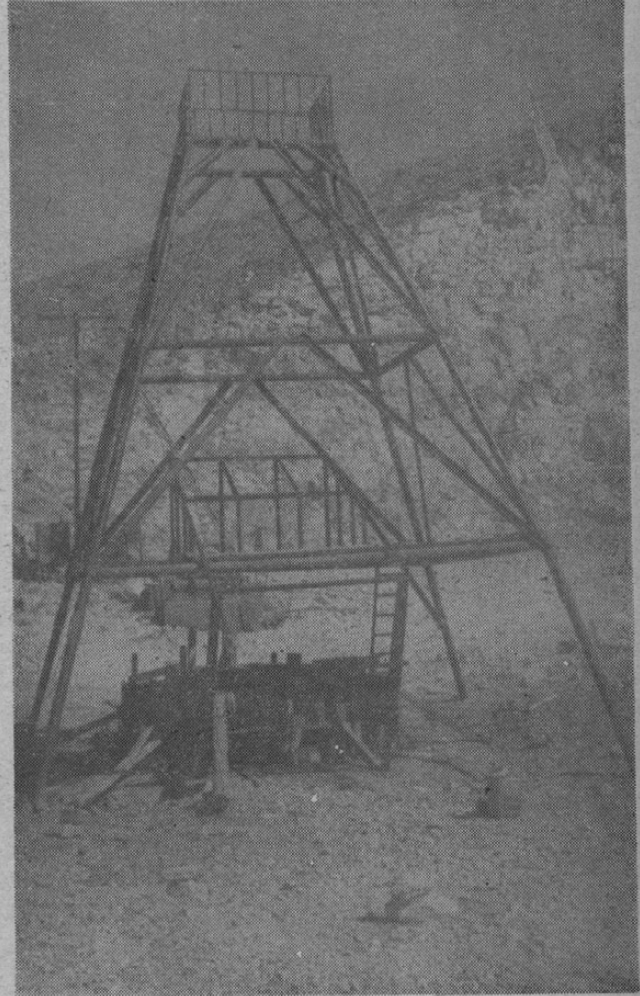
Zonlu kaya dolgu tipinde inşa edilecek olan Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santralının dolgu hacmi 84,5 milyon m^3 olacaktır. Dolgu hacmi itibarıyla dünyada inşa edilmekte olan barajlar arasında beşinci sırada yer almaktadır. Temelden yüksekliği 180 m. olup Keban, Altınkaya ve Oymapınar barajlarından sonra inşa edilecek olan dördüncü yükseklikte bir barajımızdır. Depolama kapasitesi 48,5 milyar m^3 'dür.

Göl alanı 817 000 dekar olup Adıyaman, Urfa ve Diyarbakır illeri sınırları içerisinde bir ilçe merkezi ile dört bucak ve 135 köy su altında kalmaktadır. 1980 yılı sayımına göre göl alanı içerisinde yaşamakta olan nüfus 55 000 dir.

Jeoloji

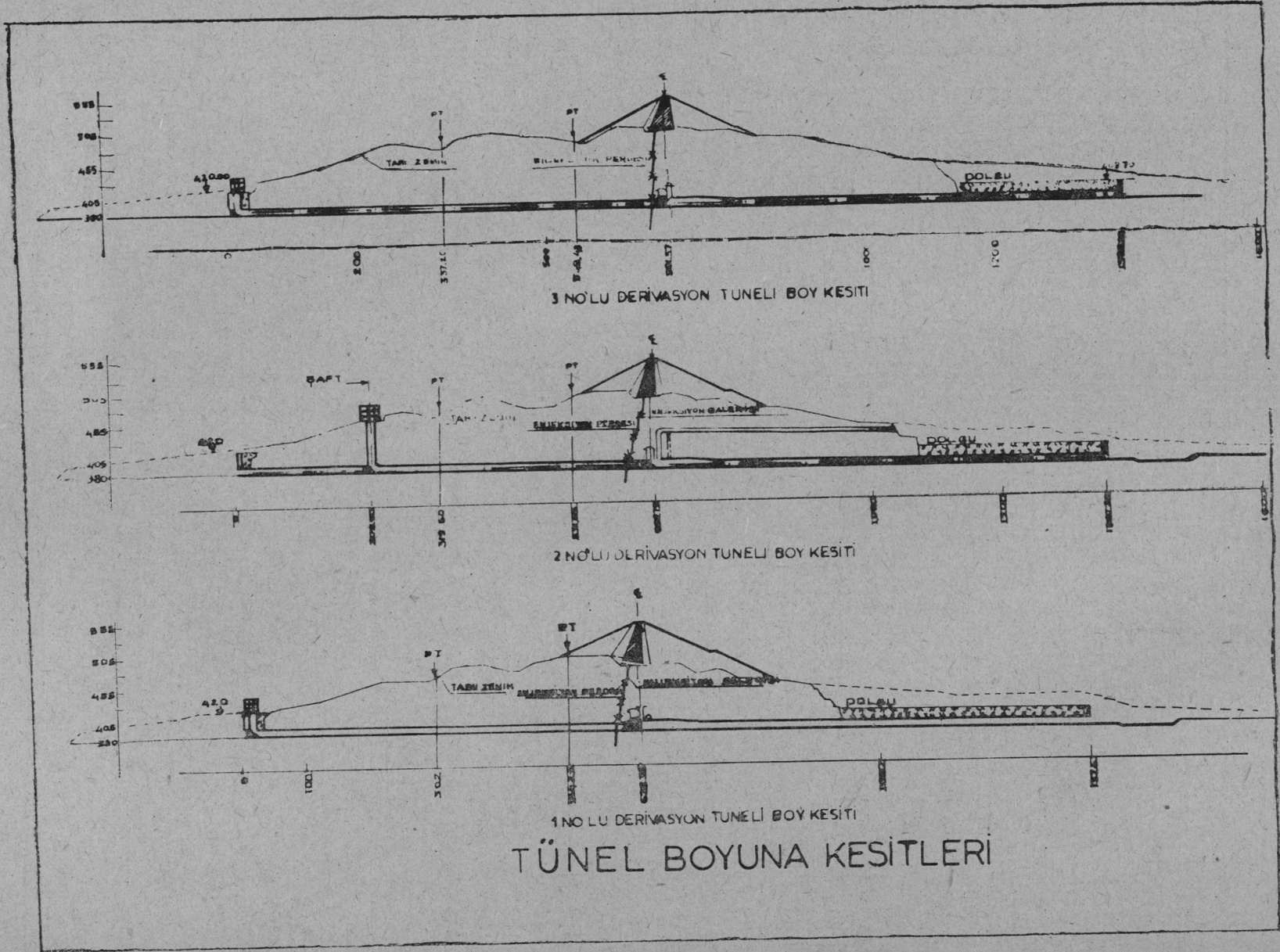
Baraj yerinde vâdinin her iki yamacında, üst kotlarda ince tabakalı kireç taşları (plâketli kireç taşları) yer almaktadır. Kalınlığı 400 m kadar olan bu katmanın alt kotlarında bitümlü tabakalara rastlanılmaktadır. Plâketli

kireç taşlarının altında dolomitik kireç taşları ve marnlı kireç taşları yer almaktadır. Sol sahilde baraj mansabında kalınlığı 150 ile 250 m arasında değişen tebeşir taş-

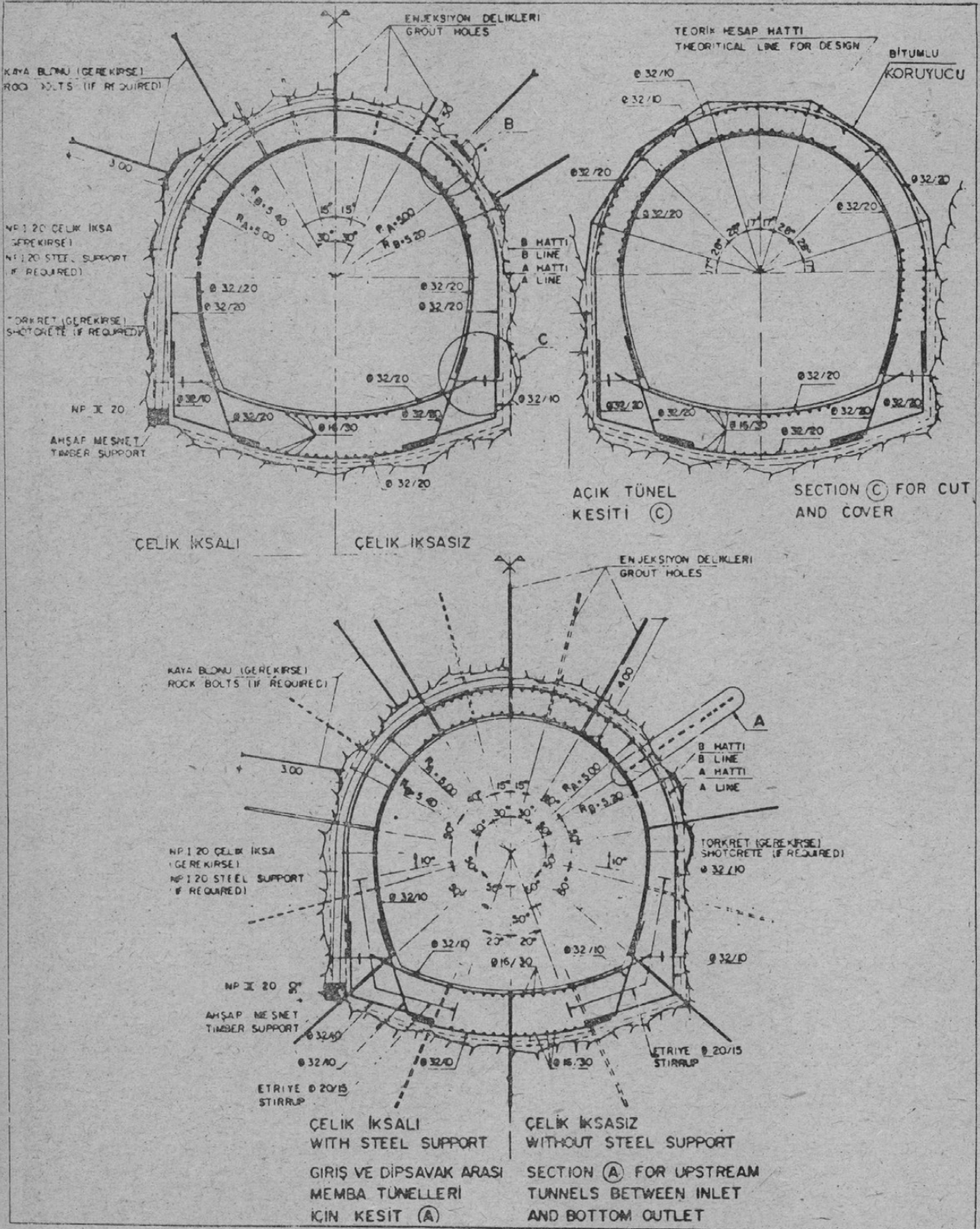

D 2 su alma şaftı kazı çalışmaları

R. ÖZENCİ

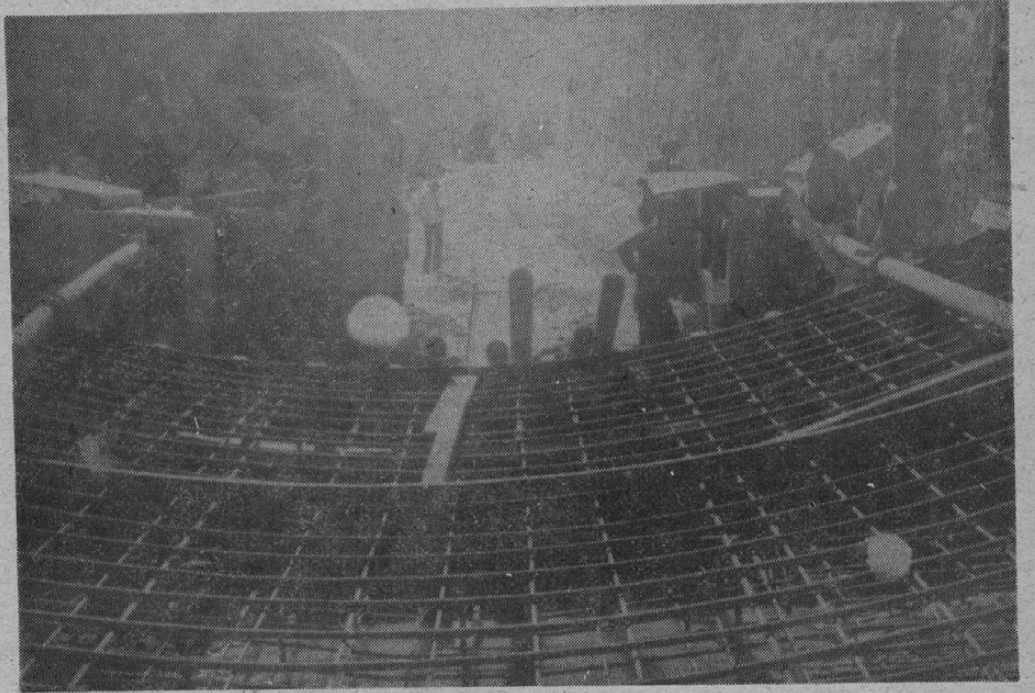

R. ÖZENCİ

*D 3 kondüvide çelik
montaj hazırlığı*

*D 3 kondüvide invert
teçhizatı*

*Mansap servis köp-
rüsü fore kazık ça-
lışmaları*

ları bunların üzerinde de kalınlığı 40 ile 60 m arasında değişen ve daha sert Dutluca kalkerleri yer alır.

Vâdi tabanında ana kaya üzerinde maksimum 10 m kalınlığında kumlu çakıl, siltli kumdan ibaret alüvyon ve teras malzemesi bulunmaktadır. Temel kayası orta sertlikte ve homojen bir yapıdadır. Barajın aksına yakın yerlerde su kaçaklarının olabileceği düşüncesiyle, ana kayanın geçirimsiz hale getirileceği düşünülmüş ve enjeksiyon perdesi bu esasa göre projelendirilmiştir.

Sol yamaçta ve üst kotlarda gerek araştırma galerilerinde ve gerekse sondaj loglarında karstlaşma izlerine rastlanmıştır. Derivasyon tünellerinin kazısı sırasında da plâketli kireç taşları arasında yer yer birbirleriyle bağlantılı su yolları ve içleri kısmen kil dolgu küçük çaplı karstik mağralar görülmüştür. Tünel kazıları sırasında gerek giriş ve gerekse çıkış bölgesinde 385,00 metre kotundan itibaren yeraltı suyuna rastlanmış ve kazı derinliği arttıkça su miktarı artmıştır. Tünelde ve giriş - çıkış açık kazılarından pompalanan su miktarı 250 lt/san civarındadır.

Yapılmış olan jeolojik araştırmalar sonucu, baraj gövdesi haricindeki diğer yapıların inşası sırasında önemli jeolojik problemler ile karşılaşılacağı kanısına varılmıştır.

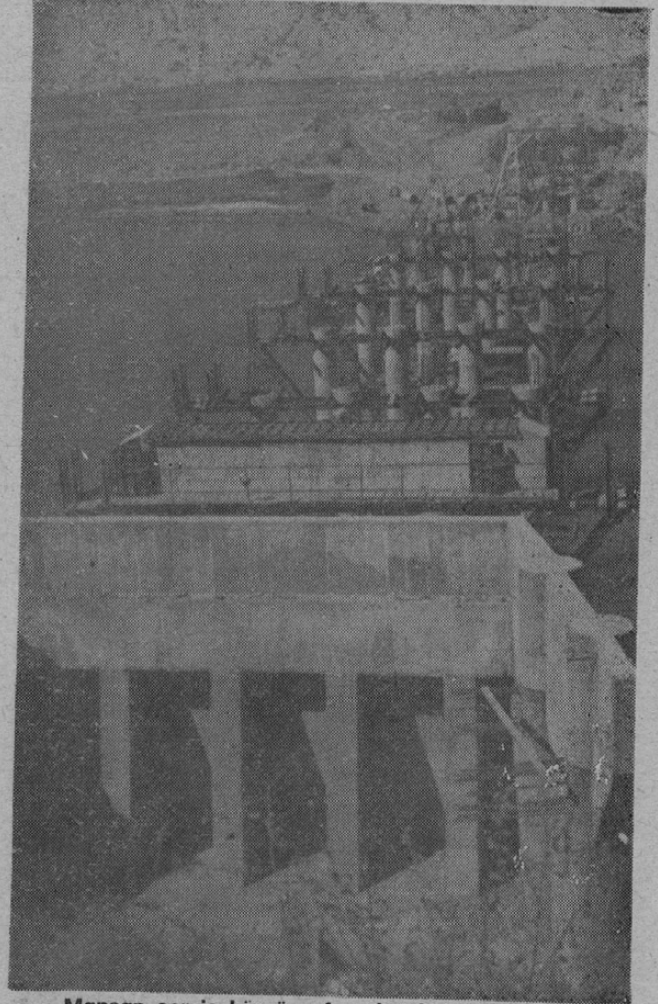
Derivasyon Tünelleri

Baraj dolgusunun kuruda teşkil edilebilmesi için, Fırat nehrinin esas yatağından uzaklaştırılması ve inşaat sahasının sudan arındırılması gerekmektedir. Bu maksatla sol sahilde üç adet derivasyon tüneli projelendirilmiştir. Tüneler birbirine paralel olup, eksenleri arasında 30 m mesafe vardır. Atnalı tipinde inşa edilecek olan tüneler betonarme kaplamalı ve iç çapı 8 m olacaktır.

Derivasyon tünelleri girişine, takriben 300 m uzunluğunda bir yaklaşım kanalı ile ulaşılacak ve her tünel için birer önden su alışı derivasyon giriş yapısı yapılacaktır. Dipsavak girişi olarak da iki yandaki D1 ve D3 tünellerine, 55 m yüksekliğinde, son 18 m'si izgaralı birer düşey su alışı şaftı yapılacaktır. Ayrıca ortadaki D2 tüneline birleşen 80 m kaya içerisinde, 20 m'si açıkta ve son 18 m'lik bölümü izgaralı olan düşey bir şaft, dipsavak su alma yapısı olarak giriş bölümünde projelendirilmiştir.

Tünel uzunlukları D1 = 1326 m, D2 = 1367 m, D3 = 1396 m'dir. Çıkış tarafında D1 tünelinin 393 m'lik, D2 tünelinin 297 m'lik, D3 tünelinin de 256 m'lik bölümü açıkta, kondüvi olarak inşa edilecek ve üzerleri 15 m kalınlığında kaya ufağı ile geri doldurulacaktır.

Derivasyon tünellerini dipsavak haline dönüştürmek için D1 ve D3 tünellerinin giriş yapısında batardo kapaklarının arkasına, D2 tünelinde ise su alma şaftının tünele birleştiği bölgenin hemen menbainca tıkaç beton-

Mansap servis köprüsü fore kazık çalışmaları

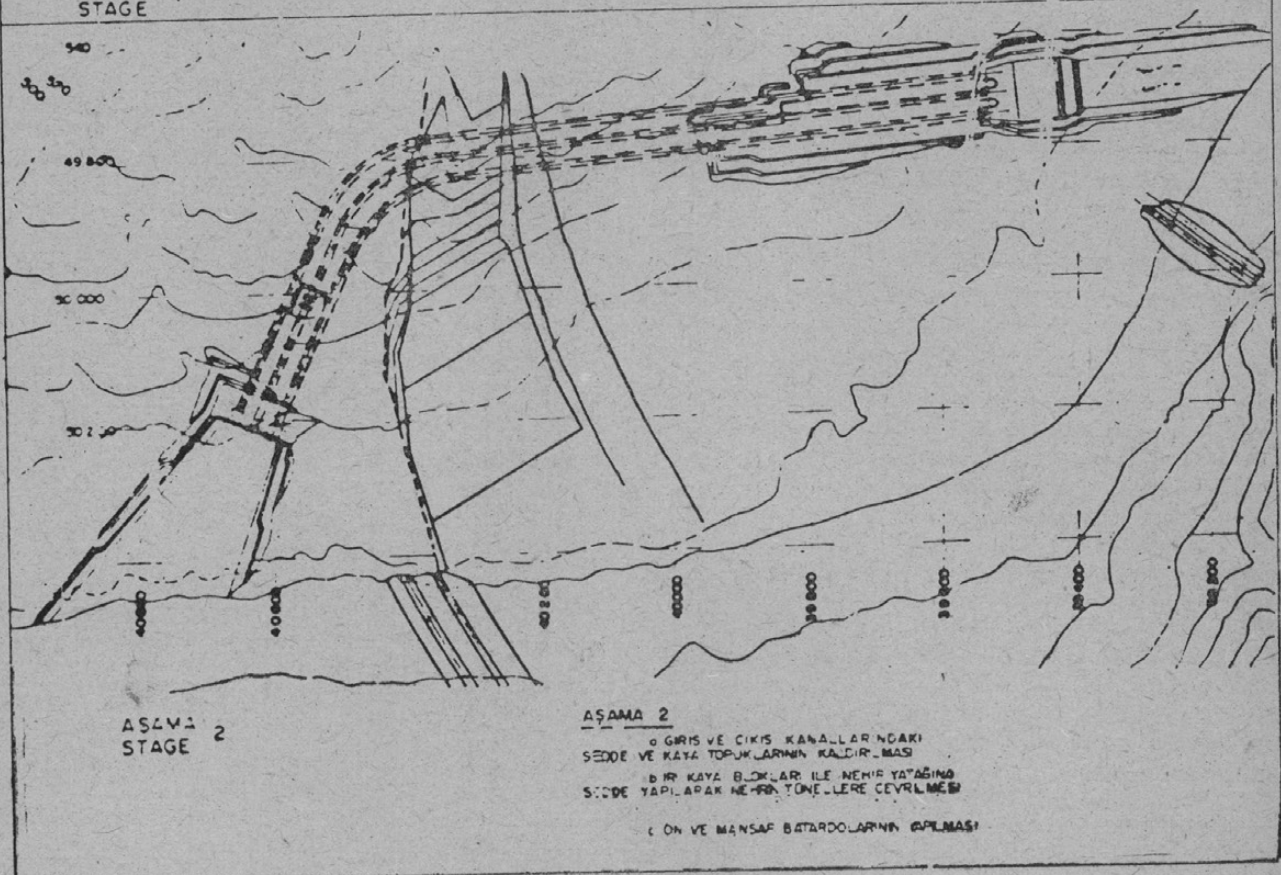
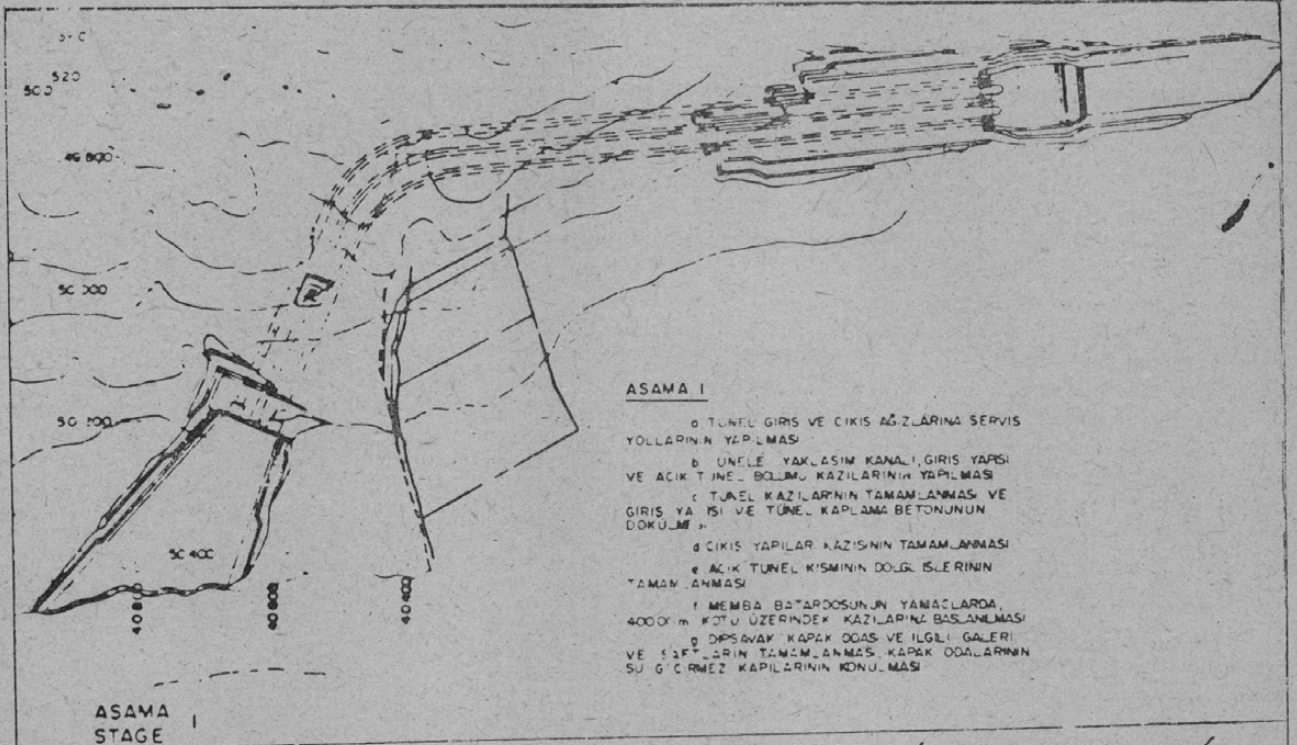
ları dökülecektir. Ayrıca enjeksiyon perdesinin mansabında ve yeraltında bir vana odası inşa edilecek ve her üç tünele de birer emniyet vanası ve ayar vanası monte edilecektir. Vana odasına ulaşım ve holün havalandırması ayrı ayrı birer galeri ile yapılacak havalandırma galerisine ayrıca bir emniyet şaftı birleşecektir.

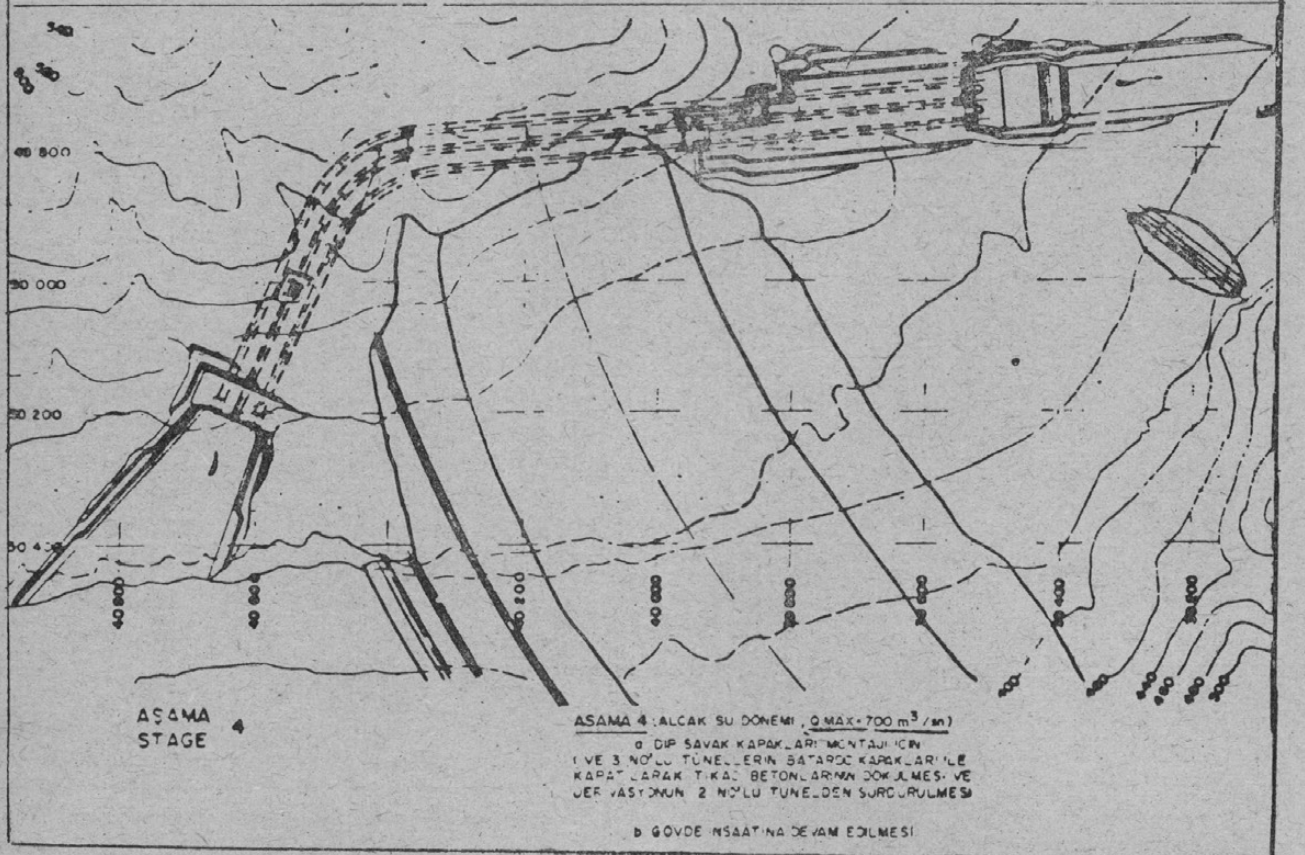
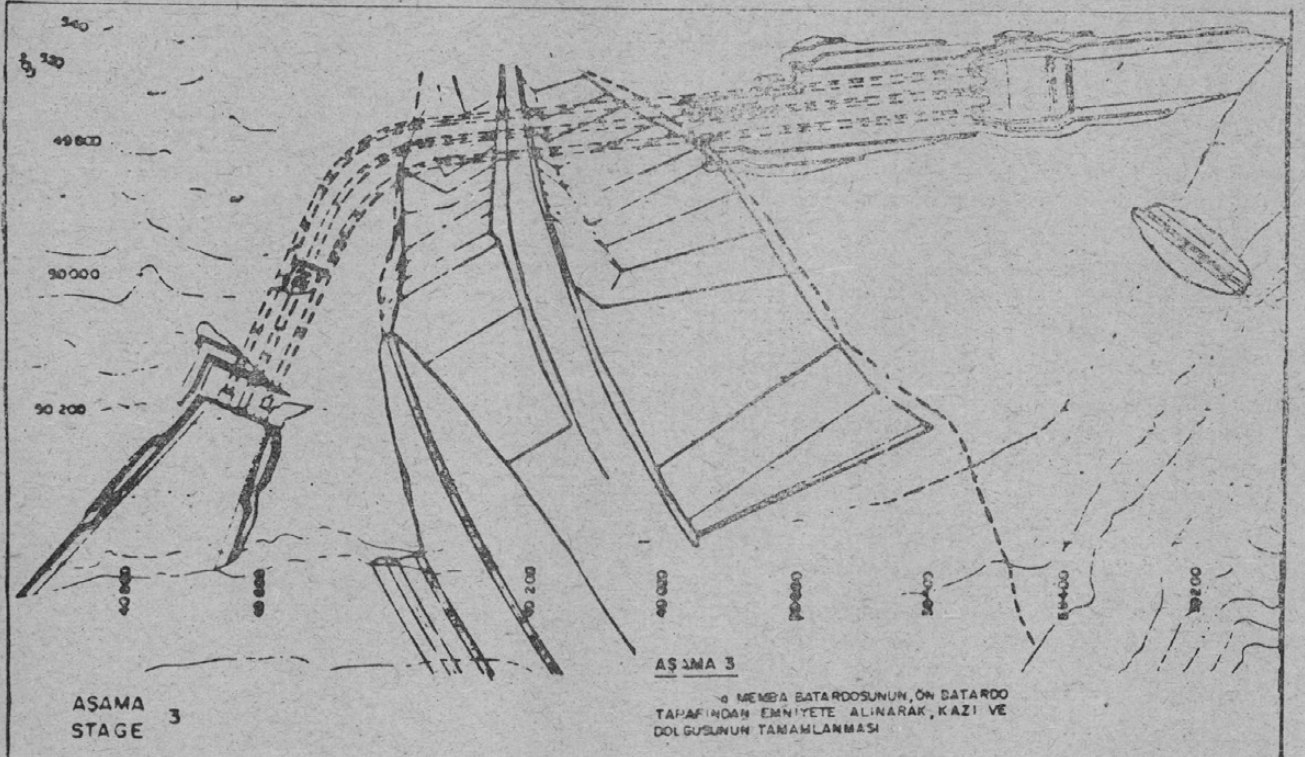
100 yıllık taşkın tekerrürüne göre yapılmış akım değişiminin hesabının sonuçları üç tünelin müştereken maksimum kapasitesinin 2100 m³/san olduğunu göstermiştir. Bu durumda menba batardosunda su seviyesi 416,40 m'dir. Derivasyon tünellerinden çıkan su, yeniden nehre ulaşmadan enerjili kırıcı bir havuzdan geçmekte ve sakınlaşarak eski yatağına bağlanmaktadır.

Derivasyon Safhaları

Aşama 1 :

a — Tünel giriş ve çıkış ağızlarına servis yollarının yapılması

b — Tünele yaklaşım kanalı, giriş yapısı ve açık tünel bölümü kazılarının yapılması

c — Tünel kazılarının tamamlanması ve giriş yapısı ve tünel kaplama betonunun dökülmesi

d — Çıkış yapıları kazısının tamamlanması

e — Açık tünel kısmının dolgu işlerinin tamamlanması

f — Memba batardosunun yamaçlarda 400,00 m kotu üzerindeki kazılarına başlanması

g — Dipsavak kapak odası ve ilgili galeri ve shaftların tamamlanması, kapak odalarının su geçirmez kapılarının korunması

Aşama 2 :

a — Giriş ve çıkış kanallarındaki sedde veya kaya topuklarının kaldırılması

b — İri kaya blokları ile nehir yatağına sedde yapılarak nehrin tünellere çevrilmesi

c — Ön ve mansap batardolarının yapılması

Aşama 3 :

Menba batardosunun, ön batardo tarafından emniyete alınarak kazı ve dolgusunun tamamlanması

Aşama 4 :

(Alçak su dönemi; Q max = 700 m³/san)

a — Dipsavak kapakları montajı için 1 ve 3 nolu tünellerin batardo kapakları ile kapatılarak tıkaç betonlarının dökülmesi ve derivasyon 2 No'lu tünelden sürdürülmesi

b — Gövde inşaatına devam edilmesi

Aşama 5 :

a — Dipsavak kapak montajı için 2 no'lu tünelin batardo kapakları ile kapatılması bu aşamada 1 ve 3 no'lu tüneller dipsavak olarak çalışmaktadır

b — Gövde inşaatına devam edilmesi

Aşama 6 :

Bütün tüneller dipsavak olarak çalışmaktadır

Derivasyon Tünellerinin Karakteristikleri

Maksimum derivasyon kapasitesi :	2100 m ³ /san
(100 yıllık taşkın periyoduna göre)	
Menba su seviyesi	
(Q = 2100 m ³ /san)	: 416,40 m
Tünel sayısı ve tipi	: 3 adet atnalı
Betonarme kaplanmış tünel iç çapı :	8,00 m
Tünel uzunlukları	D1 : 1326 m

D2 : 1367 m

D3 : 1396 m

Tünel meyilleri

D1 : J1 = 0,00302

D2 : J2 = 0,00293

D3 : J3 = 0,00286

Derivasyon tünelleri giriş taban kotu

: 384,00 m

Derivasyon tünelleri çıkış taban kotu

: 380,00 m

Menba batardosu kret kotu

: 432,00 m

Mansab batardosu kret kotu

: 400,00 m

Sakinleştirme havuzu,

Böyü (etkili)

: 65,00 m

Genişlik

: 90,00 m

Taban kotu

: 376,00 m

Çıkış kotu

: 381,00 m

Derivasyon Tünelleri İnşaatı

Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali derivasyon tünelleri, ana baraj ihalesinden önce ve ayrı bir iş olarak ihale edilmiştir.

Yerli bir firma tarafından yapımı sürdürülmekte olan derivasyon tünelleri, inşaatı programına uygun olarak yürütülmektedir.

İhale tarihi : 23.9.1981

İşe başlama tarihi : 20.11.1981

Sözleşmeye göre işin ikmâl tarihi : 20.11.1984

Muhammen keşif bedeli : 9 500 000 000 TL

İhale bedeli (teklif) : 5 671 849 025 TL

İhale muhtevasında yapılacak işler,

Derivasyon tünelleri giriş ve çıkış

kazısı : 4 000 000 m³

Tünel betonu : 206 000 m³

Diğer betonlar : 165 000 m³

Çimento : 120 000 ton

Betonarme demiri : 20 000 ton

Tünel kazısı : 400 000 m³

Tünellerde kaya bulonu : 200 000 kg

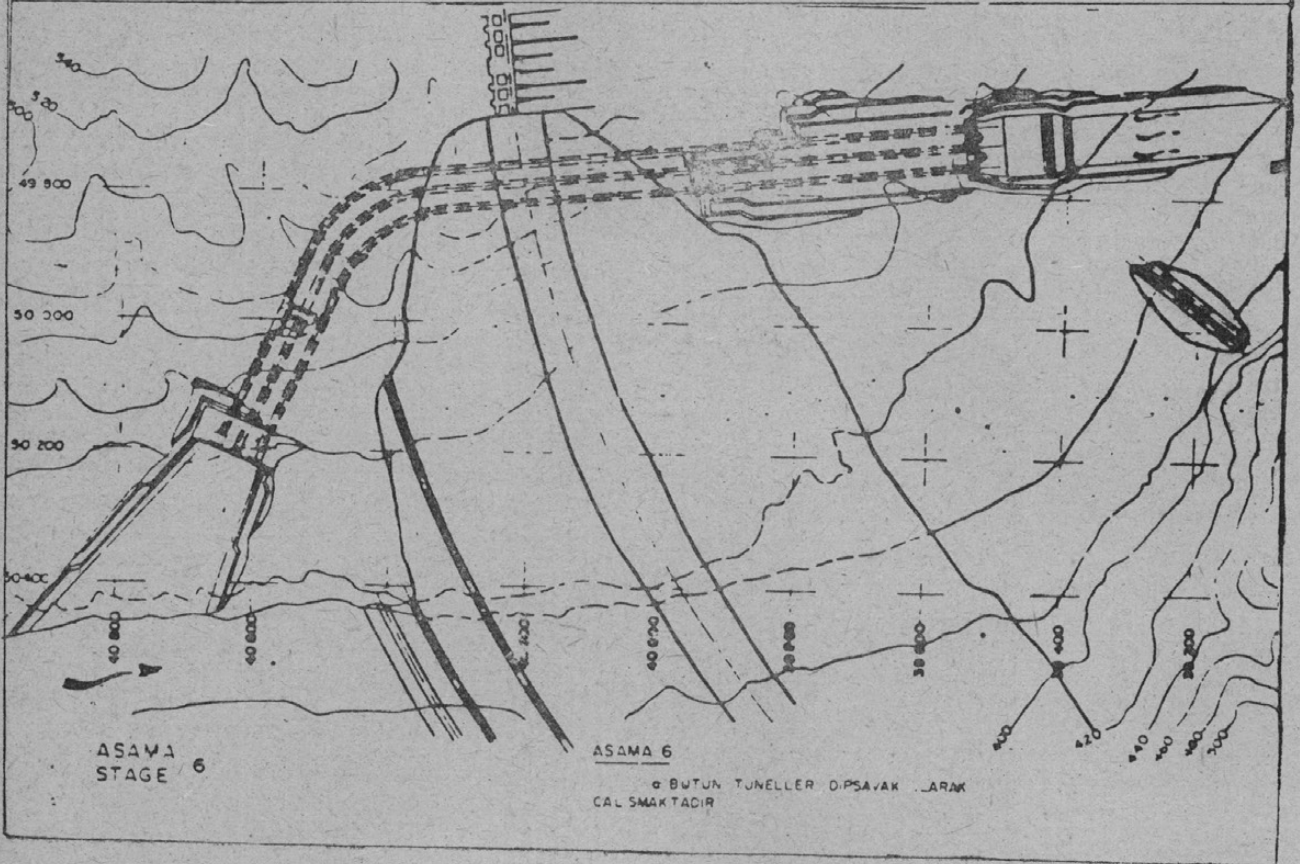
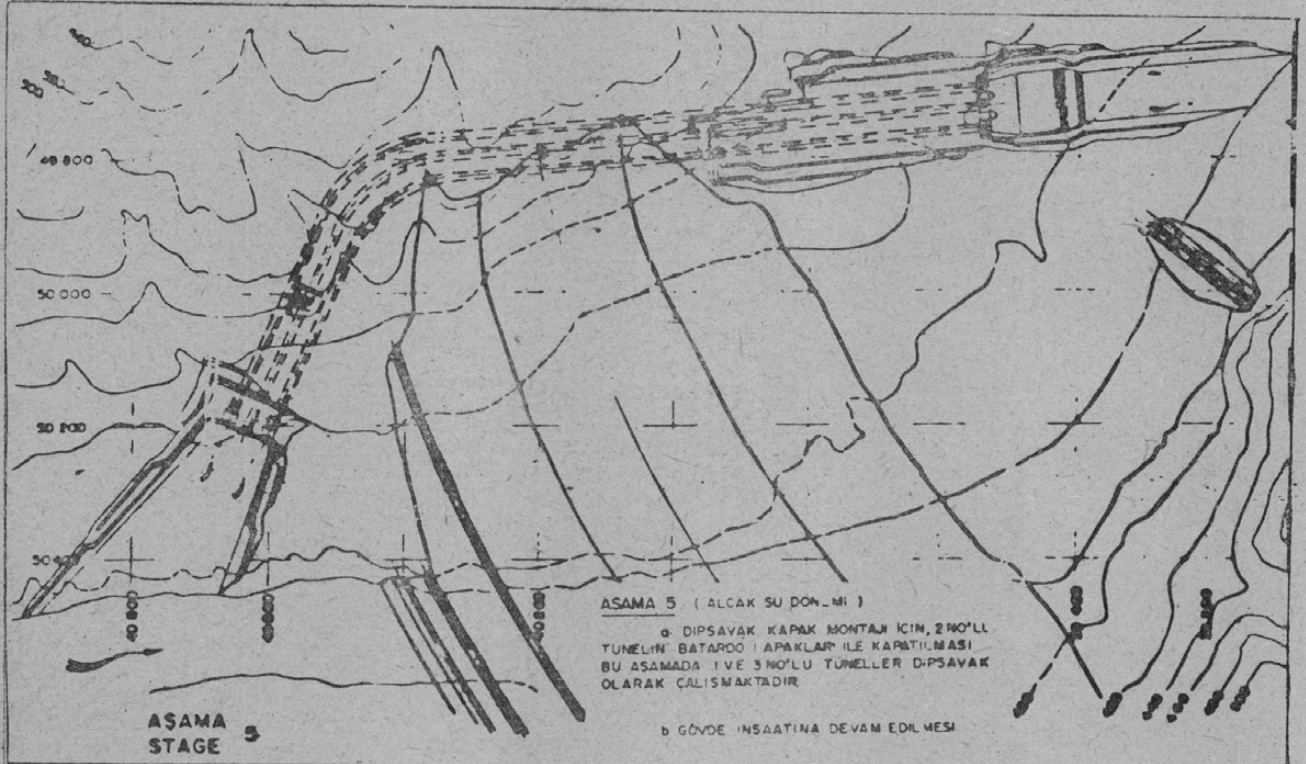
Tünellerde püskürtme betonu : 8 000 ton

Tünellerde tel kafes : 150 000 kg

Izgara ve kapaklar : 680 000 kg

Derivasyon tünellerinin bugünkü durumu :

20.11.1981 tarihinde yapımına başlanılan Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali derivasyon tünelleri, inşaat programına uygun olarak yürütülmektedir. Her üç tünel delme-patlatma metodu ile açılmış olup, Yeni Avusturya Tünelcilik Metodu (N.A.T.M.)'na göre desteklenmiştir. Tünel betonarme kaplaması için 6 000 ton be-

R. ÖZENCİ

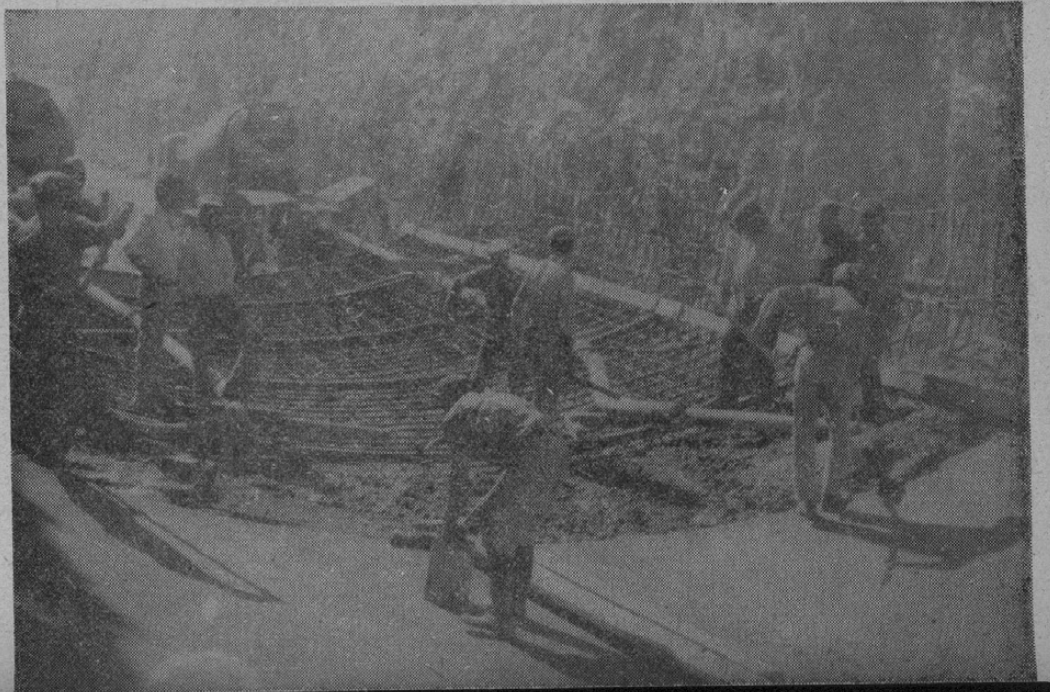
Mansap servis köp-
rüsü fore kazık ça-
lışmaları

Giriş ağız açık kazı
çalışmaları

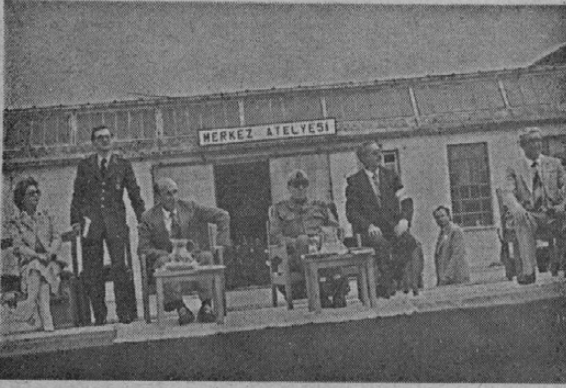
D 3 kondiivide invert
beton çalışmaları

tonarme demiri ihzaratı yapılmış ve demir hazırlama çalışmaları devam etmektedir. Beton çalışmaları henüz başlamış olup bugüne kadar 250 m uzunluğunda invert betonu ve üç ano (36 m) kemer betonu dökülmüştür. İki adet yürür çelik kalıp ile toplam 130 m³/saat kapa-

siteli beton santralleri ve iki adet eleme-yıkama tesisi faaliyettedir. Vana odası ulaşım tüneli ile havalandırma galerisinin kazısı yapılmış, sağ sahile ulaşımı temin edecek olan mansap servis köprüsünün de alt yapısı yüzde 95 oranında tamamlanmıştır.

Devlet Su İşleri SİVİL SAVUNMA SEMİNERİ 6 - 10 Haziran 1983, Elazığ

Seminer sonunda düzenlenen tatbikatı Elazığ Valisi Saim Çotur ve 8. Kolordu Komutanlığı ilgilileri takdirle izlediler, DSİ IX. Bölge Müdürlüğü, Elazığ, 10 Haziran 1983

ELAZIĞ, (DSİ) — DSİ IX. Bölge Müdürlüğü bünyesinde düzenlenen ve 6 Haziran 1983 Pazartesi günü başlayıp beş gün süre ile devam eden Sivil Savunma Semineri 10 Haziran 1983 Cuma günü yapılan tatbikatla sona erdi.

Tatbikatı Elazığ Valisi Saim Çotur, 8. Kolordu Komutanlığı ilgilileri büyük bir ilgiyle izlediler. Sivil Savunma Semineri'nde beş gün süreyle seminere katılan kursiyerlere kurslar verildi. Kurslar tam bir ciddiyet içerisinde işlendikten sonra 10 Haziran 1983 Cuma günü önceden hazırlanan senaryo oynandı. Tehlike başladığından itibaren siren düdüğü ile Sarı Alarm verildi. Sarı Alarmın verilmesi ile birlikte tüm DSİ IX. Bölge Müdürlüğü personeli hazır duruma gelerek beklemeye başladılar. Kırmızı Alarmın verilmesiyle de yine tüm DSİ personeli sığınaklara indiler, tehlike geçinceye kadar sığınaklarda beklenildi. Daha sonra Beyaz Alarm verildi, tehlikenin geçtiği bildirildi ve tüm personel seyir yerine toplandı.

Yapılan tatbikatta hava taarruzu sonucu çıkan yangınlar söndürüldü, binalarda mahsur kalan yaralılar kurtarıldı, ilk yardıma alındı, hastalara moral eğitimi verilip yedirilip, giydirildi. Elazığ Valisi Saim Çotur, 8. Kolordu Komutanlığı ilgilileri, DSİ IX. Bölge Müdürü Cavit Bulut, Bölge Müdür Yardımcısı Hikmet Sandalıcı, Kurs Öğret-

meni Güher Yakar savunma faaliyetlerinin sürdürüldüğü birimleri kontrol ederek denetlediler.

Tatbikattan sonra izlenimleri sorulan Elazığ Valisi Saim Çotur özetle şöyle dedi :

"Tatbikat çok başarılı olmuştur. Elazığ'daki tüm resmî kuruluşlardan böyle seminerler düzenlemelerini istiyeceğiz. Bu tatbikatta emeği geçen tüm personele başta Bölge Müdürü Sn. Cavit Bulut olmak üzere teşekkür ederim."

Beş gün süreyle devam eden Sivil Savunma Seminerine, Metin Tümer, Ramazan Kayhan, Fettah Heybetli, Sedat Gazozcu, Ahmet Bozkurt, Gani Kurt, Metin Şener, Akif Emre, Tülay Yaylıcıoğlu, Abdulkadir Baş, Ahmet Ertürk, Nedim Kılavuz, Zafer Bülbül, Musa Kartaloğlu, Bülent Arıkan, Temel Şahin, Çetin Dargeçit, Hasan Özdemir, Ahmet Yılmaz, Bahri Doğan, Emrullah Karadöl, Mustafa Gündüz, İrfan Köksal, Atilla Sağıroğlu, Yavuz Aytakin, Genel Müdürlük ve Bölge Müdürlükleri temsilcileri olarak katıldılar ve zaman zaman da dersler verdiler.

DSİ TEKNİK BÜLTENİ

Mart 1983, Sayı 54

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nce üç ayda bir neşredilen DSİ Teknik Bülteni'nin Mart 1983 tarihli, (20 x 29 cm ebadında, 54 sahifeden oluşan) 54 ncü sayısında yer alan incelemeler şunlar :

1. Sertleşmiş çimento ve agrega üzerinde don ve çözme maddesinin tesiri, Dietbert Knöffel, Çeviren : İnş. Yük. Müh. Hasan F. Albayrak, DSİ Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara

2. Karst ortamda yeraltı suyu genel akış denklemlerinin belirlenmesi için hidrolojik bir sistem yaklaşımı, Dr. Müh. Ahmet H. Alpaslan, DSİ II. Bölge Müdürlüğü, İzmir.

3. Gökçekaya Barajı'nda deformasyon araştırması, Doç. Dr. Emirhan Algül, İ.T.Ü. Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü, İstanbul.

4. Damlatmalı filtrelerle biyolojik tasfiye, Dr. Y. Müh. Veysel Eroğlu ve Dr. Y. Müh. İzzet Öztürk, İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü, İstanbul.

5. İçme sularının klorlanması veya ozonlanması ve bu işlemlerin sulardaki pestisitlere etkisi, Doç. Dr. Atilla Konar, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Adana.

DÜNYANIN EN UZUN SULAMA GAYELİ :

URFA TÜNELİNDE ÇALIŞMALARIN DÜN'Ü VE BUGÜN'Ü

7 Eylül 1983

- ATATÜRK Barajı gölünden su alacak Urfa Tüneli, Urfa - Harran ovasında 246 000 hektar ve Mardin - Ceylanpınar ovasında da 54 000 hektar olmak üzere toplam 300 000 hektar arazinin sulanmasını amaçlıyor.
- Urfa Tüneli'nde tünel uzunluğu olarak yapılan kazı işin üçte biri civarındadır. Kalan 36,735 kilometre ise 30 Aralık 1987 tarihine kadar ikmal edilecek
- Dünya'nın en uzun sulama maksatlı tüneli olan Urfa Tüneli, Türk mühendis ve işçisinin bir eseri olacak ve memleketimize büyük yararlar sağlayacak

Jeofizik Yük. Müh. Eftal GÖKÇE

DSİ ATATÜRK BARAJI

XVI. Bölge Müdürlüğü

Fırat, Bozova/Urfa

Urfa Tüneli'nin Güney - Doğu Anadolu Projesi'ndeki Yeri

ATATÜRK Barajı göl alanı (max. su seviyesi 542 m) Tatarhüyük mevki 515 m kotundan suyu alarak, 498,43 m kotunda ana kanala akıtacak olan URFA TÜNELİ, dünyanın en uzun sulama amaçlı tüneldir.

Sulamanın yanı sıra tünel çıkışındaki ana kanal üzerinde olan yükleme havuzu ve hidroelektrik santral sistemi ile 50 m düşü yaptırılarak, 50 MW'lık enerji üretimi sağlanacaktır. Hidroelektrik santral kuyruk suyu kanalı 455 m kotunda (Harran) tekrar ana kanala bağlanarak sulamada kullanılacaktır.

Aşağı Fırat Projesi'nin bir bölümünü oluşturan Urfa Tüneli Urfa - Harran ovası'nda 246 000 hektar ve Mardin - Ceylanpınar ovası'nda 54 000 hektar olmak üzere toplam 300 000 hektar arazinin sulanmasını amaçlamaktadır. Türkiye'nin en büyük barajı olan Atatürk Barajı'nın güney doğusundaki bir kolundan aldığı suyu basınçlı sistemle ana kanala iletecek olan Urfa Tüneli ve devamındaki sulama kanalları ve hidroelektrik santral sistemi ile millî gelire milyarlarca lira katkısı olacaktır. Halen yapımı sürmekte olan sulama kanallarından arazinin sulanması cazibe ve pompaj ile olacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi içerisindeki Atatürk Barajı Urfa Tüneli, sulama kanalları ve hidroelektrik santral tünel çıkışındaki sistemi bu yörenin en büyük

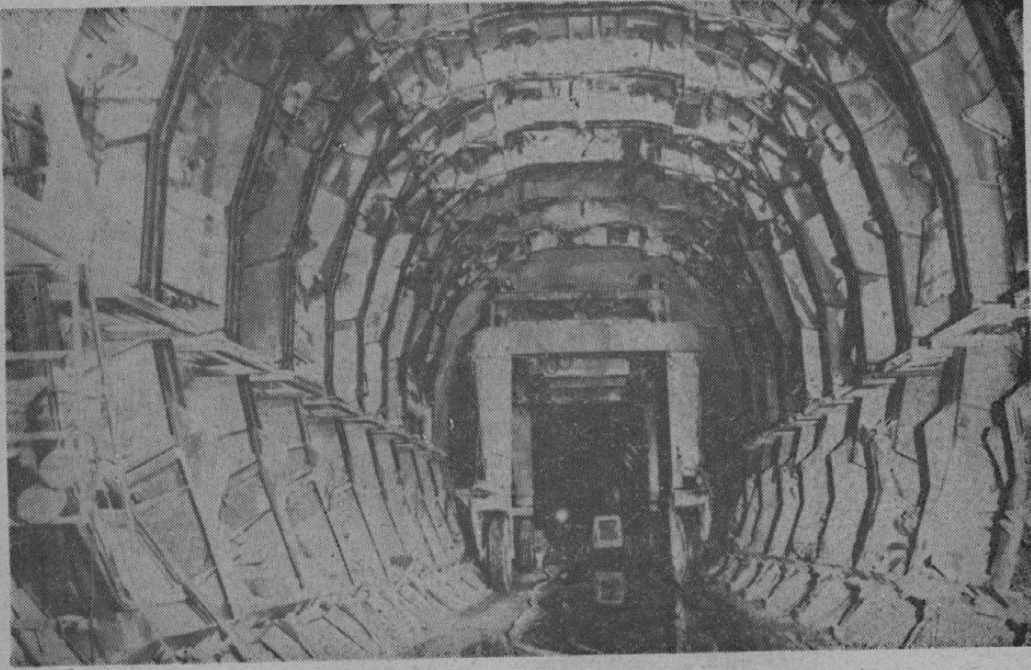
yatırımları olup halen yapımı sürmekte olan işlerden dolayı bir çok kişiye iş imkânı sağlanmış, bölgenin ekonomik hayatının canlanması mümkün olmuştur.

Böylece Urfa Tüneli ve hidroelektrik santral sistemi enerji ve sulama yararları ile beş senede kendisini amortite edecektir.

Yine Urfa Tüneli, sulayacağı Harran ve Ceylanpınar ovalarında tarımsal üretimi, bugünkü verimine göre yirmi kat artıracaktır.

Urfa Tüneli'nin Teknik Özellikleri

Tünel adedi	: 2 (eksen aralıkları 40 m'dir)
Tünel tipi	: Dairesel, beton kaplamalı
Tünel uzunluğu	: $2 \times 26,4 \text{ km} = 52,8 \text{ km}$
Tünel kazı çapı	: 9 m (yaklaşık)
Tünel işletme çapı	: 7,62 m
Tünel eğimi	: $0,00064 (6,44 \times 10^{-4})$
Tünel debisi	: $2 \times 164 = 328 \text{ m}^3/\text{san}$
Tünelde max. hız	: 3,8 m/san
Tünel giriş kotu	: 515 m
Tünel çıkış kotu	: 498,43 m
Çıkış su kotu	: 506 m
Hidrolik yük	: $T1 = 40,25 \text{ m}$ $T2 = 39,74 \text{ m}$ (Max. su yükü 44 m)
Su kaynağı	: Atatürk Barajı gölü

Urfa sulama tüneli
inşaatı, Ağustos 1983

Sulayacağı alan :	300 000 hektar
Jeolojik formasyon :	Kalkerli marn, marn
Çalışma sistemi :	Basıncılı
Giriş ağızı yapısı :	3,97×7,80 m ebadlı 2 adet çift kayar düşey demir kapak (giyotin kapak)
Çıkış ağızı yapısı ve Su Kontrolü :	4,00×5,50 m ebadlı radyal kumandalı demir kapak (tabandan mafsalı radyal-kapak)
Bağ tüneli :	51 adet (ortalama 500 m aralıkla)
Bağ tüneli boyu :	32 m
Havalandırma bacası :	16 adet (ortalama 1500-2000 m aralıklı)
Havalandırma bacası ebadı :	3 m çap, 63-216 m değişik derinlikte
Toplam havalandırma bacası boyu :	2224 m
Yaklaşım tüneli boyu :	1500 m (orta ağızda)
Yaklaşım tüneli eğimi :	0,07
Kaplama beton kalınlığı :	40-64-94 cm

Kullanılacak malzeme miktarları,

Beton miktarı :	1 150 000 m ³
Püskürtme betonu miktarı (shotcrete) :	300 000 ton
Tel kafes miktarı :	2 550 ton
Betonarme demiri :	70 000 ton

Kullanılacak toplam çimento :	455 000 ton
Kaya bulunu miktarı :	4 600 000 kg
Kazı miktarı :	3 000 000 m ³
Kazılacak tünel boyu :	54 432 m (bağ tünelleri dahil)
Enjeksiyon uygulaması :	Kontak, konsolidasyon
Kontak enjeksiyonu :	30 000 ton
Konsolidasyon enjeksiyonu :	40 000 ton
Kazı yarıçapı :	4 TİP kazı kesidi için değişik
TİP 1'de yarıçap (r ₁) :	5,00 m (A hattına göre)
TİP 2'de yarıçap (r ₂) :	4,60 m (A hattına göre)
TİP 3'de yarıçap (r ₃) :	4,60 m (A hattına göre)
TİP 4'de yarıçap (r ₄) :	4,36 m (A hattına göre)
A ve B hattı arası :	20 cm (ödeme hattı içerisidir)

Urfa Tüneli'nin Jeolojisi :

1. Stratigrafik Jeoloji

Kuvaterner :	Birikinti konisi Toprak örtü Yamaç molozu Alüvyon
Pliyosen :	Bazalt
Eosen :	Kireçtaşı

Paleosen - Alt Eosen : Killi, tebeşirli, sileks nodüllü
(Gercüş formasyonu) kireçtaşı
Üst Kretase - Paleosen : 1. Kireçtaşı - killi kireçtaşı-marn
düzeyi
(Germav formasyonu) 2. Marn - kiltası - şeyl düzeyi

NOT : Urfa Tüneli Üst Kretase - Paleosen yaşlı marn
(Germav formasyonu) içerisinde açılmaktadır.

2. Yapısal Jeoloji

Urfa Tüneli'nin açıldığı marn formasyonu yatay ve yataya yakın eğimde, kalın tabakalı, masif niteliktedir. Enine, boyuna ve vevine eklem ve çatlakların bulunduğu jeolojik yapının çatlak dolgularını genellikle kalsit, kil, pirit, kuvars, asfaltit, tebeşir oluşturmaktadır. Tabakalanmaya paralel sileks bantları ile her yönde ve çeşitte gelişen küçük büyük fayla rastlamak mümkündür. Masif marn geçirimsizdir. Eklem ve çatlaklarda su sızıntısı ve damlama şeklinde çok az suya rastlanmakta olup genelde yeraltı suyu problemi yoktur. Giriş ve çıkış ağız civarında ve fay zonlarında karşılaşılan su, tedbiri alınarak tünel kazısı devam edecek miktarda azdır.

Yeraltı suyu için Üst Kretase - Paleosen formasyonunda değişik yer ve derinlikte açılan 10 adet sondaj kuyusu vardır. Bunların altısı kuru, dört tanesi 0,1 - 0,5 lt/san verimlidir. Dolayısıyla Üst Kretase - Paleosen formasyonunda yeraltı suyu problemi yok denilmektedir.

3. Jeolojik Değerlendirme

Urfa Tüneli'nin jeolojik yapısının araştırılması için 1969 - 1975 tarihleri arasında 50 - 220 m derinlikte toplam 1290 m uzunlukta dokuz tane araştırma sondajı yapılmıştır. Tünel tamamen Üst Kretase - Paleosen yaşlı marnında açılmaktadır. Marn, gri, kirli beyaz renkte olup karbonat miktarı değişkendir. Buna göre sertlik ve kazılabilirlik niteliği de değişmektedir. Tünel güzergâhı boyunca masif marn tabakaları hâkimdir. Fakat lokal olarak killi kireçtaşı, marn ve kiltasında çatlaklı, su ihtiva eden zayıf zonlara rastlamak mümkündür. (Urfa Tüneli giriş ağız 1840 m ve çıkış ağız 24 420 m'leri civarı nisbeten sulu). Alınan karotlarda yüzde 100 karot yüzdesi ile örselenmemiş ve az çatlaklı (çatlaksız) masif marnın bazen ince bir zon halinde plâstik kile dönüştüğü de görülmüştür.

Sertliği 2 - 3 olan marnın özgül ağırlığı 2,172 gr/cm³ olarak bulunmuştur. Yine yapılan deneyler sonucu tek eksenli basınç mukavemeti 247,18 kg/cm² civarındadır. Marnı tünel güzergâhında orta mukavemetteki kaya tipinden, yumuşak kaya tipine kadar kategorize etmek mümkündür. Dolayısıyla tünel açma makinalarının kullanılmasına müsait bir zemin niteliği taşımaktadır.

Hava ve su ile teması kesildiğinde marn gevşemektedir. Kendisini tutma süresi uzun olup ön destek-

leme ile çok güzel taşıyıcı zonu bünyesinde oluşturarak uzun zaman bozuşmamaktadır.

Urfa Tüneli'nin 12 244 m'leri civarında 16,5 derecelik bir kırıklılık vardır. Birbirine paralel iki tünelden oluşan Urfa Tüneli'nde bu kırıklılık nedeniyle 543 m uzunlukta fazla kazı yapılacaktır. Kalecik ve Mustafacık dağı bazaltla örtülüdür. Bazaltın yeraltı suyu bulundurması ve tünel kazısına etkisi bu kırıklılığı yaratmayacak kadar önemsizdir. Ayrıca baca derinlikleri Mustafacık ve Kalecik dağları civarında fazla olabilir düşüncesiyle tünel güzergâhı kırılarak, Urfa Tüneli bu dağların yamacına kaydırılmıştır. Ancak kırıklılığın topoğrafik nedenlerle açıklanabilmesi mümkündür.

Urfa Tüneli'nde ön destekleme ve beton kaplama yanısıra kontak ve konsolidasyon enjeksiyonu çalışmaları yapılacaktır. Dolayısıyla marn formasyonu tünel çeperinde sağlamlaştırılarak ve beton, enjeksiyon şerbeti ve marn formasyonu bütünlüğü, geçirimsizliği sağlanmıştır olacaktır.

Urfa Tüneli'nde açılan tünel yüzeylerinin jeoteknik haritalaması alınarak arşivlenmektedir. Tünel jeoteknik haritalaması «Tabansız Galeri - Tünel Haritalaması Yöntemi» usullerine göre yapılmaktadır. Bu haritaların, tünel iç kaplamasını oluşturan kemer ve invert beton gerisine uygulanacak kontak ve konsolidasyon enjeksiyonu çalışmaları için büyük yararları olacaktır. Ayrıca Urfa Tüneli ve civarının jeolojik yapısının özelliklerini bu jeoteknik haritalarda bulmak ve yorumlamak imkânı vardır. Urfa Tünelinde olan göçük, jeolojik kökenli olayların, düzenlenmesi gereken «Jeolojik Raporları» 1/200 ölçekli bu jeoteknik haritalar ışığında hazırlanarak, ilgili yerlere ulaştırılmaktadır.

Urfa Tünelinde uygulanan «Yeni Avusturya Tünel Açma Metodu» destekleme sistemi tünel çeperinde oluşturulan taşıyıcı zonu ve elastik destekleme kabuğundan ibarettir. Daha önceden araştırmalarla tesbit edilen halka şeklindeki bu destekleme kabuğu «Shotcrete + Tel kafes + Bulon + Shotcrete» uygulamasıdır. Tüneldeki jeolojik kökenli bazı olaylar sonucu bu destekleme sistemi yetersiz kalmakta, işte o zaman alınan jeoteknik haritalar yardımı ile tünelde içap eden ek destekleme işlemleri uygulanmaktadır.

Urfa Tüneli'nin Tarihsesi

4.4.1977 tarihinde 5 330 574 000 TL'sına bir Türk firmasına ihale edilen Urfa Tüneli'nde işe başlama tarihi 23.5.1977'dir.

Yüklenicinin ve DSI'nin ortak kararı ve 8/505 sayılı kararname gereğince 25.6.1980 tarihinde Urfa Tüneli çalışmaları tasfiye edildi.

İlk ihalede yapılan işler ve bırakılan «açılmış» tünel metrelerini kapsayan tablo aşağıdadır.

Toplam 1. kademe kazısı : 9500 m (işin yüzde 18'i)
 Yaklaşım tüneli : 1500 m (orta ağız'da)
 Toplam kazı miktarı : 494 000 m³ (işin yüzde 17'si)

TABLO 1. BİRİNCİ İHALEDE BIRAKILAN «AÇILMIŞ» TÜNEL UZUNLUKLARI

Yer	Tünel	1. Kademe	2. Kademe	3. Kademe
		Kazı	Kazı	Kazı
		(km)	(km)	(km)
Giriş	T 1	0+861	0+845	—
Menba	T 2	0+743	0+700	—
(orta	T 1	11+586	11+640	12+229
ağız)	T 2	11+551	11+581	—
Mansap	T 1	13+636	13+580	—
(orta	T 2	13+757	13+670	12+280
ağız)	T 1	24+542	24+685	25+495
Çıkış	T 2	24+527	24+720	—

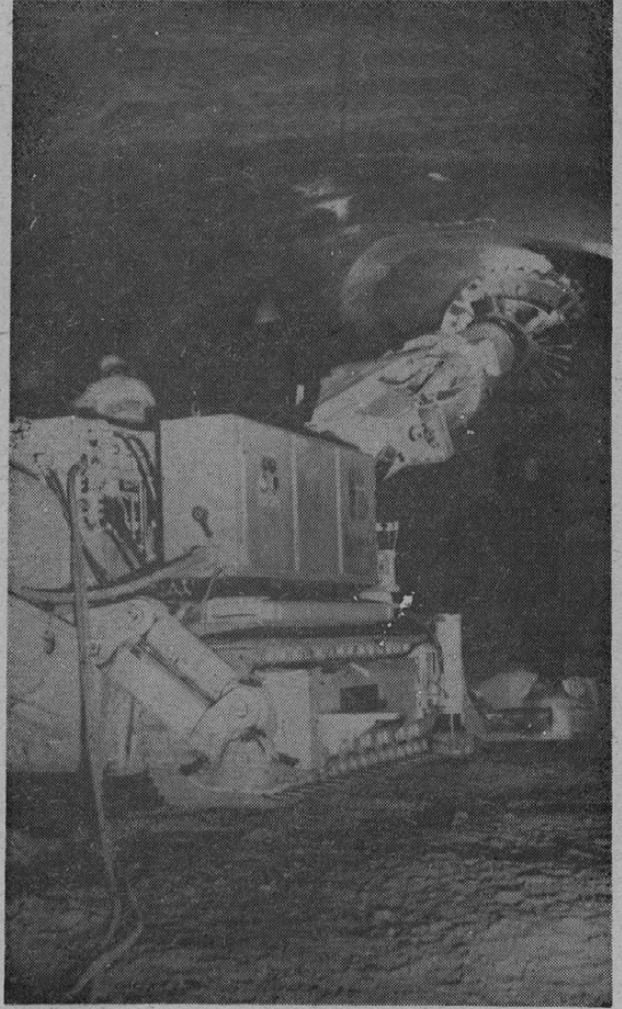
1981'de keşif bedeli 45 milyar olan Urfa Tüneli 29.7.1981 tarihinde diğer bir Türk firmasına tekrar ihale edildi. 26 930 443 943 TL'na ihaleyi alan Türk firması 21.9.1981 tarihinde işe başladı ve işin ikmal tarihi 30.12.1987 olarak belirlendi.

Halen aynı firma tarafından yapımı sürmekte olan Urfa Tüneli'nde 7.9.1983 tarihli tünel açılış m'leri aşağıdaki Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO 2. 7 EYLÜL 1983 TARİHİ İTİBARIYLA «AÇILMIŞ» TÜNEL UZUNLUKLARI

Yer	Tünel	1. Kademe	2. Kademe	3. Kademe
		Kazı	Kazı	Kazı
		(km)	(km)	(km)
Giriş	T 1	1+850	1+765	0+120
	T 2	1+923	1+795	1+291
Menba	T 1	10+553	11+060	11+745
				/ 12+228
(orta				
ağız)	T 2	10+711	11+086	12+244
Mansap	T 1	14+937	14+525	12+244
(orta	T 2	14+748	14+700	13+212
ağız)				/ 13+474
Çıkış	T 1	24+417	24+542	24+704
				/ 25+486
	T 2	24+527	24+672	24+728
				26+330

Urfa Tüneli'nde sözleşme ve teknik şartnameye göre tünel desteklemesi, kazıya paralel gitmelidir, yani en kısa zamanda tünelin aynasına kadar desteklenmenin yapılmış olması gerekmektedir. Buna göre desteksiz ve eksik destekli (herhangi biri «shotcrete, bulon ve tel kafes» eksikse) tünel aynasına kadar ve gerideki yerlerin uzunlukları aşağıda verilmiştir.

Paurat - 134 tünel açma makinası

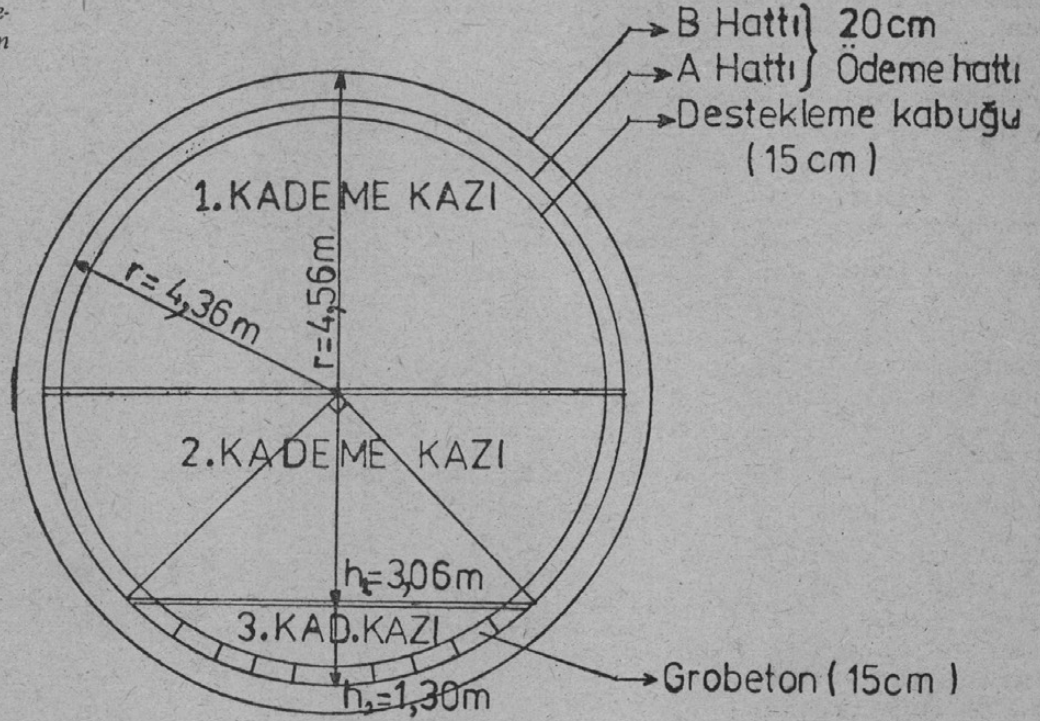
TABLO 3. 7 EYLÜL 1983 TARİHİ İTİBARIYLA «DESTEKLEME» DURUMU

Desteksiz, Eksik Destekli Kademeler	Giriş	Orta	Orta	Çıkış
		Ağız	Ağız	
		Menba	Mansabı	
		(m)	(m)	(m)
Desteksiz :				
1. Kademe	37	185	60	5
2. Kademe	106	664	350	—
Eksik				
Destekli :				
1. Kademe	278	200	160	80
2. Kademe	375	20	642	30

Urfa Tüneli'nde Kazı İşleri :

Urfa Tüneli'nde «Yeni Avusturya Tünel Açma Metodu» uygulanmaktadır. Tünel orta mukavemetten yumuşak kaya tipine göre kategorize edilebilen masif

Şekil 1. Urfa Tüneli'nde Tip 4 için "kazi" kesidi

marında açılmaktadır. Jeolojik yapı, sertlik ve diğer özellikleriyle tünel açma makinalarının kullanılmasına müsaittir. Halen Alman malı Paurat - 134 tünel açma makinası ile kazı yapılmaktadır.

Paurat E. 134'ün özellikleri,

Kesme profili : minimum 2,6 m yükseklik $\times$ 4,5 m genişlik, maksimum 4,85 yükseklik $\times$ 7,2 m genişlik.

Kesme kapasitesi	: 1400 kg/cm ² (20 000 p.s.i.)
Eksenel kesme basıncı	: 25 ton
Radyal kesme basıncı	: 10 ton
Hidrolik basınç	: 140 - 230 kg/cm ²
Toplam ağırlık	: 70 ton
Uzunluk	: 12,28 m
Yürüme hızı	: 4 m/dak
Toplam güç	: 353 kW
Voltaaj	: 100 - 500 volt

1. Tünel Açma Yöntemi

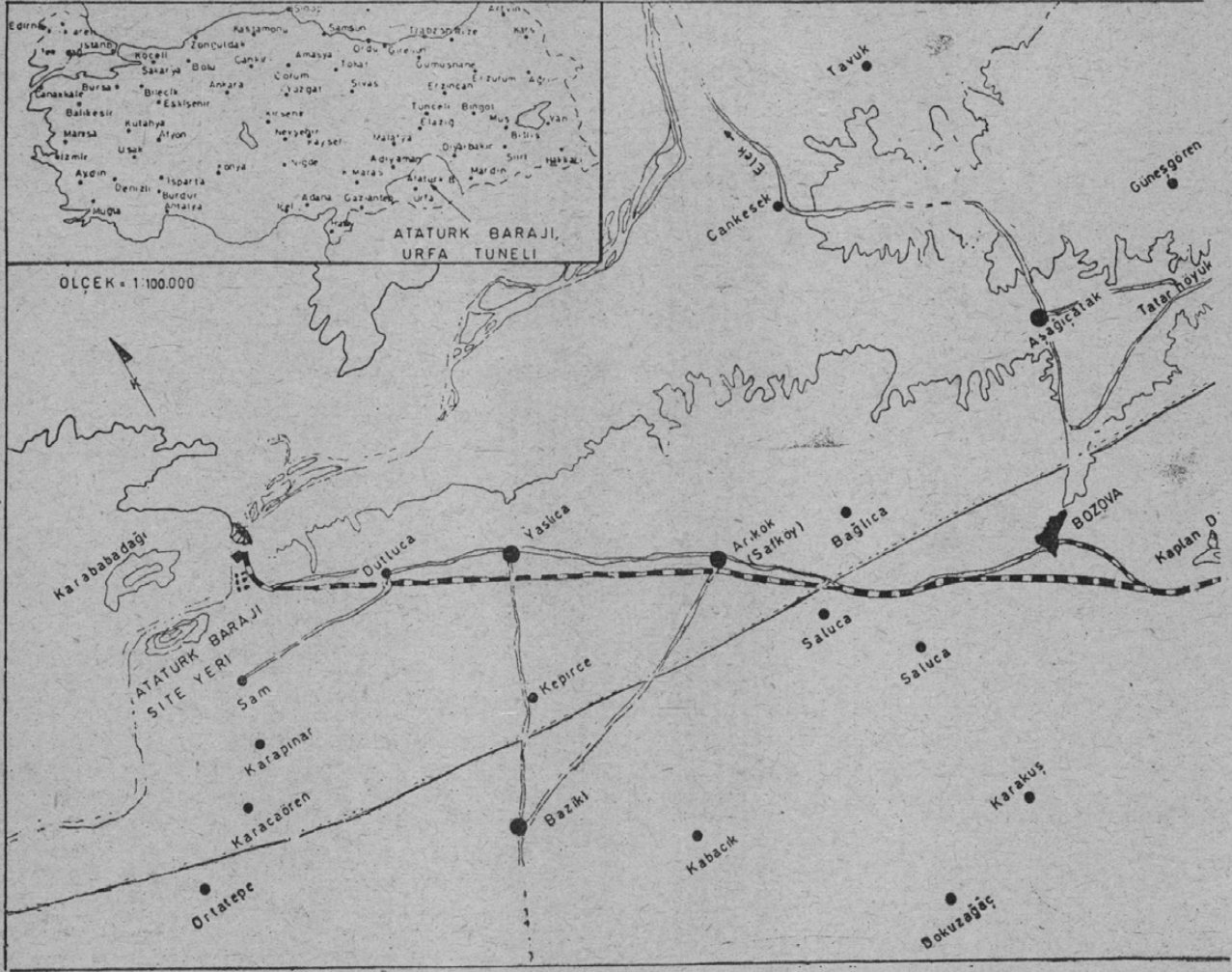
T1 ve T2 diye iki tünelden oluşan Urfa Tüneli yaklaşık her 500 m'de irtibatlanmaktadır. İrtibat imkânını sağlayan iki bağ tüneli arasındaki T1 ve T2 tünelleri 1. kademe kazısı yapıldıktan sonra ulaşım ve tünel havalandırma sorunu çözümlenmiş olmaktadır. Daha sonra herhangi bir tünelde 2. kademe kazısı başlayınca ulaşım ve havalandırma sistemi diğer tünelden faydalanılarak sağlanmaktadır.

Urfa Tüneli'nde dairesel kazı kesiti bulunmaktadır. Dolayısıyla tip en kesitlere göre kazı çapı değişkendir. 1. kademe kazı, dairenin yarıçapı kadar olan üst yarı kesitinde oluşmaktadır (meselâ $r=4,36$ m yarı çaplı yarım daire). 2. kademe kazısı ise alt yarıda tünel ekseninden simetrik 90 derecelik açıyla sınırlanan kazı yüksekliğinden oluşmaktadır (meselâ $h_1=3,06$ m yükseklikte ters yamuk şeklindeki kazı kesiti). 3. kademe kazısını ise alt yarıda 2. kademe kazı sınırı ve dairesel yay uzunluğu oluşturmaktadır (meselâ $h_2=1,5$ m).

Urfa tünellerinde 1. kademe kazı Paurat 134 - tünel açma makinası ile yapılmaktadır. Yine 2. kademe kazıda Paurat 134, dinamit patlatma, dozer ve kepçe kullanılmakta, kırıcı tabanca ile kazı kesidi için tıraşlama yapılmaktadır. Dinamitle kazı, dozer, kepçe ve kırıcı tabanca yardımı ile 3. kademe kazı da tamamlanmaktadır.

Tünel açmada kullanılan Paurat 134 konik kafası ile kayayı keserek ufalamakta, çıkan pasayı karnından geçen bir bant vasıtası ile arkadaki diğer bir banta (konveyör) aktarmaktadır. Geriden bu banta yaklaşan kamyon üzerine çıkan pası boşaltılmaktadır.

Paurat 134'e istikamet lazer ışınları ile verilmektedir. Lazer ışınları 300 m uzaklığa dağılmadan ve kırılmadan vurmakta, dolayısı ile kazı sırasında Paurat operatörüne kazı kesidini çıkaracak noktalar halinde yardımcı olmaktadır. CO₂ miktarının değişimi ile marn formasyonunun kazılabilme niteliği ve sertliğinde azalıp çoğalmalar ve ayrıca arasına çıkan silix bantları günlük kazıyı etkileyen nedenlerdir. Urfa Tüneli üst yarı kesitinde Paurat 134 günde 5 - 20 m kazı ilerlemesi yapabilmektedir.

1. ve 2. kazı yapıldıktan hemen sonra geçici destekleme işlemi tamamlanmaktadır. 3. kademe kazı, ulaşımı etkilememesi ve taban kabarmasını önlemek açısından kazıldığı anda, hemen grobeton yapılmakta ve bilhazare invert betonu dökülmektedir.

Urfa Tüneli'nde Destekleme İşleri

Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi'nin uygulandığı Urfa Tüneli'nde geçici destekleme «shotcrete + tel kafes + bulon + shotcrete» sisteminden oluşmaktadır. Bu geçici destekleme kalınlığı 15 cm kadar olup, üzerine nihai desteği sağlayan beton kaplama yapılacaktır. Geçici desteklemeyi oluşturan çalışmaları açıklayacak olursak :

1. Kat Shotcrete (Püskürtme Betonunu) : Marn formasyonu kazıldığında hava ile temas edince, bünyesindeki nem kaybindan dolayı bozulmaktadır. Bu bozulmaktan ötürü oluşan tünel çeperindeki gevşemeler plâstik zonun çoğalmasına ve mukavemetin azalmasına neden olarak, marn'ın kendini tutma süresinin azalması-

nı da sağlamaktadır. Dolayısıyla taşıyıcı zonun zayıflamasını önlemek için, kazıdan hemen sonra atılan shotcrete'in önemi oldukça fazladır.

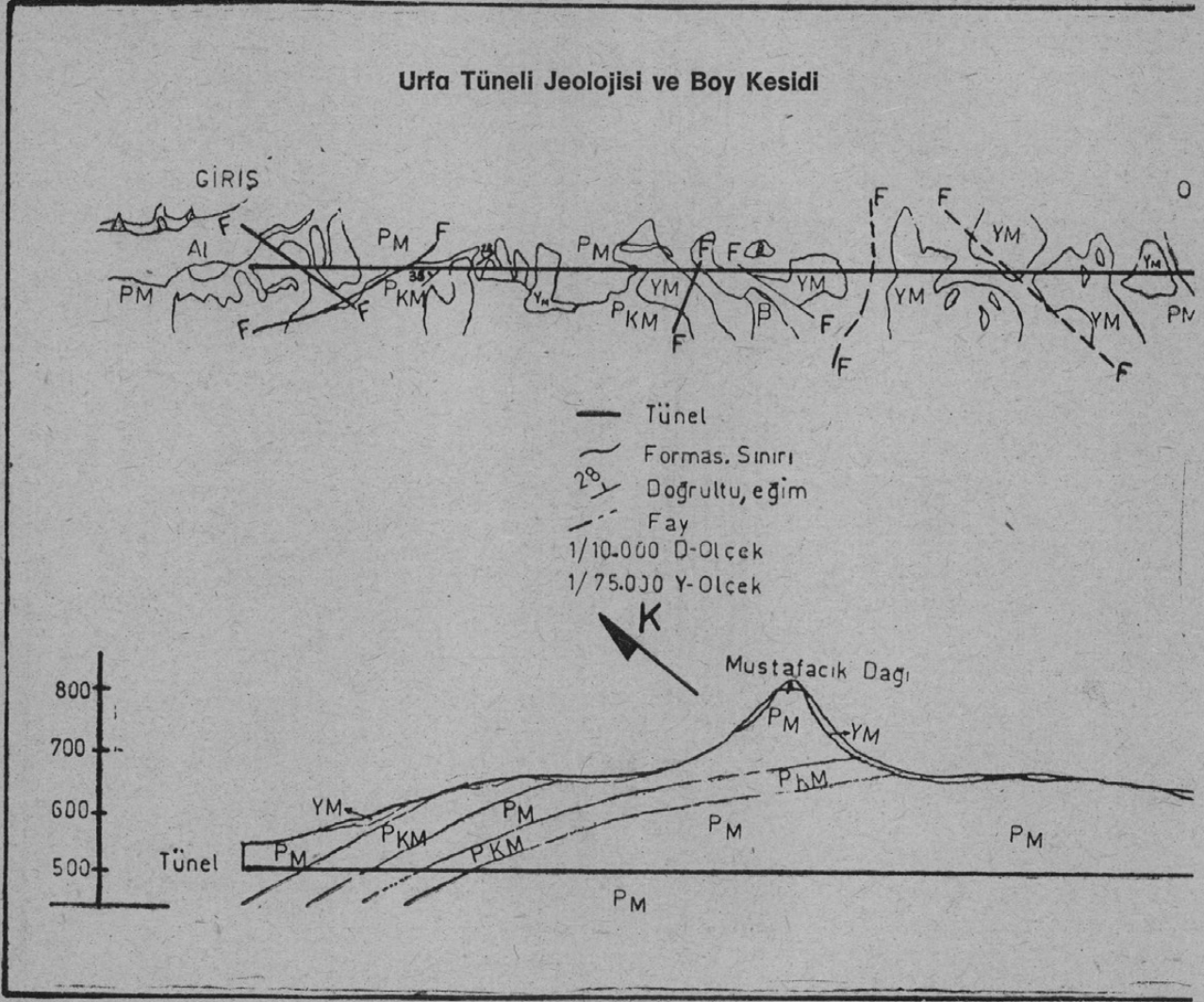
Püskürtme betonu, 350 dozlu olup, nem oranı yüzde 3 - 6 arasındadır. Kuru karışım halinde beton santrallerinde hazırlanarak, atılacak yere getirilmekte, su ile birlikte püskürtülmektedir. Pirzili hızlandıracak katkı maddelerinin (sigunit, baragunit, iksagunit, besanit vs.) etkisi ile shotcrete'te 8 saat sonra 50 kg/cm² ve 28 gün sonra 250 kg/cm² mukavemet oluşmaktadır.

Shotcrete'te kullanılan malzemenin granülometresi :

Elek Boyutu	Elekten geçen malzeme yüzdesi (ağırlık olarak)
20 mm	100
15 mm	96 - 60
9,52 mm	85 - 50
4,76 mm	75 - 30
1,19 mm	60 - 10
0,30 mm	30 - 4

Urfa Tüneli Jeolojisi ve Boy Kesidi

Urfa Tünelinde 1. kat shotcrete ve bulon, marn formasyonunda Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi'nin en önemli iki ögesini teşkil etmektedir. Shotcrete ile gevşemeler, döküntüler, plâstik zon genişlemesi önlenmekte, bulonlar ile de tünel yüzeyine etkiyen kuvvetler taşıyıcı kemerlenme zonu sayesinde daha sistemli dağıtılmaktadır.

2. Kat Shotcrete (2. Püskürtme Betonu) : 7 cm olan 1. kat shotcrete göre 2. kat shotcrete 8 cm kalınlıktadır. 1. kat shotcrete + tel kafes + bulon destekleme çalışmalarının üzerine atılan 2. kat shotcrete ile toplam 15 cm kalınlıktaki geçici destekleme işlemi tamamlanmış olmaktadır.

Böylece elâstik ve sağlam, 15 cm kalınlıktaki geçici destekleme kabuğu ile ve bulonlar vasıtasıyla sağlanan 3 m kalınlıktaki taşıyıcı kemerlenme zonu yardımı ile tünelde gerekli emniyet projeye göre çalışma süresince sağlanmış olmaktadır.

Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi'nde geçici destekleme kabuğunu oluşturan «shotcrete + tel kafes + bulon + shotcrete» sistemi 1. ve 2. kademede kazılmış tünel yüzeyine uygulanmaktadır. Dalresel tünel kesidinde geçici destekleme kabuğundan oluşturulan yuvarlak halkanın sürekliliğini, 3. kademe kazı sonrası yapılan grobeton sağlamaktadır. Ayrıca grobeton üzerine yerleştirilen «invert beton» ile kalıcı ve tünel tabanını teşkil eden-ulaşımı sağlayan ve geçici desteklemenin tabanda sürekliliğini sağlamlaştıran beton çalışması yapılmış olmaktadır.

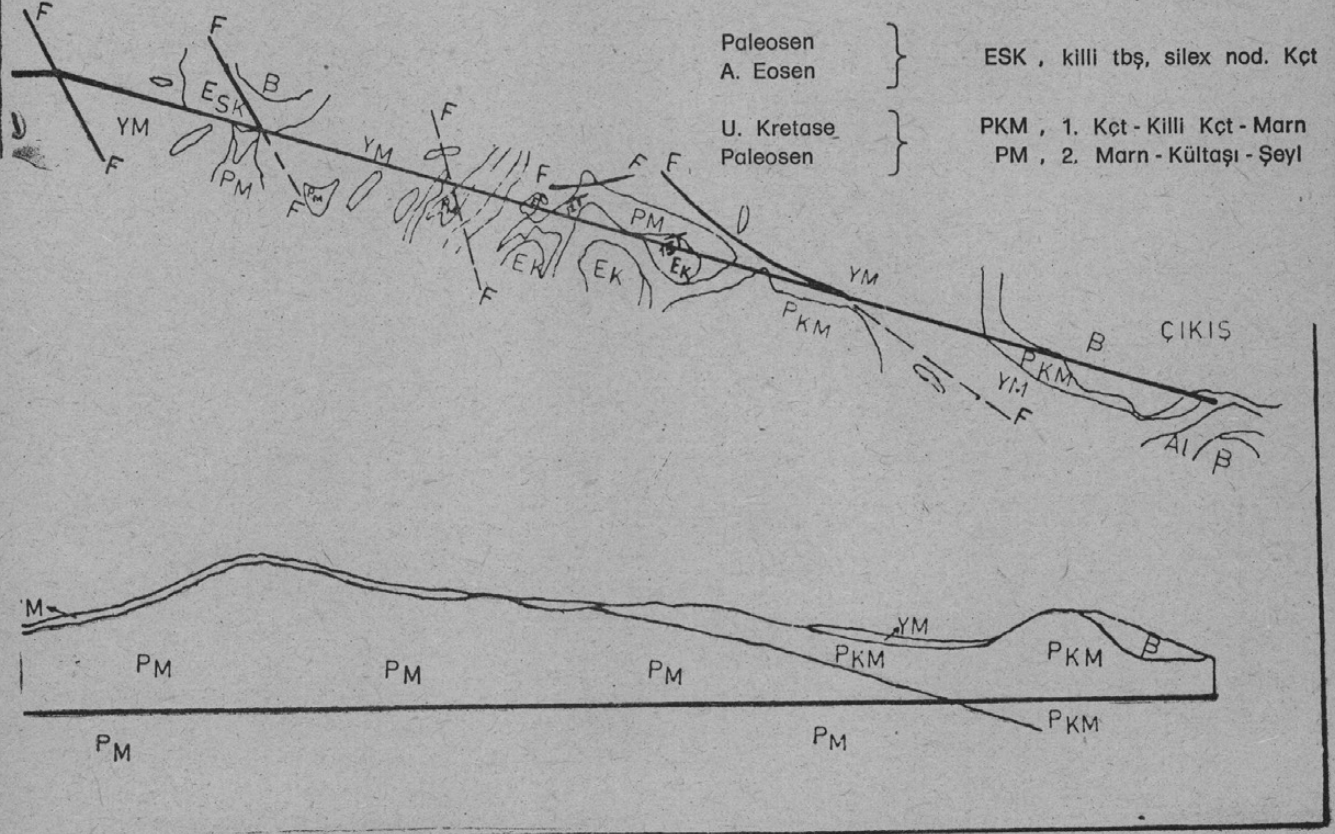
Urfa Tüneli'nde, Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi'ne göre uygulanan «shotcrete + tel kafes + bulon + shotcrete» sisteminin yanısıra gerekli görüldüğünde ve özellikle jeolojik nedenlerden dolayı ek destekleme çalışmaları da yapılmaktadır. Ek desteklemeyi gerektiren yerlerde bulon boyu uzatılarak, ön kaplama beton yapılarak, çelik kemer iksa ve ardaalanmalı shotc-

İŞARETLER

Kuvaterner	:	BK , birikinti konisi TÖ , toprak örtüsü YM , yamaç molozu Al , alüvyon
Pliosen	:	B , bazalt
Eosen	:	EK , kireçtaşı (Kçt)
Paleosen	}	ESK , killi tbs, silex nod. Kçt
A. Eosen		
U. Kretase	}	PKM , 1. Kçt - Killi Kçt - Marn PM , 2. Marn - Kültası - Şeyl
Paleosen		

?TA AĞIZ

rete + tel kafes uygulaması gibi değişik tedbirlerle jeolojik problemler halledilmektedir.

Geçici destekleme kabuğu üzerine kemer beton, grobeton üzerine ise invert beton yerleştirilerek, tünel kalıcı ve son çapına erişmektedir.

Urfa Tüneli'nde Beton İşleri

7,62 cm çapında olan Urfa Tüneli'nde dairesel kesitli beton kaplama ile işletme çapına erişilecektir. Grobeton, invert beton ve kemer betondan oluşan, değişik tip ve dozajlı beton işleri bulunmaktadır.

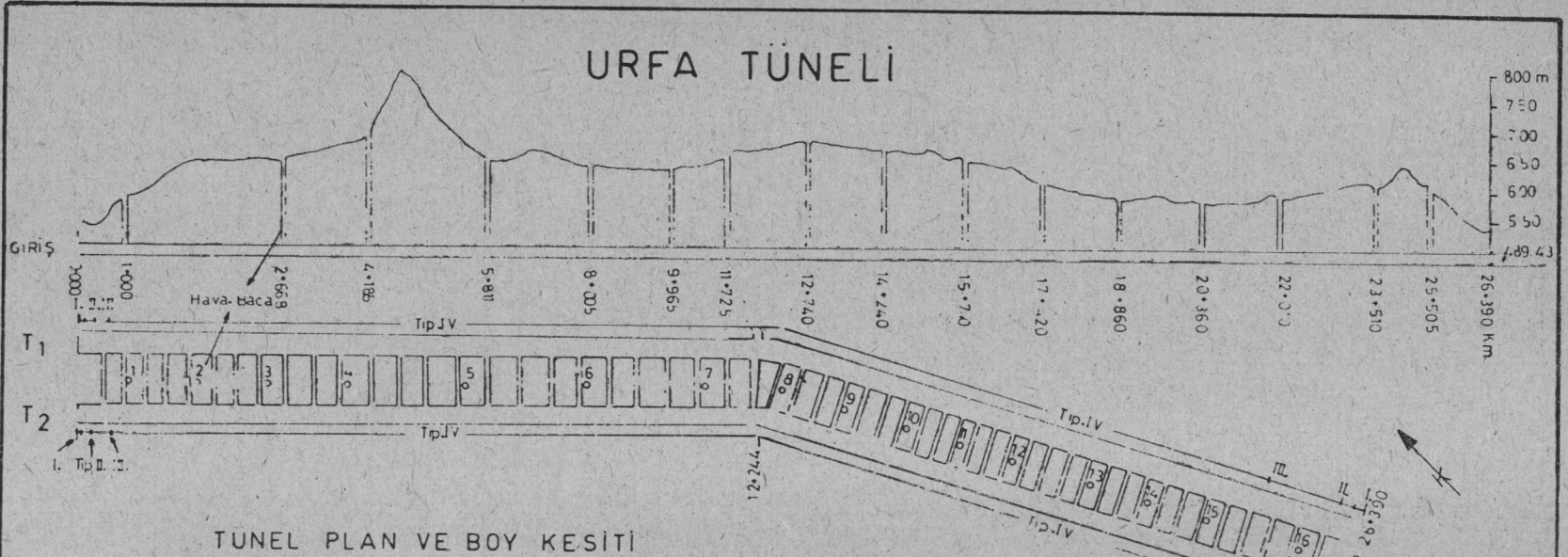
Grobeton : Dairesel kesitli Urfa Tüneli'nde 3. kademe kazı yüzeyine yerleştirilen 15 cm kalınlıkta ve 150 dozlu beton uygulamasıdır. Tünel tabanında 90 derecelik açıyı gören yay uzunluğu kadar 3. kademe kazı yüzeyini kapsamakta olup, 1. ve 2. kademedeki geçici desteleme kabuğunun (shotcrete + tel kafes + bulon + shotcrete) tünel tabanındaki sürekliliğini sağlayarak dairesel hal-

kanın bütünlüğünü oluşturmaktadır. Grobeton ana boyu 12,10 m'dir.

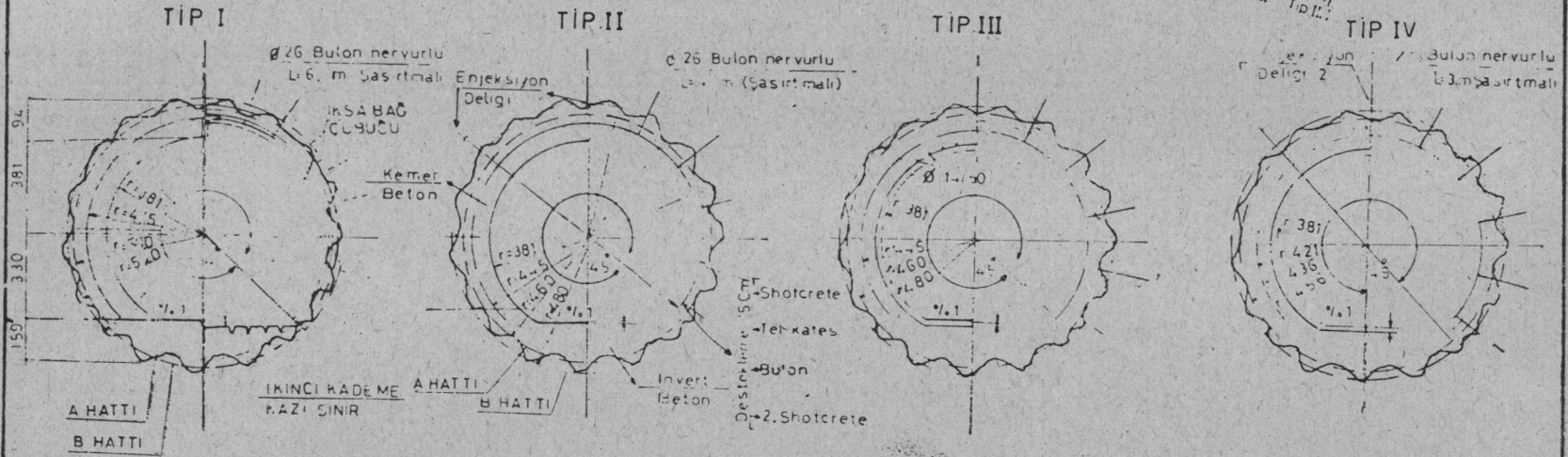
Invert Beton : Dairesel kesitli Urfa Tüneli'nin tabanında grobeton üzerine, 3. kademe kazı sınırına kadar yapılan kalıcı ve son betondur. 12,10 m'lik anolar halinde ve 330 dozlu taban beton kaplamasıdır. Dünya'nın en uzun sulama amaçlı Urfa Tüneli'nde inşaat sürerken ulaşım yardımcı olmak için, tünel tabanında 3,81 m uzunlukta bir düzlük oluşturulmuştur ve bu düzlükte tünel eksenini kesecek, dıştan içe yüzde 1'lik eğim verilmiştir. Değişik tip en kesitlere göre tünel ekseninde invert beton kalınlığı değişkendir. Buna göre Tip 1'deki invert beton 159,80 cm, Tip 2'de ve Tip 3'de 129,80 cm iken Tip 4'de 105,80 cm olmaktadır. Her iki ano arasında PVC su tutucu vardır.

Beton santrallerinde hazırlanan şartlara uygun beton karışımı transmikserlerle getirilerek, önceden hazırlanmış invert beton kalıplarına vibrasyonla yerleştirilmektedir.

URFA TÜNELİ

TUNEL PLAN VE BOY KESİTİ

TUNEL TIP EN KESİTLERİ

Jeofizik Yüksek Mühendisi
EFTAL GÖKÇE

Kemer Beton : Urfa tüneline 7,62 m işletme çapını oluşturan son ve kalıcı suyun içinden akacağı tünel yüzeyi kaplama betonu işlemidir. Ano boyu 12,10 m olup, her iki ano arasına PVC su tutucu konulmaktadır. Beton santrallerinde hazırlanan 350 dozlu, şartlara uygun beton karışımı, transmikserlerle (İtalyan - Cifa) önceden hazırlanan kemer betonu kalıplarına getirilerek, pompa ile basılmakta ve vibrasyonla yerleştirilmektedir.

Urfa Tüneli'nde, 4 tip en kesitte değişik donatı ve beton kalınlığı, tünel boyunca değişik metrelerde teknik hesaplara göre amaca uygun planlanmıştır.

Uygulanan kemer betonu kalınlıkları, tüneldeki metrelere ve demir donatıları aşağıdadır.

Beton Kalın- Tipi	lık (cm)	Tünel	Tünel Boyunca	
			Uzunluk, Girişte	Tünel Boyunca Uzunluk, Çıkışta
TİP 1	94	T 1	0 — 16	26 330,32 — 26 324,14
		T 2	0 — 16	26 320,28 — 26 312,53
TİP 2	64	T 1	16 — 145	26 324,14 — 26 021,64
		T 2	16 — 145	26 312,53 — 26 010,03
TİP 3	64	T 1	145 — 504	26 680,32 — 26 021,64
		T 2	145 — 569	26 010,03 — 24 539,00
TİP 4	40	T 1	504 — 24 680,32	
		T 2	569 — 24 539,28	

URFA TÜNELİ KEMER BETONU BİR ANO DEMİR DONATISI

Tip	Montaj	Tahvil	Ano'daki Adet	Tevzi	Ano'daki Adet, Dış	Ano'daki Adet, İç
TİP 1	Ø 32/15 Ø 28/11,5		106	Ø 14/30	71	64
TİP 2	Ø 32/15 Ø 28/11,5		106	Ø 14/30	69	64
TİP 3	Ø 14/30 Ø 14/30		41	Ø 14/30	37	
TİP 4	Ø 14/30 Ø 14/30		41	Ø 14/30	37	

Urfa Tüneli'nde Yapılan İşler

Urfa Tünelinde 1. ihale ile yapılmış işleri aşağıda genel olarak verdikten sonra, 7.9.1983 tarihi itibarıyla 2. ihale kapsamında yapımı süren tünel çalışmaları şunlardır.

1. ihalede yapılan çalışmalar : işin yüzde 18'i
Yaklaşım Tüneli : 1500 m
1. Kademe tünel kazısı : 9500 m (yaklaşık olarak işin yüzde 18'i)
Kazı miktarı toplamı : 494 000 m³ (yaklaşık olarak işin yüzde 17'si)

(1,6,7,8,9,15,16 nolu havalandırma bacalarındaki kazı çalışmaları dahil edilmiştir.)

2. ihalede yapılmakta olan işler : Kazı, destekleme, beton kazı : 7.9.1983 tarihi itibarıyla Urfa Tüneli inşaatı Giriş, Orta (Menba, Mansap), Çıkış ağzlarındaki T 1 ve T 2 ilerleme uzunlukları «Urfa Tüneli Tarihçesi» bölümünde verilmiştir. Kazı miktarları, uzunlukları ve türleri genel olarak aşağıdadır.

1. Kad. kazı uzunluğu (9500 m dahil)	: 15 985 m (işin % 30,3'ü)
2. Kad. kazı uzunluğu (1. iha. dahil)	: 14 118 m (işin % 26,7'si)
3. Kad. kazı uzunluğu (1. iha. dahil)	: 4 571 m (işin % 8,7'si)
Sadece 2 nci ihale için,	
1. Kademe kazı miktarı	: 230 026 m ³
2. Kademe kazı miktarı	: 106 225 m ³
3. Kademe kazı miktarı	: 25 417 m ³
Bağ Tünelleri kazı miktarı	: 10 711 m ³
Hava. Bacası kazısı miktarı	: 3 053 m ³
Ödeme Hattı dışı kazı	: 4 272 m ³
Toplam Tünel Kazısı Miktarı (2. ihale için)	: 379 704 m ³ (işin %12,7'si)
Eski yapılan kazı miktarı (1. ihale için)	: 494 000 m ³ (işin %17'si)
7.9.1983'de tünel kazısı miktarı toplamı	: 873 704 m ³ (işin %29,7'si)

DESTEKLEME : Sözleşme ve teknik şartnameye göre kazı ile birlikte gitmesi gereken geçici destekleme çalışmasında eksiklik bulunmaktadır. Desteksiz ve eksik destekli (shotcrete + tel kafes + bulon + shotcrete) sisteminden herhangi biri eksik olan yerler vardır. Uzunlukları kapsayan m'ler «Urfa Tüneli Tarihçesi» bölümünde verilmiştir. Tünellerdeki toplam desteksiz ve eksik destekli uzunluklar,

1. Kademe desteksiz yerlerin uzunluğu	: 287 m
1. Kademe eksik destekli yerlerin uzunluğu	: 718 m
2. Kademe desteksiz yerlerin uzunluğu	: 1 120 m
2. Kademe eksik destekli yerlerin uzunluğu	: 1 067 m

Urfa Tünelinde destekleme sistemini oluşturan tel kafes, kaya bulonu ve püskürtme betonu (shotcrete) sarfını kapsayan miktarlar şunlardır :

Püskürtme betonu (shotcrete) miktarı	: 49 347 ton (keşif'in % 16,5 i)
Kaya bulonu sarfı miktarı	: 391 093 kg (keşif'in % 8,5 -i)
Tel kafes sarfı miktarı	: 526 ton (keşif'in % 20,6 sı)

BETON : Urfa Tüneli'nde 2 nci ihale tarihinden sonra grobeton invert beton ve kemer beton çalışmaları vardır. 7.9.1983 tarihi itibarıyla tünellerde yapılan toplam beton miktarları ve uzunlukları aşağıda verilmiştir.

**TABLO 4. URFA TÜNELİ'NDE YAPILAN
BETON CİNSİ VE UZUNLUKLARI**

Yer	Grobeton (m)	İnvert Betonu (m)	Kemer Betonu (m)
Giriş	943	438	—
Menba (orta ağız)	489	484	—
Mansap (orta ağız)	901	787	—
Çıkış	2 297	1 688	331

Miktarlar,	
Ön kaplama betonu	: 348 m ³
Grobeton	: 1 729 m ³
İnvert betonu	: 6 394 m ³
Kemer betonu	: 5 445 m ³
Toplam beton miktarı	: 33 916 m ³
(işin yüzde 2,95'idir)	

Urfa Tüneli'nde Yapılacak İşler

Urfa Tünelinde 15 + 985 kilometre 1. kademe kazı yapılmış olup, bu miktar, işin yüzde 30,3'ünü teşkil etmektedir. Yapılacak 1. kademe tünel uzunluğu 36 + 735 km olup, kazılacak Urfa Tüneli'nin yüzde 69,7'sini oluşturmaktadır.

T 1 tünelinde 18 + 183 km ve T 2 tünelinde 18 + 567 km daha kazılacak tünel 1. kademe uzunluğu vardır. Görüldüğü gibi Urfa Tüneli'nin delinmesi için yaklaşık her tünelde 18,5 km'lik daha kazı gerekmektedir.

Yine Urfa Tüneli'nde yüzde 73,3'lük 2. kademe kazısını oluşturan 38 + 602 km'lik kazı ve yüzde 91,3'nü teşkil eden 48 + 149 km'lik 3. kademe kazı bilâhare yapılmakta olup, işin ikmal tarihi ise 30.12.1987'dir

Bilindiği gibi tünel desteklemesi, tünel kazısı ile paralel gitmelidir. Halen tünellerin 1. kademesinde 1005 m desteksiz veya eksik destekli yerler vardır. Ayrıca 2. kademe 2187 m desteksiz veya eksik destekli tünel yüzeyi bulunmaktadır. Desteksiz veya eksik destekli tünel yüzeyleri, «Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi»ne göre hemen ikmal edilmelidir.

Urfa Tüneli keşfine göre yüzde 83,5'lük püskürtme betonu, yüzde 91,5'lük kaya bulonu ve yüzde 79,4'lük daha tel kafes ileride tünel açıldıkça kullanılacaktır.

Urfa Tüneli'nde sözleşmeye göre beton işleri tünel kazısını 1000 m geriden takip etmelidir. Halen grobeton, invert ve kemer beton uygulaması 33 916 m³ olup, işin yüzde 2,95'ini teşkil etmektedir. Geriye kalan yüzde 97,05'lik orandaki beton çalışması ileride ikmal edilecektir.

Urfa Tüneli'nde bugüne kadar 873 704 m³ tünel kazısı yapılmış olup, işin yüzde 29,7'sini teşkil etmektedir. Keşfe göre yüzde 70,3'lük kazı miktarı ileri tarihlerde işin devamında tünel kazısı olarak ikmal edilerek Urfa Tüneli delinmiş olacaktır.

Sonuç

Urfa Tüneli'nde tünel uzunluğu olarak yapılan kazı işin üçte biri civarındadır, kalan tünel kazısı 36,735 kilometre ise 30.12.1987 tarihine kadar ikmal edilecektir. Halen çalışmakta olan Paurat'ın günde 10 metre ilerlemesi halinde bu tünel kazısının dört adet Paurat ile zamanında bitebileceği mümkün olacaktır. Tünel kazısını etkileyen jeolojik ve diğer nedenleri de dikkate almak gerekmektedir.

Tünel desteklemesi mutlaka kazı ile beraber gitmelidir. Uzun süren tünel kazısı boyunca ve «Yeni Avusturya Tünel Açma Yöntemi»ne göre tünel emniyetini sağlamak için kazı sonrası hemen destekleme çalışmaları tamamlanmalıdır. Ayrıca ek desteklemeyi gerektiren yerlerde zaman kaybedilmemeli ve emniyeti sağlayıcı işlemler hesaplanarak uygulanmalıdır. Marn formasyonunun niteliğini açıklayıcı kaya mekaniği deneyleri yapılarak, tünel kazısı ve desteklemesi için gerekli bilgiler edinilmelidir.

Beton işlerinde gerekli araştırmalar sık sık yapılarak ideal beton çalışmaları sağlanmalıdır.

Netice'de Dünya'nın en uzun sulama amaçlı tüneli olan Urfa Tüneli, TÜRK mühendis ve işçisinin ve personelinin bir eseri olacak ve Ülkemize büyük yararlar sağlayacaktır.

İŞLETME VE SU DAĞITIM TEKNİSYENLERİ TEMEL EĞİTİM SEMİNERİ

DSİ İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı'nca 10 - 21 Ekim 1983 tarihleri arasında Bolu Gököy tesislerinde açılan "işletme ve su dağıtım teknisyenleri temel eğitim" semineri, Turgut Uluer tarafından idare edilecek. Seminer programında yer alan konular ve bunları sunacak konuşmacılar şöyle:

1. DSİ'nin görev ve sorumlulukları, işletme ve bakım hizmetlerinin organizasyonu, Turgut Uluer
2. İşletme ve su dağıtım teknisyenlerinin görev ve sorumlulukları, Sema Özen
3. Toprak, su ve bitki arasındaki ilişkiler, Nuran Özgenç
4. Tesislerin tanıtılması, muayenesi, bakım ve onarımı, Şahin Bekişoğlu
5. Cıvardaki tesislerde teknik inceleme yapılması
6. Sulama metodları, sulama randımanları, ölçü tesisleri ve su kayıtlarının tutulması, Tahsin Güreli
7. Yabancı ot ve zararlılarla mücadele, Ahmet Sezgin
8. Devlet Su İşleri ve çiftçiler arasındaki ilişkiler ve sulayıcı grupları, Orhan Ecevit
9. Cıvar tesislerde teknik inceleme yapılması
10. Planlı su dağıtımı, Lütfi Şahin
11. Taban suyunun kontrolü, izlenmesi ve sahada incelenmesi, Servan Yıldırım
12. Ölçme, tahakkuk, tahsilât, mahsul sayımı ve sulama ücretleri, Ergun Döker
13. Diğer konular ve değerlendirme

Kırşehir ve Yozgat Sulamaları

- Kırşehir'de inşaatı tamamlanan Kültepe, Bozkır ve Çoğun barajlarıyla toplam 7 855 hektar arazide sulamaya geçildi, Kırşehir il merkezinin ve 1 207 hektar alanın taşkınlardan korunması imkân dahiline girdi
- Yozgat'ta halen inşaatı devam eden Boğazlıyan - Uzunlu Barajı ve sulaması 1986 yılında işletmeye açılacak ve 7 800 hektar alanda sulama yapılması imkân dahiline girecek

DSİ XII. Bölge Müdürlüğü Kayseri - Kırşehir - Nevşehir - Yozgat

KIRŞEHİR KÜLTEPE PROJESİ

DSİ'nin Kırşehir ili hudutları içinde kalan ve uzun vâdeli yatırım programında yer alan Büyük Su İşleri'nin hepsi ikmal edilerek işletmeye açılmıştır. Bu işlerle ilgili kısa bilgiler aşağıda verilmiştir.

Bu ilde diğer su ve toprak kaynaklarının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar Bölgemizce sürdürülmektedir.

Projenin Yeri

Proje; Orta Anadolu'da Kırşehir il merkezinin 35 km güneybatısında Kızılırmak nehrinin yan kollarından Köşkerliözü deresi üzerinde yer almaktadır.

Projenin Tanıtılması

Köşkerliözü deresi üzerinde inşa edilen ve aşağıda karakteristikleri yazılı Kültepe Barajı ile 2741 hektar arazi cazibe ile sulama imkanına kavuşmuş olmaktadır. Açılan ana tahliye ve teşkil edilen sulama şebekesi ile de söz konusu araziden 1000 hektar'lık kısmı ıslah edilmiş ve taşkınlardan korunmuş olmaktadır.

Kültepe Barajı

Amacı	: Sulama + taşkın koruma
Tipi	: Toprak dolgu
Yüksekliği (talvegden)	: 33,70 m
Aktif göl hacmi	: 21 milyon m ³
Toplam göl hacmi	: 25 milyon m ³
Tesis bedeli	: 420 milyon TL (yapıldığı yılların fiyatları ile)

Kültepe Sulaması

Sulama yeri	: Kültepe Barajı
Sulama alanı	: 2741 ha
Sağ ana kan. sul. al.	: 1423 ha
Sol ana kan. sul. al.	: 1318 ha

Şebeke tipi	: Beton kaplamalı klâsik tip
Ana kanal top. boyu	: 33 345 m
Sulama şebekesi	: 58 092 m
Drenaj şebekesi	: 41 020 m
Tesis bedeli	: 158 milyon TL (yapıldığı yılların fiyatları ile)

Bozkır Barajı

Amacı	: Sulama + taşkın koruma
Tipi	: Kaya + toprak dolgu
Yüksekliği (talvegden)	: 45 m
Aktif göl hacmi	: 5,2 milyon m ³
Toplam göl hacmi	: 6,1 milyon m ³
Tesis bedeli	: 79 820 000 TL (yapıldığı yılların fiyatları ile, 1976 - 1979)

Bozkır Sulaması

Su alma yeri	: Bozkır Barajı
Sulama alanı	: 971 ha
Sağ ana kanal sul. alanı	: 468 ha
Sol ana kanal sul. alanı	: 503 ha
Ana kanal toplam boyu	: 12 950 m
Şebeke tipi	: Beton kaplamalı klâsik tip
Sulama şebekesi	: 29 840 m
Drenaj şebekesi	: 22 100 m
Tesis bedeli	: 103 026 000 TL

Proje Ekonomisi

Toplam tesis bedeli	: 192 846 000 TL
Toplam yatırım bedeli	: 236 173 000 TL
Fayda masraf oranı	: 1,52
Yetiştirilecek mahsuller	: Buğday, Arpa, Ayciçeği, Patates, Fasulye, Soğan, Pancar, Yonca, Fiğ, Bos-tan, Sebze, Meyve, Bağ, Ağaçlık

KIRŞEHİR - KÜLTEPE BARAJI'nun bu yıl işletmeye açılmasıyla 2741 hektar arazide sulama yapılması ve 1000 hektar alanın taşkınlardan korunması imkân dahilinde girdi, Ağustos 1983

Proje Uygulama Plânı

Bozkır projesi ünitelerinden Bozkır Barajına 1976 yılında, Bozkır sulamasına 1978 sonunda başlanmıştır.

Bozkır Barajı 1979 sonunda ikmal edilmiş, Bozkır sulaması ise 1980 yılında 8/505 sayılı kararnameye istinaden yüklenici tarafından tasfiye edilmiştir. İşe emnaten devam edilerek 1982 yılında ikmal edilip işletmeye açılmıştır.

KIRŞEHİR ÇOĞUN PROJESİ

Çoğun projesi Orta Anadolu'da, Kızılırmak havzasında bulunan Kılıçözü deresinin su toplama havzasındadır.

Projenin Tanıtılması

Çoğun projesi, Çoğun Barajı, Çoğun sulaması, içdeliöz derivasyonu, Kılıçözü deresi ıslahı ve Güzler sulaması ünitelerinden meydana gelmektedir. Toplam 4143 hektar arazinin sulanması ve drenajı ile Kırşehir il merkezinin taşkından korunmasını amaçlamıştır.

Köşkerliözü Tahliyesi

Islah edilen yatak : Köşkerliözü
Tahliye kanal boyu : 6 000 m
Tesis bedeli : 24 milyon TL

Bu tahliye kanalı da Bölgece pür emanet olarak açılmış ve işletmeye sokulmuştur.

Proje Ekonomisi

Toplam tesis bedeli	: 602 milyon TL
Toplam yatırım bedeli	: 710 milyon TL
Fayda masraf oranı	: 1,17
Yetiştirilecek Mahsuller	: Buğday, Arpa, Ayciçeği, Patates, Fasulye, Soğan, Pancar, Yonca, Fiğ, Sebze, Bostan, Meyva, Bağ, Açaçlık

Proje Uygulama Plânı

Kültepe projesi ünitelerinden Kültepe Barajına 1975 yılında, Kültepe sulamasına 1976 yılında başlanılmıştır. Her iki iş de 1980 yılında yüklenicilerince 8/505 sayılı kararnameye istinaden tasfiye edilmiştir. Bunun üzerine Kültepe Barajına Bölge ihaleli, Kültepe sulamasına emnaten olarak devam edilmiş ve 1983 yılı işletme mevsiminde proje tümü ile deneme işletmesine açılmıştır.

Çiftçilerin sulu tarıma büyük ilgi göstermesi nedeniyle deneme işletmesi hayli başarılı olmuş ve sulama oranı yüzde 50'nin üstüne çıkmıştır. Sulu tarımdaki gelir artışını gören yöre çiftçileri, eskiden nadasa bıraktıkları sahalarda 1984 yılında sulamaya dönük mahsul ekmek düşüncesi ile hazırlıklarını yapmaktadır. Bu nedenle DSI'ye sık sık müracaatla bilgi almaktalar ve şükranlarını ifade etmektedirler.

**KIRŞEHİR - KÜL-
TEPE BARAJI** su al-
ma yapısı, Ağustos
1983

NİĞDE BOZKIR PROJESİ

Orta Anadolu'da Niğde ile Ortaköy İlçesinin 7 km kuzeydoğusunda, Kırşehir ili ile Bozkır köyü hudutlarının birleştiği yerde, Kızılırmak nehrinin yan kollarından Höşür deresi üzerinde yer almaktadır.

Projenin Tanıtılması

Höşür deresi üzerinde inşa edilen ve aşağıda karakteristikleri yazılı Bozkır Barajı ile 971 hektar arazi cazibe ile sulama imkânına kavuşmuş olmaktadır.

Barajın yapımı, açılan ana tahliye teşkil edilen sulama şebekesi ile de söz konusu araziden 207 hektar'lık kısmı ıslah edilmiş ve taşkından korunmuştur.

Çoğun Barajı

Amacı	: Sulama + taşkın
Tipi	: Toprak + kaya dolgu
Yükseklik (talvegden)	: 28,5 m
Aktif göl hacmi	: 19,9 milyon m ³
Toplam göl hacmi	: 22,3 milyon m ³
Tesis bedeli	: 22 322 000 TL (yapıldığı yıl fiyatları ile, 1969 - 1975)

Çoğun Sulaması

Su alma yeri	: Çoğun Barajı
Sulama alanı	: 2068 ha
Sağ sahil cazibe	: 706 ha
Sol sahil cazibe	: 1362 ha

Şebeke tipi	: Beton kaplamalı klâsik tip
Ana kanal top. boyu	: 35 888 m
Sul. şebekesi top. boyu	: 69 048 m
Drenaj şebekesi top. boyu	: 36 928 m
Tesis bedeli	: 16 162 000 TL (yapıldığı yıl fiyatları ile, 1968 - 1976)

İğdeliöz Derivasyonu

Su alma yeri	: İğdeliöz regülâtörü
Kanal tipi	: Beton kaplamalı klâsik tip
Kanal boyu	: 5 392 m
Tesis bedeli	: 11 736 000 TL (1976 - 1979 yılı fiyatları ile)

Güzler Yerüstü Sulaması

Su alma yeri	: Güzler regülâtörü
Sulama alanı	: 2075 ha
Sağ sahil cazibe	: 1275 ha
Sol sahil cazibe	: 800 ha
Şebeke tipi	: Beton kaplamalı (Klâsik tip)
Ana kanallar top. boyu	: 33 247 m
Sulama şebekesi top. boyu	: 54 369 m
Drenaj şebekesi top. boyu	: 20 061 m
Tesis bedeli	: 82 857 000 TL (1976 - 1981 fiyatları ile)

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Münir Güney, Yozgat'a yaptığı gezi sırasında Uzunlu sulaması ve drenaj tesisleri inşaatını inceledikten sonra deneme üretimi yapan kanalet fabrikasını işletmeye açtı, 16 Haziran 1983

Güzler Yeraltı Sulaması

Kılıçözü deresi ıslahının yapılması ile bendleri yıkılan çiftçilere su haklarını iade için dört adet yeraltısuyu kuyusu (beheri 80 lt/san kapasitede) açıldı ve 5600 m kanal yapıldı.

Kılıçözü Deresi Islahı

Kanal tipi	: Seddeli trapez + rıhtım duvarı
Kanal kapasitesi	: 65 m ³ /san
Kanal toplam boyu	: 36 861 m
Taşkından koruduğu saha	: İl merkezi
Tesis bedeli	: 40 milyon TL

Proje Ekonomisi

Toplam tesis bedeli	: 234 765 000 TL
Toplam yatırım bedeli	: 309 980 000 TL
Fayda masraf oranı	: 1,40
Yetiştirilecek mahsuller	: Buğday, Arpa, Yonca, Fiğ, Pancar, Patates, Fasulye, Bahçe ve Kavaklık

Proje Uygulama Plânı

Çoğun projesine dahil ünitelerden Çoğun Barajına 1969 yılında, başlanmış ve 1975 yılında bitirilmiştir. Çoğun sulamasına 1968 yılında başlanmış ve 1976 yılında bitirilmiştir. İğdeliöz derivasyonuna 1977 yılında başlan-

mış ve 1979 yılında bitirilmiştir. Güzler sulamasına 1976 yılında başlanmış ve 1981 yılında bitirilmiştir. Kılıçözü deresi ıslahı işine 1974 yılında emanet olarak başlandı ve 1982 yılında bitirildi. Böylece proje bütün üniteleri ile bitirilerek işletmeye açılmış oldu.

YOZGAT - BOĞAZLIYAN UZUNLU PROJESİ

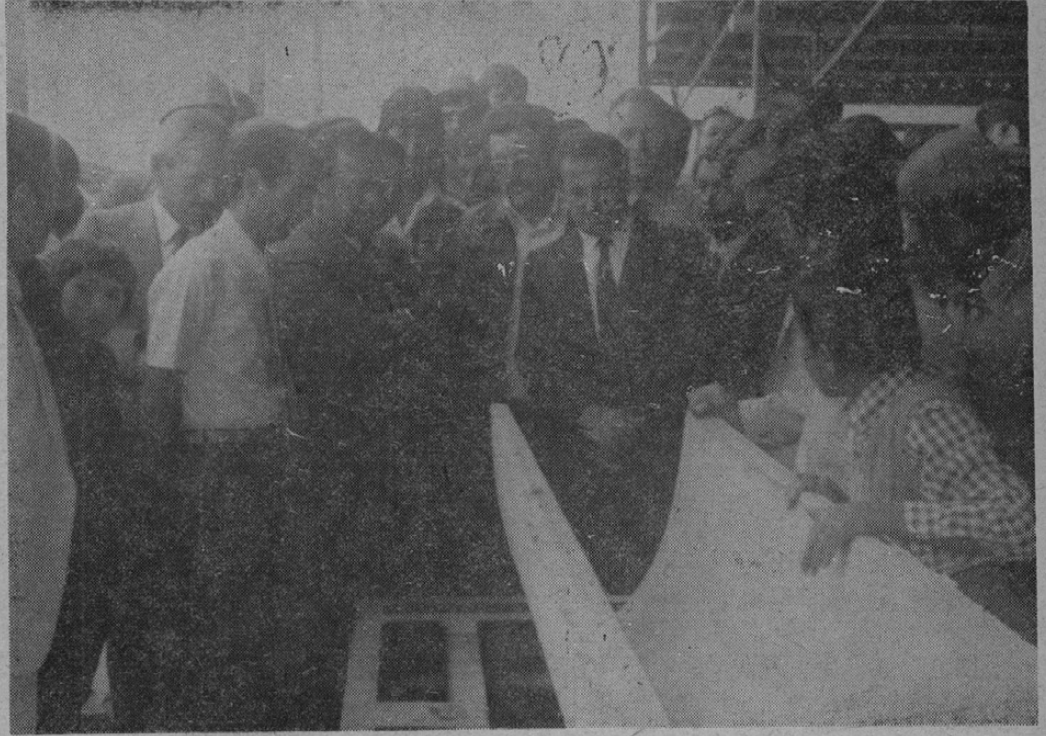
- Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Uzunlu sulamasını gezdi, deneme üretimi yapan kanalet fabrikasını hizmete açtı ve Bölge yetkililerinden bilgi aldı

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Münir GÜNEY Yozgat iline yaptığı gezi sırasında, 16.6.1983 tarihinde inşaatı hızla devam etmekte olan Boğazlıyan ilçesindeki Uzunlu Sulaması ve Drenaj Tesisleri inşaatını inceliyerek deneme üretimi yapan kanalet fabrikasını hizmete açmış ve Bölge yetkililerinden bilgi almıştır.

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Münir GÜNEY açılış sırasında yaptığı konuşmada; DSİ'nin yaptığı büyük yatırımları ve bu yatırımların memleket ekonomisi ve kalkınmasına olan çok önemli katkılarını anlatarak, bu projenin de aynı şekilde yöre halkının ekonomik kalkınmasında önemli rol oynayacağını belirterek, projenin yöre halkına ve memleketimize hayırlı olması dileğiyle, projede emeği geçenleri kutlamıştır.

DSİ XII. Bölge Müdürü Naci Bektaş, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Münir Güney'e kanalet fabrikasının çalışması hakkında bilgi sundu, 16 Haziran 1983

Projenin Yeri

Proje; Orta Anadolu'da Kızılırmak havzasında Delice ırmağının Kozanozü kolu üzerindedir.

Projenin Tanıtılması

Kozanozü deresi üzerinde inşa edilmekte olan Uzunlu Barajında depolanan sudan cazibe ile 7800 ha arazi sulanacaktır.

Ayrıca, gerek baraj gerekse taşkın koruma tesisleri ile de arazinin taşkından korunması sağlanmış olacaktır.

Uzunlu Barajı

Amacı	: Sulama ve taşkından koruma
Tipi	: Toprak dolgu
Yüksekliği (talvegden)	: 48,40 m
Aktif göl hacmi	: 39 milyon m ³
Toplam göl hacmi	: 49 milyon m ³
İhale bedeli	: 305 367 000 TL (1979 yılı ihalesi)

Uzunlu Sulaması

Su alma yeri	: Uzunlu Barajı
Sulama alanı	: 7800 ha (brüt)
Şebeke tipi	: Ana kanallar klâsik tip, yedekler kanalet tip

Ana kanalların boyu	: 60 100 m
Kanaletlerin boyu	: 236 200 m
İhale bedeli	: 1 200 321 000 TL (1982 yılı ihalesi)

Taşkın Koruma Tesisleri

Taşkın kanalı tipi	: Seddeli toprak kanal
Taşkın kanalı boyu	: 14 00 m
Tesis bedeli	: 200 milyon TL

Proje Ekonomisi

Toplam tesis bedeli	: 3 572 000 000 TL
Toplam yatırım bedeli	: 4 346 272 000 TL
Fayda masraf oranı	: 1,74
Yetiştirilecek mahsuller	: Buğday, arpa, yonca, şeker pancarı, fasulye, nohut, meyva v.s.

Proje Uygulama Planı

Uzunlu Barajı, Uzunlu Sulaması ve Taşkın Koruma tesislerinden oluşan projenin, baraj ünitesine 1979 yılında başlanmış olup 1985 yılında bitirilecektir. Uzunlu sulaması işine 1982 yılında başlanmış olup büyük kısmı 1984'de, tamamı 1985'de bitirilecektir. Taşkın koruma ve tahliye tesislerine emaneten devam edilmekte olup, 1985 yılında bitirilecek ve proje tümü ile 1986 yılında işletmeye açılmış olacaktır.

GENEL MÜDÜRLÜK

faaliyetleri

ETÜD VE PLÂN

Plânlama, I

- Avrupa Ekonomik Komisyonu'na (AEK) takdim edilmek üzere «Türkiye'de Sulama Suyunun Rasyonel Değerlendirilmesinde Ekonomik Araçların Dolü Hakkında Rapor» hazırlanıyor.
- AET tarafından 21 Ağustos - 14 Eylül 1983 tarihleri arasında Almanya'da tertiplenen Enerji Plânlaması seminerine iştirak edildi.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca tertiplenen su plânlamasıyla ilgili çalışmalara devam edildi.
- Kura Projesi İstikşaf Raporu çalışmalarına devam ediliyor.
- Aşağı Kızılırmak Projesi Obruk Barajı plânlama çalışmalarına devam ediliyor.
- Bölgelerden gelen raporların tetkikine devam edildi.

Plânlama, II

- Adıyaman-Kâhta projesi ana plân çalışmaları sürdürüldü.
- Adıyaman-Göksu-Araban projesi ana plân çalışmalarına devam edildi. Projenin bir ünitesi olan Çataltepe Barajı mühendislik çalışmalarına devam edildi.
- Çorum ili içmesuyu temini plânlama çalışmaları devam edildi.
- Yedigöze Barajı plânlama raporu incelendi.

Plânlama, III

- Peri enerji kademeleri master plân çalışmaları devam ediyor.
- Konaktepe barajı plânlama çalışmaları devam ediyor.

- Uzunçayır barajı plânlama çalışmaları devam ediyor.
- Derinöz projesi plânlama raporu inceleniyor.
- Bitlis Güzeldere ve Ayşehatun barajları etüd ediliyor.

Plânlama, IV

- Aşağı Fırat projesi fizibilite çalışmalarına devam edildi.
- Botan projesi istikşaf çalışmalarına devam edildi.

Hidroloji

A — Kontrol Edilen Raporlar

- Erzurum-Karayazı-Köyceğiz göleti plânlama raporu
- Edirne-Merkez-Uzgaç göleti ön inceleme raporu
- Balıkesir - Balya-Alidemirci göleti ön inceleme raporu
- Balıkesir - Merkez - Ovacık göleti ön inceleme raporu
- Besni barajı taşkın hidrolojisi ön inceleme raporu
- Kocaeli merkez Şahinler göleti istikşaf raporu

B — Bölgeler Adına Yapılan Çalışmalar

- Urfa tüneli sulaması sulama suyu ihtiyaçları
- Yukarı Yeşilirmak, Alsancak projesi (7 adet) sulama suyu ihtiyaçları
- Eskişehir-Çifteler Hanköy Üççam göleti plânlama raporu
- Adıyaman-Göksu-Araban sulama suyu ihtiyaçları

Tarımsal Ekonomi

- Aşağı Fırat Projesi Urfa Ceylanpınar sulaması, Mardin Ceylanpınar ovaları tarımsal ekonomi büro çalışmalarını devam ediyor.
- 25 Eylül - 2 Ekim 1983 tarihleri arasında İstanbul Cevizli eğitim tesisinde yapılan Tarımsal Ekonomi Semineri tamamlanarak Ankara'ya döndü.
- Tarımsal Ekonomi Fen Heyeti Müdürü Abdülme-sih Abidoğlu ve Başmühendis Tuncel Esen taşkın problemlerini yerinde incelemek üzere XI. Bölge-ye gittiler.
- Edremit projesi, tarımsal ekonomi ve taşkın büro çalışmalarına başlandı.
- Bölgelerden, Plânlama Müdürlüklerinden ve Kü-çüksü İşleri Fen Heyeti Müdürlüğünden gelen rap-örler kontrol edildi.
- Diğer işlere süresi içinde devam edilmektedir.

Harita**A — Arazi Çalışmaları**

- Karakaya Barajı nehir en kesitleri alımı tamam-landı. Buradaki hidrografi ekibi hidrografik hari-ta alım işi için XI. Bölge Müdürlüğü Edirne-Sü-loğlu barajına gittiler, çalışmalara başladılar.
- Diğer ekip ise Atikhisar barajında hidrografik ha-rita alım çalışmalarını bitirdi, Çaygören barajı hidrografik haritası işine başladı.

B — Büro Çalışmaları

- Yatağan termik santrali kül havzası harita alım işinin büro kontrolü tamamlandı.
- Mumcular baraj yeri ve Tortul baraj yerine ait ha-rita alım işlerinin kontrolleri tamamlanarak hari-ta teknik arşivine alınmıştır.
- Elbistan-Afşin ovaları harita bütünlemesi işinin kontrolü devam ediyor.
- 1984 yılı uzun vadeli uygulama programı hazırlan-ması devam ediyor.

Toprak ve Drenaj**A — Plânlama Arazi Sınıflandırma**

- Eylül ayı içinde; yazımı tamamlanan 2 + 1 (prog-ram dışı) adet rapor kontrol edilmiş, 1 + 1 adet rapor basıma gönderilmiş ve 3 adet raporun ba-sımı sonuçlandırılarak arşiv'e alınmıştır.

Tamamlanarak Kontrolü Yapılan Raporlar :

- Aras-Karakurt projesi Sithan göleti sulaması, Pa-sinler-Serçeboğazı projesi Serçeboğazı sulaması revize, Porsuk-Eskişehir projesi Mihalıççık-Kayı

II. göleti sulaması (program dışı)**Basıma Gönderilen Raporlar :**

- Yukarı Sakarya-Alikan projesi Alikan ovası sula-ması ek saha, Sakarya-Yenice projesi Yenice ovası II. kısım ek saha (Hamitabat pompajı) (program dışı)

Arşive Alınan Raporlar :

- Ege-Tuzla projesi Tuzla ovası revize, (Menent) projesi İkizcetepeler barajı sulaması (Pamukçu ovası), Aşağı Gediz projesi Menemen sol sahil su-laması (Maltepe ovası)
- Ayrıca, arazi çalışmalarına yardımcı olmak üzere Elâzığ-Diyarbakır-Urfa-Sivas-Kahraman Maraş Böl-gelerine gidilmiştir.
- Bugünedek; 1983 yılı çalışma programı'nda bulu-nan 27 + 10 (program dışı) adet projenin raporu yaz-ılmış, 32 + 8 adet projenin raporu kontrol edilmiş ve 43 + 5 adet projenin rapor basım işi gerçek-leştirilmiştir.

B — Plânlama Drenaj

- Eylül ayı süresince; Muş projesi Muş ovası sula-ması raporu ile Batman sağ sahil ovaları muhtı-rası yazımlarına devam edilmiş, Kızılırmak-Obruk projesi Obruk sulamaları raporu kontrol edilmiş, Aşağı Seyhan ovası IV. Merhale projesi (7 YP-8 YP sahaları) ek saha (Bebeli-Adalı) raporu ve Muş projesi Muş ovası sulaması raporu 2. cildi basıma gönderilmiş, basımdan gelen Konya projesi Bey-şehir-Sevindik barajı sulama sahası, Akhisar pro-jesi Lütfiye ovası ile Küçük Menderes projesi Tur-gut ve Yelki sulama sahaları muhtıraları arşiv'e alınmış, arazi çalışmalarına yardımcı olmak üzere Antalya Bölgesine gidilmiştir.
- Bugüne kadar; 1983 yılı çalışma programında yer alan 6 adet projenin raporu yazılmış, 9 adet pro-jenin rapor kontrolü ile 10 adet projenin rapor basım işi gerçekleştirilmiş durumdadır.

C — Detaylı Arazi Sınıflandırma-Drenaj

- Program dışı yazımı tamamlanan Kavuncu pro-jesi, Kavuncu sulaması toprakları, kimyasal ıslah raporunun kontrolünün bitirilmesi ve basımdan ge-len Düzce-Efteni projesi Düzce ovası sulama ve ıslahı arazi sınıflandırma raporu ile Örencik-Çav-darhisar projesi Çavdarhisar sulaması drenaj ra-poru'nun arşiv'e alınması nedeniyle, Eylül ayı so-nuna kadar program dışı bir adet arazi sınıflandır-ma raporu yazılarak kontrol edilmiş, 2 adet dre-naj raporunun kontrolü tamamlanmış ve 2 adet arazi sınıflandırma ile 3 adet drenaj raporunun basımı gerçekleştirilmiştir.
- Eylül ayı içinde, ayrıca, bir adet küçük su işleri muhtırası cevaplandırılmış ve 4 adet plânlama ra-

porunun toprak kaynakları'na ilişkin değerlendirme muhtırası hazırlanmıştır.

Su ve Toprak Lâboratuvarı

Yapılan Analizin Adı	Adedi
— Sulama Suyu	219
— Rüşubat	138
— Fotofleym	273
— Genel Toprak	1 804
— Mekanik	471
— RAM	91
— Hakiki Özgül Ağırlık	52
— Alkalik	25
— Tuzluluk	29
— Özel	545

Rasatlar

- Akım ve göl gözlem istasyonlarının 1977-1980 arası yıllıkların matbaada basım işleri devam ediyor.
- 1981-1982 yıllarına ait AĞI-GGI'larının akım anahtar çalışmaları ve EBİM föylerinin hazırlığı devam ediyor.
- Kar gözlem, kitap çalışmaları devam ediyor.
- Taşkın envanteri çalışmalarından XIX. havzanın rapor çalışmaları devam ediyor.
- Değerlendirme ve kontrol çalışmalarının başlangıcı olarak menba ve mansabında AĞI'nu bulunan akarsuların akım tablolarının kontrolü ve hidrograf analizleri başladı ve devam ediyor.
- Stajyer öğrencilerin çalışmaları devam ediyor.
- Meteoroloji istasyonlarının Haziran ayı değerlendirmeleri tamamlandı. Temmuz ayı değerlendirmeleri devam ediyor.
- 1979 Meteoroloji Rasat Yılığın basımı tamamlandı. Dağıtım hazırlığına başlandı.
- Kar gözlemleri ile ilgili yenileme raporu hazırlandı.
- Ünitelere, Bölgelere ve diğer teşkilâtlara, hidrometri ve meteorolojik olarak, 17 tane muhtıra ve 140 adet tablo hazırlanarak gönderildi.
- Bölgelerden gönderilen rüşubat ve kalite analizlerinin sıralanarak gruplandırılması devam ediyor.
- Üretim ve program çalışmaları için XXII. Bölge (Trabzon) Müdürlüğü'ndeki çalışmalar tamamlandı.
- III. Bölge (Eskişehir) Müdürlüğünde hidrometrik ve meteorolojik aletlerin bakım ve onarımı için görevlendirilen ekibin görevi devam ediyor.

- Bütün bölgelere ait 14 adet limnigraf ile 3 adet pluviografin bakım ve onarımı tamamlandı.

Enerji

- Uzunçayır barajı hidroelektrik santrali değişik kurulu güçleri için daimî teçhizat maliyetleri hesaplandı.
- Kâhta pompaj projesinde pompa ve cebri boru maliyetleri hesaplandı.
- Çine projesi plânlama raporu incelenmektedir.
- Enerji ile ilgili toplantılara iştirak edildi.

Küçük Su İşleri

Eylül 1983 ayı içerisinde Fen Heyeti Müdürlüğü-müzde aşağıda isimleri yazılı konularda çalışmalar yapılmış ve normal yazışmalar devam etmiştir.

Ön İnceleme

- İzmir-Ödemiş-Ovakent kasabasının taşkından korunması
- İzmir-Aliğa-Çıtak arazisinin Kocadere taş. kor.
- İzmir-Tire-Eğridere ve Çoban köylerinin taş. kor.
- Eskişehir-Mihalıççık ahır arazi taş. kor.
- Artvin-Yusufeli-Narlık köyünün Haviskar deresi taş. kor.
- Artvin-Hopa-Kemalpaşa bucağı Temel Eğt. Ok. ile Orta okulun taş. kor.
- Tokat-Turhal-İskele mah. taş. kor.
- Çanakkale-Gökçeada Çınarlı kasabası taş. kor.
- Sivas-Gürün-Sarıca köyü taş. kor.
- Diyarbakır-Bismil-Aşağıdarlı köy. taş. kor.
- Ankara-Çamlıdere ilçe merkezi içinde Acun deresi ıslahı
- Bolu-Merkez-Çamyayla köyünün taşkından korunması
- Çorum-Merkez-Femz araz. taş. kor.
- Bolu-Gerede-Salur köyü araz. taş. kor.
- Sivas-Gürün-Sarıca köyünün taşkından korunması
- Sivas-Zara-İkideğirmen köyü arazilerinin taşkından korunması
- Malatya-Hekimhan-Güvenç köyünün taşkından korunması
- Malatya - Yeşilyurt - Gündüzbey köyünün taşkından korunması

- Malatya-Darende-Ozan köyü arazisinin taşkından korunması
- Malatya-Darende-Yeniköy ve civar köyleri sulaması
- Elazığ-Karakoçan-Akkuş köyü ve arazisinin taşkından korunması
- Zonguldak-Safranbolu-Çıraklar köyünün taşkından korunması
- Ankara-Yenimahalle-Ahi köyünün taşkından korunması
- Bolu-Gerede-Balcılar köyü ve arazisi taşkından korunması
- Bolu-Gerede-Salurköyü ve arazilerinin taşkından korunması
- Bolu-Düzce-Orman fidanlığının Büyük ve Küçük Melen çayı taş. kor.
- Tokat-Zile-Kurupınar köyü ve arazisinin Gadellez deresi taş. kor.
- Samsun-Vezirköprü-Çekalan ve Külecek köyü arazilerinin taş. kor.
- Amasya-Merkez-Güllübağları mevkiindeki tarım arazilerinin Fitnebağları ve Kölemezarı dereleri taşkından korunması
- Edirne Havsa-Naipyusuf köyü arazilerinin taşkından korunması

İmar Plânı

- Adana-Ceyhan-Sağkaya (Kırmit) kasabası taşkın durumu
- Hatay-Kırıkhan ilçe merkezi taşkın durumu
- Zonguldak-Karabük Yenice bucağının taşkın durumu
- Erzurum-Merkez-Dumlu kasabasının taşkın durumu
- Bolu-Mudurnu-Taşkesti kasabası imar plânı
- Ankara-Kızılcahamam-Güven köyü nahiyesi Yukarı Kise köyü imar plânı
- Kayseri-Sarioğlan imar plânı

Plânlama

- Zonguldak-Devrek-Eğerci bucağının taş. kor.
- Zonguldak-Ereğli-Süleymanbeyler köyünün taş. kor.

Göletler

- Zonguldak-Merkez-Çatalağzı II termik santral ihtiyacı için TEK adına yapılacak gölet protokolu hazırlanarak TEK Genel Müdürlüğü'ne gönderildi.

- Erzurum-Karayazı-Köyceğiz göleti plânlama raporu onaylandı.
- Edirne-Merkez-Uzgaç ön inceleme raporu yenilenmek üzere gönderildi.
- Çanakkale-Lapseki-Alpagut, Bayramdere, Lapseki göletleri 1984 yılı etüd programına alındı.
- Zonguldak-Çaycuma-Nebioğlu göleti jeolojik yönden olumsuz bulunarak menfi kapatıldı.
- Tokat-Artova-Uludere göleti konusu ilgisi nedeniyle Topraksu Genel Müdürlüğü'ne aktarıldı.
- Sinop-Merkez-Meleksah, Sinop-Boyabat-Yenikayalı, Tokat-Turhal-Uluöz göletleri 1983 etüd programı ön inceleme bölümüne alındı.
- Eskişehir-Merkez-Danişment göleti ön inceleme raporu menfi olarak kapatıldı.
- Eskişehir-Mihalıççık-İkipınar göleti ön inceleme raporu menfi olarak kapatıldı.
- Elazığ-Karakoçan-Kuşbayırı göleti ön inceleme raporu menfi olarak kapatıldı.
- Etüd programlarına önerilecek konulardaki yöntem genelge olarak Bölgelere bildirildi.
- Adana-Saimbeyli-Avcıpınar göleti jeolojik yönden olumsuz bulundu.
- Kocaeli-Kandıra-Arıklar göletinin Topraksu etüd programından çıkarılması istendi.
- Ankara-Çamlıdere-Çamlıdere göleti sulama alanı bulunmadığı, yukarı havzada aşırı rüsubat akımı nedeniyle programdan çıkarılarak olumsuz bulundu.
- Kayseri-Merkez-Nise göleti 1984 yılı etüd programına alınmak üzere not edildi.
- Kocaeli-Merkez-Şahinler göleti ön inceleme raporu onaylandı.

Erozyon ve Rüsubat

A — Arazi Çalışmaları

Seri İstikşaf :

- Balıkesir-Sındırgı-Cüneyt çayı ıslahı
- Balıkesir-İvrindi-Ergana, Kestane-Karbaş ve Çamlı dereleri tk.
- Çanakkale-Atikhisar barajı ve yukarı havza etüdü
- Çanakkale-Ezine-Bahçe ve diğer köyler arazilerinin Akçin deresi tk.

Plânlama :

- Balıkesir-Edremit-Zeytinli dere tk.
- Balıkesir-Kızılkeçeli dere tk.
- Balıkesir-Havran çayı tk. (Rev)
- Balıkesir-Sındırgı-Kırandere köyü Güneluk, Ar-
dıçlı ve Çarşılı dereleri tk.
- Konya-Meram çayı Altınapa barajı yağış alanı
erozyon ve rüsubat kontrolü konularının arazi ça-
lışmaları bitirildi.

B — Büro Çalışmaları**Raporları İkmal Edilen Konular :**

- Adana-Bahçe ilçe merkezi kar dere tk.
- Isparta-Uluborlu barajı yağış alanı erozyon ve
rüsubat kontrolü plânlama raporları ikmal edildi.
- Denizli-Acıpayam-Kurtlar köyü arazisinin Boz-
belderesi tk.
- Aydın-Merkez-Umurlu bucağı ve Emirdoğan, Ser-
çe köyleri arazilerinin Emirdoğan çayı tk.
- Seri istikşaf raporları ikmal edildi.
- Arazi çalışmaları biten konuların çalışmalarına
devam edildi.

İŞLETME VE BAKIM

1. «İşletme ve Su Dağıtım Teknisyenleri» «Ot
Kontrolü» ve «Mücadele Teknisyenleri» Semineri 10-
21 Ekim 1983 tarihleri arasında yapılmıştır.
2. DSİ XXII. Bölge-Trabzon, Salyazı göleti ve
sulama tesisi faydalananlara devredilmiştir.
3. DSİ I. Bölge-Bursa kumyıkama ve eleme te-
sisleri elektrik satış sözleşmesi TEK ile idaremiz ara-
sında imzalanmıştır.
4. 1984 yılında uygulamaya konulacak olan, 24
adet sulamaya ait Geri Ödeme Kararnamesi, Bakan-
lar Kurulunca onaylanarak, yayınlanmıştır.
5. Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan seya-
hat ile ilgili İngilizce rapor hazırlanmış ve Birleşmiş
Milletler'e (U.N.) sunulmuştur.
6. Kanal emniyet tedbirlerinden «demir merdi-
ven» proje çizimi ve maliyet belirleme çalışmaları
sürdürülmüştür.
7. Barajların Ekim 1983 ayına ait su durumları
ve Su Tahmin Bülteni hazırlanarak, ilgili yerlere gön-
derilmiştir.
8. Enerji barajlarının 1984 su yılına ait forecast
denklemleri çıkartılmıştır.

9. Aslantaş, Oymapınar, Kesikköprü barajlarına
ait kot-hacim tabloları hazırlanmıştır.

10. Kavakçılık Tekniği Kitabı çalışmalarına baş-
lanmıştır.

11. Atatürk Barajı II. kısım site parkı ve Erzu-
rum-Yanıkdere Şehitliği parkı kat'i projeleri tamam-
lanmıştır.

12. Suat Uğurlu Baraj Gölü'nün mevsimlik eti-
dü ve Çorum Baraj Gölü'nde avlanabilir stok tespiti
çalışmaları tamamlanmıştır.

13. DSİ XXV. Bölge-Balıkesir, Sındırgı ilçesi sı-
nırları içerisinde bulunan Çaygören Baraj Gölü su
ürünleri avlanma hakkı 3 yıl süreyle kiraya verilmiş-
tir.

14. DSİ X. Bölge-Diyarbakır, Devegeçidi Baraj
Gölü su ürünleri avlanma hakkının kiraya verilebil-
mesi amacıyla hazırlanan Kira Teklif Dosyası, Tarım
ve Orman Bakanlığı'na gönderilmiştir.

TARIMSAL KALKINMA**Emlâk ve Kamulaştırma**

«Bursa İçme Suyu Projesine dahil S. Saygı (Do-
ğancı) Barajı Mutlak Koruma Alanı» içerisinde kalan
Hazine adına kayıtlı 2 adet parselden toplam 10 713
metrekare arazinin tahsis işlemleri tamamlanmıştır.

Proje Programlama ve İzleme

Ekim ayı içinde 18 dilekçe gelmiş, 32 adet dilek-
çeye cevap verilmiş veya ilgili ünitelerden görüş so-
rulmuştur.

**JEOTEKNİK HİZMETLER VE
YERALTISULARI****Etüd ve Plânlama Mühendislik Jeolojisi**

1. Dalaman projesinin plânlama aşamasındaki
çalışma programı belirlendi.
2. Burdur-Belendi, Konya-Çumra-Akviran, Çor-
lu-Ulaş göletleri ile İstanbul-Pendik, Kızılcahamam-
Eğrekkaya, Kayseri-Kozaklı projesi-Dolduk, Tokat-
Artova-Dutluca barajları mühendislik jeolojisi plân-
lama raporları;
3. Çine projesi Gökbel bendi iletim ve enerji tü-
nel güzergâhları ile hidroelektrik santral yeri mü-
hendislik jeolojisi plânlama raporları;
4. Gökırmak projesi master plân, Cürümören
barajı plânlama raporu mühendislik jeolojisi bölü-
mü incelenerek onaylandı.

Proje ve Uygulama Mühendislik Jeolojisi

1. Sivas - Kılıçkaya barajı ve hidroelektrik santrali derivasyon tüneli, Kayseri - Uzunlu ve Samsun - Altınkaya barajları jeolojik etütleri yapıldı.
2. Denizli - Çürüksu regülâtörü, Sivas - Divriği - Mursal barajı sondaj talimatları hazırlandı.
3. Van - Koçköprü barajı katof sıyırma çalışmalarında ortaya çıkan göçüğün jeolojik etüdü yapıldı.
4. İzmir içmesuyu projesi, Yamanlar giriş tüneli mühendislik jeolojisi raporu incelenerek onaylandı.

Doğal Yapı Gereçleri

1. Tunceli - Munzur projesine dahil Konaktepe barajı ile Adıyaman - Gölbaşı - Çataltepe barajlarının plânlama aşamasındaki doğal yapı gereçleri arazi çalışmaları tamamlandı.
2. Bitlis - Güzeldere barajının plânlama, Elazığ - Perisuyu projesine dahil ünitelerin ise master plân aşamasında doğal yapı gereçleri arazi çalışmalarına başlandı.
3. Adıyaman - Kâhta, Tokat - Dutluca, Edirne - Keşan, Mercan, Sivas - Divriği - Mursal barajları doğal yapı gereçleri raporları incelenerek onaylandı.

Zemin ve Kaya Mekanîği

1. 1983 çalışma yılına ait zemin ve kaya mekânîği deney talimatları ilgili bölgelerine intikâl ettirildi.
2. Doğançay hidroelektrik santrali tüneline deney ceplerinin açımı yapıldı ve kaya mekânîği deneylerine başlandı.
3. Küçüksu Kasrı temel zemininin ıslahı çalışmalarına başlandı.

Temel ve Enjeksiyon Sondajı

1. İstanbul - Küçüksu Kasrı zeminini sağlamlaştırma ve S. Saygı (Doğancı) barajı tasfiye tesis yerleri enjeksiyon sondaj talimatı hazırlanarak sondajlara başlandı.
2. Kılıçkaya baraj yerinde yapılan inceleme sonunda enjeksiyon talimatı hazırlandı.
3. Son üç ay içinde 297 adet kuyuda 9276 metre temel sondajı yapıldı ve 19495 metrelik enjeksiyon sondajı için 4386 ton çimento ve katkı maddesi kullanıldı.

Etüd ve Değerlendirme

1. Konya - Çumra - Karapınar ovası yeraltısuyu ekonomik işletme rezervi geliştirme çalışmalarına devam edildi.

2. Trabzon - Hopa Denizcilik Bankası'na ait yerleşim alanı; Burdur - Yeşilova - Orhanlı ve Niyazlar köyleri;

3. Sondaj Teknik Şube Müdürlüklerince (araştırma, işletme ve bedelli)

144 adet kuyu için 15930 metre su sondajı yapıldı.

Elektrik Etüd Proje Tatbikat

1. Eleman yetersizliği nedeniyle projesi yapılamayan Çankırı - Ilgaz - Bükcük yeraltısuyu elektrifikasyon tesisi projesi Müdürlüğümüzce hazırlandı.

2. Bölgelerden gelen yeraltısuyu pompaj elektrifikasyonuna ait kesin hesap dosyaları incelendi ve plânlamaya bildirildi.

Karst ve Özel Etüdlere Araştırma

1. Apa Barajı karst araştırması için gerekli etüdlere yapılarak üç adet temel sondaj talimatı hazırlanıp gönderildi.

2. Kayseri - Gesi - Gürpınar kaynaklarının karst hidrolojileri incelendi ve raporu yazıldı.

3. Yukarı Sakarya Havzası Aliken ovasının developmanı için Başkurt karst kaynaklarının geliştirilmesi yerinde araştırıldı ve ön raporu yazıldı.

4. Dalaman havzası karst araştırma etüdünde 3 adet sondaj açıldı. Karot deskripsiyonları, kotlandırma ve su seviye ölçümleri yapıldı.

5. Sondaj işlerinin tasviyesi için Libya'ya gidildi.

6. IAH organizasyona dahil E₆ (Halep) ve F₆ (Tifki) paftaları ile ilgili çalışmalar sürdürüldü.

Hava Fotoğrafları ve Uzaktan Algılama

1. Apa ve May Barajları çevresinin fotojeoloji haritaları tamamlandı.

2. Kâhta barajı çevresinin fotojeoloji haritası yapımına başlandı ve harita bitirildi.

— Elazığ - Ağın ilçesi cep ovası,

— Adana - Ceyhan Abidye köyü,

— TEK Gebze - Tepeören trafo sahası ve Kayseri - Bünyan - Kozcağız köyüne ait münferit hidrojeolojik etüd raporları incelenerek onaylandı.

Plânlama Projelendirme ve Rezerv Kontrol

1. 63 projede 467 kuyu ile 25 440 hektar alanın planlaması yapıldı.

2. 517 adet işletme kuyu karakteristiği;

153 adet bedelli kuyu karakteristiği;

70 adet kira bedeli tesbit edildi.

3. 2052 adet arama, 1156 adet kullanma belgesi, tetkik edilip değerlendirildi.

4. Çanakkale-Biga ovası yeraltısuyu işletme alanının ilanı yapıldı.

5. İzmir-Torbalı-Pancar, Amasya-Merkez-Keşlik, Niğde-Bor-Ulukışla (II Ks.), Afyon-Dinar-Kınık (II Ks.) Toprak ve Su Kooperatiflerine ait ziraî ekonomi raporları revize edilerek su ihtiyaçları çıkarıldı.

Su Sondaj

1. TKİ Afşin Elbistandaki Gıda formasyonu altında kömür seviyesinin drenaj sondajları, toplam 500 metre'lik 6 kuyuda tamamlandı.

2. Sondaj teknik şubelerince gönderilen log ve vardiya raporları ile matkaplara ait sicil kartları incelenerek değerlendirildi.

3. Yukarı Fırat Perisuyu projesinin fotojeolojisi-ne devam edildi ve harita tamamlandı.

4. Morgedik barajının fotojeoloji etüdüne başlandı.

5. Karakaya barajı aksı ile şalt sahası arasındaki alanın fotojeolojik etüdü yapıldı.

Jeofizik Etüdlere

1. Keban barajında, 10 yıllık sismolojik araştırmaları kapsayan bir rapor yazıldı.

2. Bölgelerden gelen 170 adet logun kontrol ve eleştirileri yapıldı.

3. Karakaya barajı santral ulaşım tüneli-şalt sahası arası resistivite etüdü yapıldı. Sismik etüdü için arazi çalışmalarına başlandı.

4. Yalova Gökçe barajının sismik etüd raporu yazıldı.

5. Maraş-Narlı, Muğla-Milas ovalarının sismik ve resistivite etüdü çalışmaları değerlendirildi.

6. Bölgelerden gelen jeofizik etüd cihazlarının bakım ve onarımı yapıldı.

7. Konya-Karapınar-Emirgazi, Eskişehir-Mihalıççık-Aşağı İğde ağacı köyleri kooperatif sahalari, Ödemiş-Beydağ baraj yeri, Giresun-Alucra-Çakmak göleti, Yukarı Sakarya Havzası Aliken Ovası, Samsun-Havza-Dereköy arazisine ait jeofizik etüdlerin kontrol ve eleştirileri yapıldı.

İkmal Montaj Maliyet ve Eğitim

1. Toprak ve Su Kooperatiflerine 55 adet motopomp verildi.

2. Pompaları tamamlanan 11 kooperatife ait 44 adet kuyunun maliyet hesapları yapıldı.

3. Muhtelif kooperatiflere verilmek üzere sağ kontaktör kutuları imalâtına devam edildi.

ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME

HİDROLİK MODEL LÂBORATUVARI

Kayraktepe Barajı Model çalışmaları tamamlandı.

Orta Sakarya sulamaları pompa istasyonları, dolusavak boşaltım kanalları havalandırıcılarının proje kriterinin belirlenmesi, alt sel geçitleri eşiklerinin sulama hidrolojisine etkisi, Çubuk çayı karayolu köprüsü modeli, Çakmak barajı dolusavak modeli su yapılarındaki eğik eşiklerin kavite oluşumuna etkisi; Yedigöze, Çatalan ve Karakaya barajları dolusavak model çalışmalarına devam edildi.

BETON-MALZEME LÂBORATUVARI

Saimbeyli regülâtörü, Yamanlı regülâtörü, Çatalağzı barajı agrega deneyleri; Çamlıdere barajı ve I. Bölge Md. Su deposu inşaatı Permeabilite deneyleri; Altunkaya Barajı ve Tekir Göleti PVC Conta deneyleri; Gezende barajı Saimbeyli ve Yamalı regülâtörleri, Çatalağzı barajı, Hatunköy ve Sapa barajı, Aslanbeyli göleti nünunelerinde minerolojik ve petrografik analizler tamamlandı.

Çataltepe barajı, Ayvalı barajı ve IV. Bölgeden çeşitli projelere ait agrega deneyleri; Ayvalı barajı, Çataltepe Barajı, Gercüş-Kırkat projesine ait minerolojik ve petrografik analizlere devam edildi.

ZEMİN LÂBORATUVARI

Alaca-Koçhisar barajı, Mursal projesi, Eğridir-Gölayağı regülâtörü ve Kureyşler barajı nünuneleri üzerinde istenilen deneyler tamamlandı.

Feke barajı, Konya içmesuyu projesi, Çatalağzı göleti, Çatalan barajı, Kınık tüneli, Zülfikar tüneli ve Konya Malas göleti nünuneleri üzerinde gerekli deneylerin yapılmasına devam edildi.

KİMYA LÂBORATUVARI

Afyon sulaması, Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Karacaören barajı çimento deneyleri ile Karakaya barajı tras nünunesi aktivite deneyleri; Makina ve İkmal Dairesi Başkanlığına ait bronz ve bentonit analizleri, Tekir göleti PVC nünunelerinde kül deneyi; Karakaya Barajına ait çimento hidrasyon ısı deneyleri; V. Bölge Müdürlüğüne ait poliester boya analizleri; V, IX, XII, XIX, XVIII, XXII. Bölgelere ve İçmesuyu ve Kanalizasyon Dairesi Başkanlığına ait çeşitli su deneyleri tamamlandı.

Hatunköy projesi, Çatalağzı göleti, Güzeldere barajı, Saimbeyli regülâtörü, Munzur projesi, Seyitgazi sulaması, Batman barajı ve Çatalkaya barajlarına ait agrega analizleri; Malaz göletine ait zemin nümunesi analizleri; XII. Bölgeye ait bitümlü ip deneyleri, Makina ve İkmal Dairesi Başkanlığına ait ben-tonit analizleri, Çamlıdere barajına ait PVC analizleri ile Altinkaya barajı çimento analizlerine devam edildi.

İZOTOP LÂBORATUVARI

DSİ'nin çeşitli projelerine ait trityum analizleri, zemin suyunda infiltrasyon hızının incelenmesi, Kararlı izotop lâboratuvarında döteryum analiz sistemlerinin hazırlık çalışmaları ve sıvı sintilasyon sayacı test ve kontrol çalışmalarına devam edildi.

KALİTE KONTROL KOORDİNASYONU

IV. ve VI. Bölge Merkez ve Şantiye Kalite Kontrol Laboratuvarlarında inceleme ve pres kalibrasyonu işleri ile «Kalite Kontrol Teknik Semineri» değerlendirme çalışmaları tamamlandı.

Kalite Kontrol Laboratuvarlarına araç gereç ikmal ve teknik yardım çalışmaları, dış ve iç alımlardan sağlanan çeşitli Laboratuvar malzemelerinin muayenesi ve Başkanlığın eğitim-yayın çalışmalarının koordinasyonu sürdürüldü.

TEKNİK HİZMETLER

Ölçüm Tesisleri ile ilgili çeşitli alet imalatı, Agregalarda genişlik ölçme aleti imalatı, Kalite Kontrol Laboratuvarlarına ait çeşitli alet tamir ve küp kalıp ve slamp hunisi imalatı, Hidrolik Model Laboratuvarı model inşaatları için çeşitli atölye çalışmaları ile sitenin bakım onarım hizmetleri çalışmalarına devam edildi.

İDARİ İŞLER

(Eylül ayı faaliyetleri)

Personel

1. Genel Müdürlüğümüz Edirne XI. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Muamelât Memuru Mühri Özçelik 8.8.1983, Elazığ IX. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Memur Tahsin Ünlü 2.8.1983, Kayseri XII. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Memur Ayten Tartıcı 17.8.1983, Trabzon XXII. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Teknik Şef Sevinç Doğru 26.8.1983, İstanbul XIV. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Teknik Şef Kemal Altınel 5.8.1983, Etüd ve Plân Dairesi Başkanlığı elemanlarından Teknisyen Meral Yılmaz 6.9.1983 tarihlerinde kendi istekleriyle, Müşavere ve Murakabe Kurulu Başkanı Ertuğrul Tunalı 17.9.1983,

Konya IV. Bölge Müdürlüğü elemanlarından Fen Memuru Abdurrahman Erkan 13.7.1983 tarihinde yaş haddinden emekliye sevk edilmişlerdir.

2. İntibaklarla ilgili olarak 65 adet personelin 4-1 müktesep, 375 personelin 15-5 kademe, 66 adet S/S personelin kademe terfileri, iki adet personelin de asalet tasdikleri yapıldı.

3. Başbakanlıktan alınan müsaade gereği 315 personelin atama işlemlerine devam edilmektedir.

PLÂNLAMA VE KOORDİNASYON

1) Ekim 1983 sonu itibariyle kontrol raporları bilgisayardan alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Alınan raporlara göre DSİ Genel Müdürlüğü Bütçelerinin gerçekleştirme durumu özetle şöyledir.

DSİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇELERİNİN EKİM 1983 SONU GERÇEKLEŞME DURUMU (milyon TL.) :

Bütçe Türü	Revize Tahsisi	Har-çama	% Ger-çekleş-me
I— Cari Bütçe	6527	5286	81
II— Yatırım Bütçesi	147 860	116 450	79
A— Tarım Sektörü	62 520	44 244	71
B— Enerji Sektörü	66 760	58 072	87
C— Hizmet Sektörü	18 580	14 134	76
III— Kamulaştırma Bütçesi	14 662	2 749	19
IV— Transfer Bütçesi	3 096	2 608	84
Toplam :	172 145	127 093	74

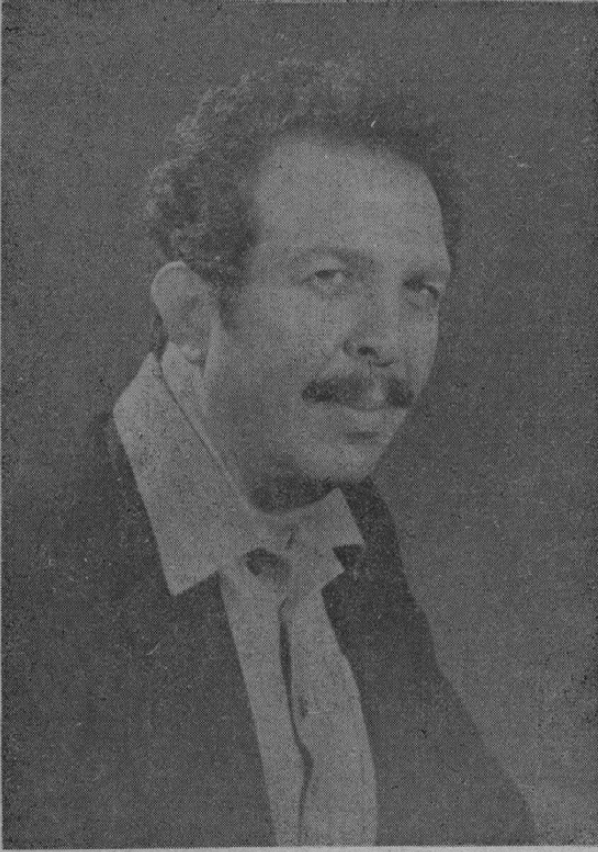
2) DSİ Genel Müdürlüğü'nün kalkınmada öncelikli 25 ildeki personel, makina, bina, ödenek ve yatırım durumları ile bu illerdeki yatırım projelerimiz uygulama durumlarını gösterir Rapor 31 Ekim itibariyle hazırlanarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderildi.

3) Her ay Bakanlığa gönderilen istatistikî bilgiler raporları Ekim sonu itibariyle hazırlanmaktadır.

4) Başkanlığımızca düzenlenen IV. Program Koordinasyon Fen Heyeti Müdürleri Semineri 17-21 Ekim tarihleri arasında Samsun VII. Bölge Müdürlüğünde yapıldı.

5) 1984 Uygulama ve Yatırım programı çalışmaları başladı.

6) Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğince tesbit edilen 19 kalkınmada öncelikli illerdeki Genel Müdürlüğümüz yatırımlarının gelişme durum raporu 31 Ekim tarihi itibariyle hazırlanarak; Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, DPT Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderildi.

Özdoğın GÜVEN

ACI KAYBIMIZ

ÖZDOĞAN GÜVEN'İ KAYBETTİK

(1938 — 1983)

1938 yılında Adana'da doğan Özdoğın GÜVEN, ilk, orta ve lise öğrenimini yine aynı ilde tamamladıktan sonra, girdiği Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Coğrafya Bölümünden 1968 yılında mezun oldu.

24 Kasım 1965 yılında DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğünde memur olarak göreve başlayan ve bu hizmetini aralıksız olarak sürdüren arkadaşımız bir müddet müşavir olarak çalıştıktan sonra, uzmanlık kadrosunu aldı.

Kalp rahatsızlığından bir süreden beri şikâyetçi olan arkadaşımız, bu görevi yapmaktaki iken, 4 Kasım 1983 Cuma günü geçirdiği kalp krizi sonucu hayata gözlerini kapamıştır.

Bekâr olan Özdoğın GÜVEN, üstün bir görev anlayışıyla hizmet vermiş; çalışkan, kanun ve nizamla saygılı, dürüst ve insancıl yönleri ile çevresine kendisini sevdirmiştir.

Merhumun âni ölümü, kendisini seven ve sayan tüm arkadaşlarını büyük üzüntüye boğmuştur.

Merhuma Allah'tan mağfiret ve rahmet; başta ailesi olmak üzere, yakınlarına, mesai arkadaşlarına ve tüm DSİ'li'lere başsağlığı dileriz.

CUMHURİYETİN ALTMİŞİNCİ YILI MÜNASEBETİYLE
DSİ'NİN EĞİTİM ARMAĞANI :

Atatürk İlkeleri

DSİ kursiyerlerinin ve aday memurların temel eğitim konuları arasında yer alan «Atatürk ilkeleri» bahsinde yardımcı yayın olarak yararlanılmak üzere, Cumhuriyetin Altmışıncı Yılı münasebetiyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan broşür 14×20 cm ebadında ve 24 sayfeden oluşuyor. Savunma Sekreteri Em. Müh. Alb. Fikret Sarıgöl tarafından hazırlanan broşürün içindekiler şöyle :

- Portresi, Gençliğe hitabe, Önsöz, İstiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Cumhuriyetin Onuncu Yıl Nutku, Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı (29-X-1938), Onuncu Yıl Marşı, Ellinci Yıl Marşı, Atatürk İlkeleri : a. Halkçılık, b. Laiklik, c. Milliyetçilik, d. Devletçilik, e. İnkılâpçılık, f. Cumhuriyetçilik, Sonuç

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE !

Karakaya Barajı Kamulaştırma ve İskân Çalışmaları

Kamulaştırma

Müteahhit firma ile 1981 yılında yapılan yeni anlaşma şartları içinde yapımı büyük bir hızla devam eden KARA-KAYA BARAJI ve Hidroelektrik Santral projesi inşaatına paralel olarak; 94 yerleşim merkezinde 260 475 dekar ve 17 477 parselden oluşan baraj göl alanının da kamulaştırma işlemlerine devam edilmektedir.

1986 yılında tamamlanması öngörülen kamulaştırma işlemleri için 1982 malî yılı sonuna kadar, 60 adet yerleşim merkezinde kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması program hedefi olarak belirlenmişti. Kamulaştırma hazırlığı çalışmaları açısından bu hedefe ulaşılmasına rağmen, yılı içinde fiili olarak kamulaştırma karşılıklarının bankaya bloke edilebilmesi için gerekli nakit transferi yeterli olarak gerçekleştirilemediğinden 1983 malî yılı 2 nci yarısı başlarına kadar 1 450 000 000 TL + 700 000 000 TL = 2 150 000 000 TL ile Elazığ iline bağlı 17, Malatya iline bağlı 25 olmak üzere toplam 42 yerleşim merkezinde kamulaştırma işlemleri tamamlanabilmiştir. 1983 malî yılında 6 000 000 000 TL kamulaştırma ödeneği bulunan Karakaya Barajı ve Hidroelektrik Santral projesi için malî yıl sonuna kadar öngörülen nakit transferleri gerçekleştirilebildiği takdirde, tüm kamulaştırma hazırlık çalışmaları tamamlanmış 20 civarındaki yerleşim merkezinde daha kamulaştırma işlemlerinin tamamlanabilmesi mümkün görülmektedir.

Yeni Anayasamıza göre düzenlenecek Kamulaştırma Yasası ve 1983 yılı genel vergi beyan döneminin getireceği şartlar henüz belirgin hale gelmediği için, toplam kamulaştırma bedelinin ne olabileceği konusunda kesin bir rakam verilememekle beraber, daha önce yapılmış çalışmaların ışığı altında Karakaya Barajı kamulaştırma bedelinin 25 milyar TL civarında olabileceği tahmin edilmektedir.

İskân

Karakaya Barajı gölü içinde kalacak yerleşim merkezlerindeki ailelerden: Devlet eli ile iskân talep eden

hak sahipleri ilgili olarak; Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan Temmuz 1983 ayına ait son bilgilere göre:

Elazığ iline bağlı yerleşim merkezlerinden 119 aile

Malatya iline bağlı yerleşim merkezlerinden 253 aile olmak üzere toplam 372 aile tarım sahasına iskân talebinde bulunmuş ve bu aileler için mahalli iskân komisyon kararları alınmıştır. Bu ailelerin

Aydın Söke Kırıkçı Denizköyde	105 aile
Diyarbakır Merkez Erimli köyünde	61 aile
Konya Merkez Yağlıbayat ve Çukurkuyu köylerinde	80 aile

Konya Sarayönü Kuyulusebil köyünde 126 aile iskân edilmeleri ile ilgili altyapı, su temini ve konut inşaatı gibi tesislerin yapımına başlanmıştır.

Şehirlere iskân talep eden 52 aile içinde merkez ilçe Sürsürü mahallesinde konut yapımı işi ihalesi sonuçlanma safhasındadır.

Kendi köy hudutları içinde kredili inşaat ile yerleşme talebinde bulunan 589 aileden 363 aile, Morhamam, Balaban, Sürsür ve Eğribük köyü sakinleri köy sınırları içinde yerleşime müsait arazinin bulunmayışı dolayısıyla taleplerinden vazgeçmişler, sadece Kırıyacak köyünden 182, Dedekargun köyünden de 44 aile olmak üzere toplam 226 aileye arsa tapuları verilerek borçlanma sözleşmeleri yapılmıştır.

Sonuç olarak Karakaya Barajı göl alanından,

372 aile Tarım alanına iskân
52 aile Şehirlere iskân

226 aile Kendi köy hudutları içinde kredili inşaat uygulaması ile toplam 650 aile devlet eli ile iskân talep etmiştir. Bu iskânın gerçekleştirilebilmesi için 1 135 600 000 TL'ye ihtiyaç duyulmaktadır.

" TEŞEKKÜR "

HAVA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI, ANKARA
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Genel Müdürlüğünüzün, ETİMESGUT Bölgesinde konuklanmış bulunan Hava Kuvvetleri Muhabere Tabur Komutanlığı kışlası içinde, 1982 ve 1983 yılları içinde yapmış olduğu;

1. Arazi düzeltmeleri,

2. Drenaj sistemi,

3. Kanalizasyon onarımı

gibi çok faydalı hizmetlerden dolayı başta siz Sayın Genel Müdür olmak üzere, DSİ V nci Bölge Müdürü Sayın Ergun ÖKMEN ve kıymetli personeline teşekkür eder, memleket hizmetindeki değerli başarılarınızın devamını dilerim. 18 Mayıs 1983

Cemil ÇUHA
Korgeneral
Kurmaya Başkanı

